radarın anahtarı

RIFAT ILGAZ

YALÇIN YAYINLARI

GÜLMECE DİZİSİ - 4

20

1. Basım - Mayıs 1982

RADARIN ANAHTARI — Gülmece / Rıfat Ilgaz / Kapak: Haslet Soyöz / Arka kapak fotoğrafı: Aydın Ilgaz / Kapak film: Can Grafik / Tomurcuk Basım Tesislerinde dizilip, basıldı / Yalçın Yayınları: Klodfarer Caddesi No. 24/3 Türbe - İSTANBUL

RIFAT ILGAZ

RADARIN ANAHTARI

YALÇIN YAYINLARI

SIRA
HAKKI EFENDİ DE

Genel Müdür yedibuçuk yıldır hiç şaşmadan onikiye çeyrek kala işe gelirken, son günlerde saat on'da gelmeye başladı. Bu, saat değişimi türlü dedikodulara yol açtı. Şefler:

«Bakanla arası açıldı!» dedi.

Memurlar:

«Temiklik var!» diye işkillendiklerini belirttiler.

Daktilo bayanlar:

«Kimin için böyle erken geliyor acaba?» diye kendilerine bir çeki düzen vermeğe başladılar.

Bu durum karşısında sözüne en kulak asılacak adam, Hakkı Efendi'ydi. Genel Müdür'ün hemşerisi, yedibuçuk yıldır odacısı, yardımcısı, sözcüsü, yerine göre de vekili, müşaviri, her şeyiydi Hakkı Efendi.

«Durum ne merkezde?» diye sordular, Genel Müdür'ün bu en yakın adamına. Sözünü kimseden esirgemezdi, dobracıydı ama, iş Genel Müdür'e gelince değişirdi, çok hesaplı konuşması gerekirdi:

«Bakanlığa geçiyor, terfi var!» diye kestirip attı.

Personel'deki Raci:

«Sen Bakanlık, diyorsun ya, sakın Bakanlık emrine alınmasın?» dedi, sinsi, sinsi de güldü. Hakkı Efendi de aşağı yukarı böyle düşünüyordu ya... Tuttu, tam tersini söyledi:

«Müsteşar olacak diyorlar, Bakanlık Müsteşarı!»

«Daha beter olsun!» dedi, Raci.

Hakkı Efendi şurda burda ileri geri konuşmadı, tartışmalara karışmadı ama, akşam eve gidince aldı karısını karşısına:

«Karı!» dedi, «Ben sana bi şey diyeyim mi? Bizim Genel Müdür bana kalırsa, yolcu! Amma nereye? Gidişatı hiç beğenmiyorum. Güneşe karşı yetehledi gibi geliyor bana. Bilirsin ki onun her yaptığı işte az buçuk benim de parma-

ğım oldu. Yerine gelecek olan Genel Müdür'ün helbet dolduracaklar kulağını. Olanı biteni öğrendi miydi de beni baş köşeye buyur edecek değil. Anlıyorsun, ne demek istediğimi.»

Karısı:

«Nasıl olur!» dedi, «Devlet gibi Genel Müdür, kendi istemeden nereye kalkar gider?»

«Bırakalım, Genel Müdürü de, biz kendimizi düşünelim.»

O gece ikisinin de gözlerine uyku girmedi. Ertesi gün, Genel Müdür'ün gazetelerini veren tütüncü, Hakkı Efendi'ye:

«Bu gazeteleri, Genel Müdür'e göstermesen çok iyi edersin!» dedi, gözlerinin birini kırparak:

«Hayrola! Yaramaz bi şey mi var gazetelerde?» diye sordu.

«Adana'ya gidiyormuş seninki. Müdür olmuş, Bankalardan birine. Yani senin anlıyacağın sepetlemişler Genel Müdürlükten. Bu, gidenlerden birincisi, daha gerisi de varmış!»

«Deme!»

«Nah! gazete yazıyor!»

«Benim için de bi şey var mı, gazetelerde?»

Cıvık, cıvık güldü Tütüncü:

«Hadi ordan, Yalova Kaymakamı sen de!»

Hakkı Efendi gazeteleri toplayıp giderken arkasından seslendi:

«Artık kesiyorum gazeteyi! Ayın, bu güüün onikisi!... Beşer gazeteden altmış gazete... Ellişer kuruştan, otuz beş lira... Senden isterim gazetelerin parasını!»

Hakkı Efendi içinden:

«Zor bulursun beni!» dedi, «Genel Müdürü dehliyenler, beni zor durdurur buralarda!»

Dairede herkesin elinde bir gazete vardı. Personel'deki Raci:

«Hakkı Efendi!» dedi, «Sen daha buralarda mısın?»

«Nereye gidecektim ki?»

«Muş'a vermişler diye işittik de!»

«Nerden işittiniz?»

«Genel Müdür'ün gideceğini işittiğimiz yerden!»

Hani olmaz da değildi. Muş... Tam sürgün yatağı...

O gün Genel Müdür gelmedi. Ertesi gün gazetelerde bir haber çıktı. Daha doğrusu her gazetede başka bir haber... Kimi Genel Müdürlü'ğe Recai Tekdemir'i getiriyor, kimi Yüksek Mühendis Nazmi Topçeker'i... Kimi de, bu işe bir Doktoru getiriyordu. Başka bir güvenilir gazete de, tanınmış Hariciyecilerden birini tutup oturtuyordu koltuğa. Parti gazetesiyse iş başına Numan Ergüder'i uygun bulmuştu. Bu da bu işlerle hiç ilgisi olmayan bir Maliyeciydi.

Ama hiç birinin dediği olmadı, ertesi gün kapının önünde bir özel araba durdu, içinden Şadi Şençalar'dı çıkan. Çekirdekten yetişme bir Genel Müdür'dü Şadi Şençalar... Geçti, oturdu koltuğa. On dakika içinde Müdürlerin, Şeflerin, Memurların sıradan elini sıktı, kapıda bekleyen özel arabasına binip çekti gitti. Kapıcısının yüzüne bile bakmamıştı. Odacılar çepeçevre aldılar Hakkı Efendi'yi:

«Söyle!» dediler, «Nasıl, adam bu Genel Müdür?»

«Pek gözüm tutmadı.» dedi, Hakkı Efendi.

«Ne konuştu seninle?» diye sordular.

«Hiç... Ne konuşacak, suratıma bile bakmadı!»

«Müdürleri gördü, Şefleri gördü, Daktilo'ları gördü, odacıların yüzüne bile bakmadı. Demek temizlik var odacılar arasında!»

«Öyle görünüyor. Herkesin elini kırk yıllık dostu, ahbabıymış gibi sıkar da... Kendi kapıcısının yüzüne bile bakmazsa...» dedi Hakkı Efendi.

«Temizlik aşağıdan başlayacak desene!» diye korkularını belirttiler.

«Topun ağzında biz varız!»

«En başta da odacısı!» dediler, «Ah Hakkı Efendi, kabak senin başına patlıyacak!»

«Öyle görünüyor!»

Akşam, çok düşünceli çıktı daireden. Mahalleye girerken kapıdan başını uzatan bakkal:

«Bu ay başı uğramadın. Bir derdin olduğunu sezdim de... Canım, Genel Müdür giderse bundan sana ne! İşittiğime göre ufaktan ufaktan, hazırlığa başlamışsın! Eğer bir yolculuk varsa...»

Başı önünde:

«Yok canım!» dedi, «Hazırlandığımız falan yok. Amma odacılık da olsa, alt yanı bi memurluk... Eh, git derlerse, kalıcılardan da değiliz.»

«Eğer yol görünürse şimdiden hesabını temizle ki, giderken zorluk çekmeyesin!»

«Sen hiç merak etme!» dedi, «Bir takıntı bırakmayız giderken!»

Sabahtan yarım kilo kıyma söylemişti kasaba. Kapısında dikildi:

«Ver şu bizim kıymayı!» dedi.

«Tuh! Unuttum!» dedi kasap, «Bakma kusura!»

Bu, açıktan açığa bir umursamayıştı. Evin önünde sütçüyle karşılaştı:

«Şarka vermişler, işittim,» diye başladı. On sekiz liralık bir hesap pusulası tutuşturdu eline.

Merdivenleri çıkarken, çok halsiz buldu kendini. Karısı:

«Ev sahibi geldi, bu sabah...» dedi, «Ne zaman çıkacağımızı sordu, evden. Yok, böyle bir şey dedim. Canım, Genel Müdür giderse odacısı kalır mı, nasıl olsa yolcusunuz, dedi. Kiracılar var sırada, gelsinler de, evi bir görsünler...»

«Bak namussuza! Eee, sonra?»

«Sonrası... Bütün gün vızır, vızır işledi kiracılar. Biri geldi, biri gitti kiracının. Söyle, doğru mu Şarka verdikleri?»

«Vallaaa karı, ben sana bir şey diyeyim mi? Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Yol hazırlığına başlayalım, şimdiden!»

Ertesi gün arka sokaklardan gitti daire'ye. Personel'deki Raci'yi görünce sordu:

«Geldi mi emrim?»

«Emrin mi? Bu gün yarın, eli kulağındadır!»

Yeni gelen Genel Müdür, tam saatinde geldi. Odasına girerken Hakkı Efendiye:

«Kimseyi alma içeri!» dedi, «Ben yokum içerde, anladın değil mi? Yok diyeceksin!»

«Anladım beyefendi!»

«Bir yere ayrılma kapıdan!»

«Başüstüne beyefendi!»

«Önce bana Personel Şefini çağır!»

«Emredersiniz beyefendi!»

Koştu, çağırdı. Kafa kafaya verdiler içerde, tam iki saat... İşte temizlik başlıyordu! Bir ara içeri girip hiç olmazsa yakın bir yere vermelerini rica etmeyi düşündü. Kışta kıyamette nasıl gidilirdi Muş'a!

Tam içeri gireceği sırada, Personel Şefi çıkmıştı içerden. Hakkı Efendi hâlâ katafalk bekler gibi dikiliyordu kapıda, kımıldamadan. Muşa demiryolu olup olmadığını düşünüyordu. Muş, nasıl bir yerdi? Sıcak mıydı, soğuk muydu? Burası Muş'tur, havası hoştur diye bir türkü geldi aklına. Sonunu da hatırladı, giden gelmiyordu! Türkü'nün son dizelerini boyuna tekrarlayıp duruyordu. Daldırmıştı. Bir ara, yanında Genel Müdür'ü görür gibi olmuştu. Birden toparlandı. O'ydu. Az ilerde dikilmiş, şaşkın, şaşkın kapılara bakıyordu.

«Teftiş başlıyor!» diye düşündü. Nerden başlayacak acaba? Ben, ben onun yerinde olsaydım... Saymanlıktan başlardım işe! Remzi Bey her aylık dağıttığı gün, bir lirasını kesiyordu, pul parasıdır diye... Bu pulların bir yere yapıştığını görmemişti, bugüne kadar.

Ama Genel Müdür, tam ters yöne doğru gidiyordu, kalemden yana... Kapının önüne kadar bayağı koşarak gitmiş, birden zınk diye durmuştu. Durmasıyla geri dönüp el sallaması bir olmuştu Hakkı Efendi'ye.

Bir koşu gitti. Genel Müdür'ün karşısında dikildi soluk soluğa:

«Emriniz beyefendi!»

Biraz da ileri doğru eğildi, işitebilmek için... Koskoca bir Genel Müdür'den hiç beklenmeyen bir soru:

«Helâ nerde?»

«Hela mı beyefendi?» diye üsteledi şaşkınlıktan. «Helâ... Şu koridorun sonunda... Sağda... Buyrun!»

Hay Allah! «Buyrun!» demek, görgüye taban tabana aykırıydı. Nasıl olmuştu da, kaçırmıştı ağzından! Kıpkırmızı kesilmişti. Ama Genel Müdür hiç oralı değildi. Gösterdiği yöne telâşlı, telâşlı koşuyordu. Sapmıştı helâya.

Tam kendini göstermenin sırasıydı. Eski Genel Müdür'den kalma, tertemiz bir havlu çıkardı. Kolonya şişesini de aldı eline, helânın kapısında dikildi.

Genel Müdür'ün işi çok uzun sürmüştü. Eee! Genel Müdür'dü bu, kısa sürecek değildi ya! Çıkıp da muslukta elini yıkarken, araladı kapıyı, sokuldu yanına. Önce bol, bol kolonya döktü ellerine, sonra havluyu uzattı. Genel Müdür'ün az önceki çatık kaşları düzelmiş, yanakları parlamıştı. Elini açarak bir daha uzattı Hakkı Efendi'ye. Avucuna dolan kolonyayı, çekti burun deliklerine:

«Ohhh!» dedi, «Sağ ol!»

«Siz sağ olun! Allah uzun ömürler versin Beyefendi!»

Havlunun işi bittikten sonra uzattı geriye. Rahat adımlarla koridora çıktı, girdi odasına.

Genel Müdürle birlikte Hakkı Efendi de rahatlamıştı. Kapının önünde yeniden saygı duruşuna geçtiği zaman, çok sevinçliydi. Demek bütün korkuları boşunaydı. Akşam daire'den çıkarken, Personel'deki Raci'ye:

«Sen kendi başının çaresine bak!» dedi, «Ben kalıyorum burda!»

Sabahtan kasaba, kıyma söylememişti ama:

«Ver şu bizim kıymayı!» dedi, kapıdan. Kasap, şaşırmıştı. Ters, ters:

«Ne kıyması!» dedi.

«Ne kıyması olacak! Sabahleyin söylediğim kıyma? Şurda kimsenin göynünü yıkmak istemiyoruz, olmuyor! Herkesinki para da bizimki para değil haaa!...»

«Ne diyorsun sen, anlayamadım!»

«Söyle! Kaç liran kaldı bende!» diye çıkıştı.

Ama cevabını beklemeden yürüdü.

Bakkala da peynirin yavanlığını bahane ederek adamakıllı yüklendi:

«Aç gözünü!» dedi, «Biz gidicilerden değiliz! Çok Genel Müdür'lerin bavulunu verdik eline! Söyle kaç lira alacağın kaldı bu güne kadar!»

Sütçü'ye de verdi ağzının payını:

«Hesabı bırakıp da kaçıyor mu sandın! Beni Muş'a gönderecek adamın, ainını karışlarım!»

Karısı, pencerenin önünde oturmuş bekliyordu. Seslendi aşağıdan, başını kaldırdı da:

«Heeey!... Kalıyoruz, haberin olsun!»

Karısı merdiven başından sordu:

«Kimden öğrendin, kaldığımızı?»

«Kimden öğreneceğim!» dedi, «Genel Müdürün kendinden!»

«Ne dedi, hele anlat!»

«Bir şey demedi canım, bana helâyı sordu. Eline kolonya döktüm, havlu tuttum!»

«Canım, ne dedi?»

«Ne desin, sağol, dedi. Ben de sen sağ ol, Allah uzun ömürler versin beyefendi, dedim.»

«Eee!...»

«Anlıyamadın mı, kalıyoruz işte! Kimi nereye gönderirlerse, göndersinler! Genel Müdür gibi adam, bana helâyı sorup sağol, dedikten sonra top atsalar, yıkamazlar beni!»

KURBAN KANI

İlk taksiti yatırdığım gün tâââ merdivenin alt başından seslendim bizimkine:

«Salime, oldu bu iş! Altı aya varmaz içindeyiz!»

Birinci ikramiye vurmuş bir piyango bileti gibi sallıyordum elimdeki makbuzu. Bir Köroğlu, bir Ayvazdık ama, tam otuzbeş yıldır kira evlerinde sürtmekten, ev sahiplerinin ağız kokusunu dinlemekten iflâhımız kesilmiş, kanımız kurumuştu. Saymakla tükenmezdi çektiklerimiz... Kiracının, ev sahibi gözünde sinek kadar değeri, haysiyeti yoktur. Kapının önüne silkelenecek çöp tenekesinden farksız görür en hali vakti yerinde kiracısını bile.

Şöyle rahat soluk alabildiğimiz bir apartıman katında bile ancak iki yıl oturabilmiş, bu musibet yere taşınmıştık. Burada da rahat mıydık sanki? Daha ikinci ayında aklı başına sonradan gelmiş gibi hemen bir tahliye dâvası açmıştı. Bir sinir savaşıdır başlamıştı aramızda. Diken üstünde oturuyorduk sanki...

Şu kadar yıl devlet kapılarında sürten bir memurdum. Cebimize henüz bir anahtar koyamamıştık ama, ilk taksidin makbuzunu koymuştuk ya...

Bir kâğıt parçasında bahçesi ile birlikte bir ev görecek kadar zengin bir hayal gücümüz olduğunu bu gece anlamıştım. Karım, bahçesinde ayçiçeği yetiştiriyor, sonra cayıyor, tavuk beslemeğe kalkışıyordu. Tek katlı olacaktı evimiz... İki oda... Bir mutfak... Kooperatifin müdürü bilgili bir adama benziyordu. Açık kahverengi bir kâğıdın üstündeki parsellenmiş arsalara bakmış, bana, güneş gören bir ev vereceğini söylemişti. Demek bizim ev, doğuya karşı olacaktı. Arsalar satılır satılmaz hemen temeller kazılacaktı. Dediğine göre bu kış arsalar satılır, ilkbaharda temeller atılırdı, önümüzdeki kış mutlaka anahtarını korduk cebimize. Yaza doğru karım bahçede, boyunca ayçiçeği yetiştirirdi.

Ertesi sabah, beni alaca karanlıkta uyandırdı Salime:

«Kalk!» dedi, «Gidelim, görelim!»

«Neyi be yahu?»

«Evimizi!»

«Ne evi hanım? Daha temeli bile atılmadı!»

«Canım ben de biliyorum temeli atılmadığını. Hiç olmazsa yerini görürüz. Deniz görüyor mu, görmüyor mu? Florya'dan çok uzak mı, asfalt geçiyor mu, geçmiyor mu?»

«Ayol acelen ne? Dur hele, öğreniriz!...»

«İçim rahat etmiyor, kalk gidiyoruz... Ben çayı demledim bile!»

Çayları içer içmez girdik yola... Florya'ya gitmenin bir zorluğu yok! Kırkbeş dakikada indik Sirkeci'ye, atladık trene, doğru Florya! Zorluk bundan sonra başlıyordu. Vurduk tepelere... Kan ter içinde evin yerini aradık. Kooperatif müdürünün dediğine göre, asfalttan ancak çeyrek saat uzaktaydı. Deniz ayağımızın altında olacaktı... Ev yapılacak bütün boş tepeleri karış karış taradık. Çamlı evler dendiğine göre mutlaka bir iki çam olacaktı. Bütün gün dolaştık, ne çama rastladık, ne de parsellenmiş arsalara... Önümüze gelene:

«Çamlı evler nerde?» diye soruyorduk. Yüzümüze şaşkın şaşkın bakıyorlar, sonra saflığımızla alay eder gibi:

«Ne çamı?» diyorlardı, «Bu tepelerde çam değil, ot bile yetişmez!»

Bu sefer biz onların saflığına gülüyorduk:

«Göreceksiniz!» diyorduk. «Kooperatif buralara bahçeli evler yapacak. Ayçiçeği bile yetiştireceğiz bahçesinde...»

Ertesi gün, Çamlı Evler Kooperatifinde aldım soluğu:

«Nerde bizim evlerin yeri?» diye dikildim müdürün karşısına.

«İşte!» dedi.

«Nerde yahu?»

Elindeki cetveli, duvardaki kâğıdın üzerinde gezdirerek:

«İşte!» dedi, «Görmüyor musun?»

Gözlüğü taktım. O, durmadan anlatıyordu:

«Şu caddeyi görüyorsun değil mi?... Geç ana caddeyi! Birinci sokağa sap, elli metre kadar yürü! Köşedeki ev... Sizin ev!»

«Çamlar nerde?»

«Ne çamları?»

«Çamlar canım! Çamlı evler kooperatifi değil mi bu?»

«Evet Çamlı Evler Kooperatifi!»

«Çamlar nerde?»

«Çamlar mı? Ne çamları, siz dikeceksiniz... Toprak çok elverişli çam yetiştirmeğe... Uzmanların raporu var, nah rapor!»

Çekmeceyi çekti. Kapı kadar bir rapor dayadı gözüme.

«Güzeeeel!» dedim.

«Biz eğer ayçiçeği yetiştirirsek?»

«O da yetişir! Toprak her türlü çıçek yetiştirmeğe de elverişli!»

«Peki!» dedim, «Su meselesi?»

«Suyun lâfı mı olur... Terkos Gölü nah şuracıkta... Bakın plâna, her köşe başında bir çeşme... Nah, sizin evin karşısında da bir çeşme var... Şurası yeşil saha... Şurası park... Şurası çocuk bahçesi... Her evde... Hattâ her bahçede terkos, havagazı... Bakın caddedeki elektrik direklerine, onar metre ara ile... Her taraf gündüz gibi!»

Akşam bizimkine müjde ettim:

«Gördüm!» dedim, «Bizim çamlı evleri... Bizim köşebaşındaki evi de gözümle gördüm. Önünde çeşme... Gerisinde yeşil saha... Az ilersinde çocuk bahçesi... Geniş caddeler, muntazam sokaklar, her on metrede elektrik direkleri... Su, havagazı... Terkos Gölü burnumuzun dibinde!»

Bir gazetenın arka sayfasında boydan boya Çamlı Evler'in plânını görünce bizimki de inandı ister istemez. Kestik gazeteyi, duvara çaktık... Bir gazete de fazladan aldım, götürdüm kooperatife:

«Gösterin!» dedim, «Bizim evin yerini!»

Müdür, yardımcısına emir verdi:

«Gösterin lütfen kırmızı kalemle! Beyefendi görsün!»

Mudür yardımcısı, masanın üstündeki kalemi kapması ile işaretlemesi bir oldu.

«Ne teşkilât?» dedim. «Herifler ezbere biliyorlar arsaları...»

«Aman bir yanlışlık olmasın!» dedim.

Acıyarak yüzüme baktı bütün memurlar!

Bizim kooperatif bu gazete ilânından sonra büsbütün parladı. Ne zaman gitsem kuyrukta on onbeş kişi... Ellerinde ikişer bin liraları...

Dedikleri gibi ilkbaharda bir törenle temelleri atıldı. Kooperatifin önünden özel otobüsler kalktı. Tââââ arsalara yakın bir yere kadar güle oynıya gittik. Eh, biraz da yürüdük tabiî. Yarım saat kadar... Henüz caddeler plândaki kadar düzgün değildi. Kooperatif müdürü belediye başkanını da dâvet etmişti. Nutuklar söylendi, kurbanlar kesildi. Bol bol kurban kanı karıştı temellere. Deniz, temel atılan yerden görünmüyordu ama, duvarlar yüksedikçe deniz de görünürdü, karşıdan adalar da...

Ben artık boş vakitlerimi değerlendirecek bir eğlence bulmuştum. Hemen atlıyordum bir trene... İki saat kadar da yürüdükten sonra Çamlı Evlerin yükselen temellerini incelemeğe gidiyordum. İlk temeli atılan evler yirmiyi yirmibeşi geçmiyordu ama... İlk taksiti yatıranlar arasında olduğum için benim hiç korkum yoktu. Beş tane yapılsa gene biri benimdi. Köşebaşındaki olmamış da çeşme başındaki olmuş ne çıkardı! Nerde olursa olsun şimdiden evimi öğrenmeliydim.

Plândaki evimin yerini biliyordum ama onunla iş bitmiyordu. İş arsasını bulup çıkarmaktaydı... Kooperatif müdürüne bu iş için belâ olmaya başladım.

«Hangi ev benim?» diye asıldıkça asılıyordum.

Bir gün o kadar ileri gittim ki:

«Evimi göstermezseniz taksiti vermem!» diye diretttim!

«Hele durun biraz!» dediler.

«Hemen göstermezseniz şuradan şuraya gitmem!»

Yeni müşterilerden korktuklarının farkına vardığım gün, iş biraz daha kolaylaştı. «Gösteririz!» diyorlardı. Ama, önüme düşüp de gösteren çıkmıyordu. Beş on müşterinin ellerindeki parayla kuyruğa girdikleri bir gün:

«Haydi düşün önüme de gösterin!» dedim.

«Canım şu kayıtlar bitsin!»

Kayıtlar bitince işin nereye varacağını biliyordum. Kooperatif müdürü:

«Buyurun!» dedi. «Gidelim!»

Atladık bir arabaya, Çamlı Evler'de aldık soluğu:

«İşte!» dedi. «Şurası!»

«Hani, köşebaşında diyordunuz!»

«Ne yapalım!» dedi, «Burası düştü size!»

Ona da razı olduk. Ertesi gün sabah sabah damladım. Ustabaşının eline bir yüzlük tutuşturdum:

«Bu ev benimdir!» dedim, «Aman sıvası temiz olsun!»

«Sen hiç merak etme!» dedi.

Bir yüzlük de marangoza verdim.

«Aman kapılar, pencereler budaksız tahtadan olsun!»

Bir yüzlük de badanacıya:

«Aman!» dedim. «Badanasına biraz yeşil boya damlat! Bizim Salime filizi renkten çok hoşlanır!»

Kasımın sonuna doğru evler tamamdı. Ayın onaltısında torenle tapular verilecekti. Üçüncü taksit olan ikibin lirayı da vermiş, tapuları bekliyorduk.

Tören günü bizimkini aldım yanıma... Kooperatif arabasını beklemeden sabah sabah damladık... Tam yirmidört tane gıcır gıcır ev, sahibini bekliyordu. Kapılar bile ardına kadar açıktı. Salime ile evimizi bulmuş, son incelemelerimize başlamıştık. Karım, açık yeşil badanayı görünce ağzının suyu akmıştı:

«Aman ne güzel!» diyor, başka bir şey diyemiyordu. Kapıları, pencereleri açıp kapıyor, bahşişlerin boşa gitmediğini anlıyordu:

«Ben şu odayı, yatak odası yapacağım!» diye tutturdu.

«Canım olur mu?» dedim «Cadde üstünde yatak odası? Burası oturma odası olsun!»

«Olmaz» diye diretiyordu, «Güneş alan yalnız bu oda...»

İş kızıştıkça kızışıyordu. Bizim eve doğru gelen çoluklu çocuklu bir ailenin fikirlerini alabilirdik. Öndeki kasap kılıklı adama:

«Efendim!» dedim, «Siz olsanız yatak odası hangisini yapardınız?... Şunu mu, arkadakini mi?»

Herif boyunduruğa bakar gibi dikti gözlerini:

«Anlamadım!» dedi, «Ne diyorsun sen?»

«Yani!» dedim, «Şu odayı mı yatak odası yapalım, arkadaki odayı mı? Bizim hanım diyor ki...»

«Yahu!» diye gürledi. «Siz ne söylüyorsunuz? Kimin evine sahip çıkıyorsunuz siz?»

«Kendi evimize...» dedim.

«Bu evin sizin olduğuna dair bir vesika var mı elinizde?...»

«Henüz yok!» dedim, «Bugün verecekler tapuları!»

«Bu evin tapusu bizim üzerimizde.»

«Peki öyleyse siz gösterin!»

«Tapular bugün verilecek! Üçüncü taksidi yatırırken plânını gösterdiler!»

«Bize de gösterdiler!»

«Yahu! Bu ev benim diyorum sana!»

«Ben de öyle diyorum sana!»

«Bu evin helâsını alaturka yaptırdım. Tam ikiyüz lira verdim fazladan. Duşu, banyosu yok! Birine üçyüz lira verdim kurna koydurttum!»

«Peki!» dedim, «Badanasını filizi yaptıran kim söyler misin?»

Herif burnundan soluyarak üzerime doğru yürüdü:

«Hele bak şuna!» dedi, «Bizim hanım sarı olsun diye tutturmuştu, bu işi sen bozdun demek! Gösteririm sana ben!»

Birden bir kalas parçası almasıyla kafama fırlatması bir oldu. Kadınlar araya girip bizi yatıştırmak isterlerken baktım kapıda beş nüfuslu bir aile daha belirdi:

«Yahu!» dedim, «Şu canavara bakın bizim eve sahip çıkıyor!»

İki delikanlı fırladı ileri:

«Ne?» dediler, «Sizin eve mi? Bu ev nerden sizin oluyormuş?»

«Kooperatiften öyle söylediler!»

«Çıkın dışarı bakalım! Kimse kalmasın içerde!»

Kasap direttikçe diretiyordu:

«Kimin evinden, kimi çıkarıyorsunuz siz?»

Delikanlılar daha ağır basmışlardı. Onlar da yerden birer kalas kaptılar!

«Hayır!» diyordu kasap, «Bu iş burada bitecek bugün!»

Onlar birbirlerini haklıya dursunlar. İki grup daha geldi, kapıda birleşti. Olanı biteni bir süre seyrettikten sonra içlerinden biri çıktı ortaya:

«Arkadaşlar!» dedi, «Bu evde sizin kadar bizim de hakkımız var. Boşuna hırlaşmayın. Evin temeline kâfi miktarda kurban kanı karıştı. Noterlikte kura çekmekten başka çare kalmadı.»

Bu «kan» sözü kasaba birşeyler hatırlatmıştı. Bıçağına sarılmasiyle delikanlıların da, yeni gelenlerin de üzerine yürümesi bir oldu.

Onlar ne yaptılar bilmem, biz evi kurtaramadık ama canımızı kurtarmasını bildik. Kuralar çekildiği gün bile görünmedik ortalıkta. Ya kura bize vurursa mı? Vurursa vursun! Kafama bir kalas yememek için kasap evlerden birine yerleşinceye kadar oralarda görünmiyeceğim!

TURŞU SUYU

Niyaziye Aksaray'da rastladım, Kent içi yolculuklarımızı taşıt araçlarına başvurmadan yapardık o günlerde! Hep bir halliydik. Girdim koluna, Lâleli'ye doğru yürümeğe başladık.

«Şiir yazıyor musun?» dedim laf olsun diye.

«Başka ne yapabilirim ki...» dedi, «En güzeli, dergiler yayınlamak için bizden para da istemiyor!»

En yenilerinden birini okumaya başladı. Lâleli yokuşuna doğru, gelip geçenlere aldırmadan okuyordu, ağız dolusu. Durağa geldiğimizde, soluk soluğaydı.

«Çekilmiyor Niyazi!» dedim, «Aç açına hiç gitmiyor. Hiç olmazsa bir kahveye girsek de...»

Bütün ceplerini karıştırdı, bulduklarını avucunda topladı:

«Hepsi bu kadar!» dedi, «Sana yeni şiirlerimi bir lokantada dinletmek isterdim. Şarap bardaklarını tokuştura tokuştura... Karnın doydu mu daha da kolay beğendirirdim şiirlerimi sana... Ama ne çare...»

«Zararı yok!» dedim, «Bir kahvede de dinleyebilirim. Hele şurdan iki simit alalım! İki de çay...»

Bir şeyler düşünüyordu Niyazi. Yeme içme oldu mu böyle bıyıklarını çekiştirip düşünür, ayna gibi de çıkardı işin içinden.

«Ali'yi görüyor musun bu günlerde?» diye sordu.

«Hayır gördüğüm yok!»

«Görünmez tabi... İşleri yolundaymış Ali'nin, Nisuaz kahvesinde eibise provası yaptırıyormuş!»

Ali zil zamanlarında, toplandığımız Beyazıt kahvelerine gelir, akşamları üç ondan, beş bundan para katıp köftecinin üstünde düzenlediğimiz şarap şölenlerinden nasiplerinirdi. Niyazi'nin kafasında, beklenen mutlu şimşek çakmıştı:

«Buldum!» dedi, «Galatasaray'a gideceğiz!»

«Ne var Galatasaray'da?»

«Ali! Bizim Ali, yeni kafadarlarını bu saatlerde toplu-yormuş, lokantada... Rakı, şarap gırla! Tam zamanı! Bas-turalım!»

Kendi buluşunu, gene kendi beğendi:

«Harika!»

«Harika», o zamanlar modaydı. en çok da Ali kullanı-yordu bu sözcüğü... Ilhan'ın kötü şiirlerine bile yüzünü kı-zartmadan:

«Harika!» diyebiliyordu.

Paralarını yeniden saydı Niyazi. Benim bunlara ekliye-cek kör kuruşum yoktu. Yol paralarını bir yana ayırıp, attı cebinin bir köşesine. Geriye kalanları avucunda sıka-rak:

«Yürü!» dedi, «Önce turşucu'ya!»

«Neee!... Zıvıttın mı sen! Aç karnına turşu ha!»

Elimden yakalamış, beni durağın karşısındaki «Meraklı Turşucu» ya doğru sürüklüyordu.

«Yahu!» dedim, «Aç karnına şiir nasıl gitmezse, tursu hiç gitmez!»

«Turşu değil canım!» dedi, «Turşu suyu!»

«Turşu suyu mu? Ne işe yarar bu turşu suyu?»

«Turşu suyu iştahı açar. Ziyafete gitmiyor muyuz!»

«Miğdem zaten açlıktan kazınıyor, bir de turşu suyu içersem...»

«Uzatma, yürü!...»

Girdik dükkâna. Tezgâhın arkasındaki takkeli adama:

«Bize iki turşu suyu!» dedi, «Çabuk tarafından!»

Niyazı, Turşucu'nun kepçeyle bardağa boşalttığı turşu suyunu, bir dikişte yuvarladı:

«Doldur!» dedi, «İkinciyi de!»

Bardağım boşalınca, elimden aldı, turşucuya uzattı.

«Yeter!» dedim, «İçemem fazlasını!»

«Olmaz, içmen lâzım, içeceksin!»

Kendimi zorlayarak ikinciyi de içtim.

«Çok hoş değil mi?» diye girdi koluma.

«Kazmıyor miğdem!» dedim.

«Benimki de öyle!» dedi, «Şimdi pirzola öyle gider ki, bu turşu suyunun üstüne... Birer şişe de şarap!»

Aksaray'dan gelen tramvaya atladık. Yollar tıkanıktı, Karaköy'ü en azdan yarım saatte geçtik. Galatasaray'a geldiğimiz vakit hava kararmıştı. Müthiş bir eziklik vardı miğdemde. Niyazi:

«Hele şükür geldik!» dedi.

İş gelmekte değil, Ali'yi lokantada bastırmaktaydı. Yoldan geçenlere çarpa çarpa yürüyorduk. Hızla bir sokağa saptı Niyazi, ben de peşinden... Bir lokantanın kapısında durdu, geriden yetişmemi bekledi. Elimden tutup çekti içeriye:

«İşte burası!» dedi.

İçerisi kalabalıktı. Bir süre kapının önünde dikildik, Ali içerdeyse bizi görünce masasına çağırması için! Gelen giden yoktu... Birkaç adım daha attık.

«Daha gelmedi mi yoksa?» dedim.

«Kalmaz bu saate kadar!»

Bir masanın önünden geçerken, isteksiz bir el uzandı. Baktım, bizim Çelebi:

«Ne işiniz var buralarda!» diye kalktı ayağa.

«Ali'yi arıyoruz!» dedim.

«Ali'yi mi? İşte Ali be!...»

Çulu değiştirdiği için birden tanıyamamıştık. Dalgınlığımıza gülüyordu Ali de:

«Hele oturun şöyle!» dedi, «Eee, hoş geldiniz bakalım! Nasılsınız çocuklar?»

Masanın kıyıcığına ilişmiştik. Çelebi sigara yakıyordu, bize de uzattı:

«Hele yakın birer sigara!»

Sırası değildi ama sigaranın, ister istemez yaktık. Ali, garsonun getirdiği hesabı inceliyordu. Ters ters:

«Şu ne parası?» diye sordu.

«Su parası!»

«Suyu kim içti ki... Hepimiz şarap içmedik mi?»

Gözü bize ilişmişti garson'un:

«Bir şey emreder misiniz?» diye sordu.

«Biz mi?» diye önce birbirimize bakındık, sonra başımızı Ali'den yana çevirdik. O, hiç oralı değildi. Çelebi:

«Salık veririm size çocuklar!» dedi, «Bu şaraptan siz de için!»

Çenesiyle, masanın üstündeki boş şarap şişelerini gösteriyordu. Salık vermekle bitmiyordu ki iş Ali, başını hesap puslasından kaldırmadan lâfa karıştı:

«Niyazi anlar şaraptan, bir denesin hele!»

Sonra garsona döndü:

«Beylere birer kadeh getir bakalım, beğenecekler mi?»

Cebinden bir yüz liralık çekti:

«Bu iki kadeh şarabı da ekle hesaba!» dedi.

Onları biraz daha masada alıkoymak için, yudum, yudum içiyorduk. Ali, hiylemizi sezmiş gibi hemen kalktı ayağa. Tabaktaki paraları cebine korkan:

«Çocuklar!» dedi, «Bizim yeni eve gidiyorduk, isterseniz siz de gelin!»

Yapılacak başka bir iş de yoktu, hiç düşünmeden:

«Hay hay!» dedi Niyazi, düştük peşlerine. Tünel başından Kuledibi'ne doğru yürüdük. Çelebi'yle önden yürüyordu Ali... Niyazi her adımda biraz daha geriliyordu, bir ara asıldı koluma:

«Kazınıyor miğdem!» dedi, «Nerden de içtik şu turşu suyunu!»

«Bana şarap, turşu suyundan çok dokundu!» dedim. «İçim öyle yanıyor ki!»

«Hele şu eve bir varalım, bir kuru ekmek olsun buluruz!»

«Belki bir şişe şarap...»

Dolambaçlı yollardan geçtik, kısa bir yokuş tırmandıktan sonra, önümüzden yürüyen Ali duraladı:

«İşte!» dedi, «Bizim apartıman! Meşhur Komando Hanı!»

Başladı tarihinden sayfalar çevirmeye. Altı yedi katlı bir apartımandı. Çelebi buraya çok gelip gitmişe benziyordu, yürüdü önden. Hanın tarihine ilgisizliğimizi sezen Ali,

Çelebi'ye yetişmek için döşendi merdivenlere, biz de ağır aksak peşinden. Niyazi ikinci katta sızlanmaya başladı:

«İçim bayılıyor!»

«Başım dönüyor!»

«Bir halsizliktir yapıştı dizlerime!»

Benim de ondan aşağı kalır yerim yoktu. Birbirimize tutuna tutuna, dura dikile dördüncü katı bulduk. Ali beşinci kattan bize sesleniyordu:

«Evim çok mükemmel! Bir kusuru var, asansörü! Hele bir manzarası var ki... Bütün Haliç ayağımın altında! Davranın biraz canım!...»

Niyazi bir şeyler söylemek istedi, söyleyemedi, kurumuş olmalıydı boğazı. Artık trabzanlara tutuna tutuna çıkıyorduk. Biz beşinci kata ulaştığımızda, onlar çoktan son katı bulmuşlardı. Kan ter içinde katları bitirdik. Açık kapıdan girdik içeri. Görünürlerde kimseler yoktu. Terastan geliyordu sesleri. Niyazi önce mutfağa bir daldı, rafları dolapları karıştırdı. Miğdesini bastıracak kuru bir ekmek kabuğu bile bulamamıştı:

«Tükürmüşüm böyle apartmanın içine!» dedi. «Bir dilim ekmek bile yok!»

Ali balkondan sesleniyordu:

«Çocuklar, nerdesiniz be! Hele şu manzaraya bir bakın! Haliç, İstanbul'un neresinden böyle güzel görünür! Şu boğaza bakın bir, pırıl pırıl... Heey! Allı pullu gelinler. Nasıl, Niyaziciğim hoş değil mi?»

Niyazi balkonun beton duvarına dayanmış, baygınlıklar geçiriyordu, Ali, beni çekiştire çekiştire ordan oraya sürüklüyor, durmadan apartımanının görüntüsünü övüyordu:

«Galata Kulesi kapımızın dibinde, gecekondu gibi kalıyor zavallı! Elini uzatsan, yıldızları avuçlıyacaksın! Hele şu şu Süleymaniye Camisine bak! Minarelerinin ucuyla burun burunayız! Şu gidip gelen Haliç vapurlarına bak dostum!»

Birden sokuldu Niyazi'nin yanına:

«Biliyorum!» dedi, «Manzara şaşırttı seni, anlıyorum, tatlı bir baş dönmesi içindesin! Sarhoş gibisin! Ne muhte-

şem dekor, değil mi? Harika! Çok hoşuna gitti, anlıyorum, dilin tutulmuş sanki... Begendin değil mi Niyaziciğim!»

«Hem de nasıl!»

Ali, sorusunu genelleştirdi:

«Sevdiniz değil mi, çocuklar?»

Niyazi bir eliyle bana yaslanıyor, bir eliyle de miğdesini oğuşturuyordu:

«Bayıldık!» dedi, «Hem de nasıl bayılma!»

«Manzara harika değil mi?»

«Harika!»

«Haliç!»

«Harika!»

«Marmara, Adalar?»

«Harika!»

«Boğaz?»

«Enfes!»

«Galata Köprüsü. Süleymaniye?»

«Şahaser!»

«Zevk sahibi olmadığımı iddia edemezsiniz ya!»

Niyazı son gücünü de toplayarak cevap verdi:

«Ne münasebet Aliciğim, zevkin de harika, apartmanın da harika, manzara da harika, sen de harikasın!»

ÖKSÜRÜK

Bu öksürük, bu dinine yandığımının öksürüğü beni bozacak, beni rezil edecek, beni yerin dibine batıracak, işlerimi alt üst edecek zamanı bilir. Bende bir göğüs hastalığı var, bir bronşit, ne bileyim sigaradan, ya da mevsim değişmesinden... Lodostan, poyrazdan, Karayel'den! Ama bu demek değildir ki, ben gece gündüz öksürür, aksırır, tıksırırım. Eğer odamda yalnızsam, yanımda utanacak kişi yoksa «gık!» bile demem. Yanlışlıkla bir konukluğa, bir ziyarete gidecek olsam, iş gereği, şöyle çizgili pantolonlu, boyunbağlı, kerli ferli bir yüksek kişinin yanına girsem, o saatlerce içimde çöreklenmiş bir yılan gibi kıvrılıp uyuyan öksürük, hemen işin farkına varır, önce gözlerini açar, boğazımı sinsi sinsi tırmalar, bir gıcık halinde yapışır gırtlağıma... Bir yutkunurum, gitmez... İki yutkunurum, gitmez... «Hıh!» derim kaybolmaz... «Ihı!» derim inadına çoğalır... Bir «Öhö!»yle atlatmak isterim, nafile!... Zincirleme, makaralı bir öksürüktür boşanır!... Hem de nasıl öksürük, bomba gibi!... Ne bombası! Bomba bir kez patlar, yapacağını yapar, yıkacağını yıkar, kaybolur gider. Benim öksürüğüm öyle değil, kestane fişeği gibi... Çatapat gibi... Bir patladı mı gelir arkası! Artık ne konuşmanın tadı kalmıştır, ne görüştüğüm işin, bir anlamı! Ben öksürdükçe, söylediğimi de, söyleceğimi de şarırır, başlarım saçmalamaya!... İş çığırından çıkar. Bu çığırından çıkan işi, düzenine koyabilirsen koy! Bir anda karşımdaki kişide başlayan tiksinmeyi, görmemek için tek akıllıca yol, hemen tası tarağı toplayıp kaçmaktır.

İşsiz güçsüz dolaştığım yıllardaydı. Uzaktan bir arkadaşın, hatırı sayılır bir yakını aracılığı ile Yalova'daki Termal Otelinde bir iş umudu çıkmıştı karşıma. İki üç gün önceden kendime çeki düzen vermek için hazırlıklara başlamıştım. Günü gelince de tutmuşum Yalova Kaplıcaları'nın yolunu. Getirdiğim «tavsiye kartı» etkisini göstermekte gecikmemişti. Odasına girdiğim Müdür, kartı okuduktan sonra, çalmakta olan yemek ziline kulak kabartarak:

«Önce buyur yemeğe!» dedi.

Otelin her şeyi güzeldi, havası, suyu, hele yemeği! İşsiz geçen yıllarımı unutmuş, dünyayı yeniden sevmeye, insanlara yeniden ısınmaya başlamıştım. Kulağımın dibinde güm güm öten cazın davulu bile hoş geliyordu bana. Bu yemek süresi içinde yeni arkadaşlar bile edinmiştim. Salonda kahvemi içerken:

«Direktör çağırıyor!» dediler.

İki yıldır rengini, biçimini, daha doğrusu kişiliğini yitiren ceketimin düğmelerini ilikliyerek girdim Direktörün yanına. Koskoca Direktör, yemekten önce sunduğum kartvizin yüzü suyuna, şöyle bir kımıldandı yerinden. Uzanan iri bir şövalye yüzük, benim gibi iki adamın yanyana oturabileceği, bir koltuğu gösterdi:

«Buyrun!»

İlk sorusu, üçyüz, lirayı kabul edip etmiyeceğim oldu, aylık olarak...

Yıllardan: 1946!... Bu üçyüz liranın değerini anlatmam bilmem gerekir mi? Bu üçyüz liraya şunları da ekliyelim: Yatıp kalkacak temiz bir yatak... İstediğim zaman içine girebileceğim bir banyo küveti... Cazlı çalgılı bir yemek salonu... Temiz hava... Okuyup yazmak için bol zaman... Hiç düşünmeden:

«Kabul!» dedim.

Yükleneceğim görev, okuyup yazma bilen herkesin yapabileceği bir işti.

Öğrenimimi sordu. Adamı kuşkulandırmamak için, gireceğim işe göre bir öğrenim düzeyi tutturdum:

«Orta!»

Gerçek öğrenimimi söylesem, işin içinde bir kurt yeniği olabilirdi.

«Şimdiye kadar ne gibi işlerde çalıştın?» diye sordu.

«Çeşitli kâtiplikler...» dedim, gözünü korkutmamak için. Yeni görevimin adaylığına yakışır, bir iş daha eklemem gerekiyordu:

«Avukat yanında da çalıştım!»

Çok hoşuna gitmişti, eskiden böyle bir iş yapmış olmam. Beğeni ile baktı yüzüme:

«Güzeel!» dedi, «Çoluk çocuk?»

Bilirim otelcilerin çoluk çocuktan hoşlanmadıklarını. Gelip otele yanlamalarından korkarlardı bu gibiler...

«Ayrıldım!» dedim, kısaca.

Daha da garantilemek için:

«Sık sık İstanbul'a inmek yok haaa!...» diye sesini dikleştirdi.

«Merak etmeyin!» dedim, «İstanbul'lular buraya gelmek için can atarken, ben vakitli vakitsiz kalkıp İstanbul'a gidecek değilim!»

Güldü. Aklına bir şey gelmiş olacak ki:

«Misafir de istemem haaa!...» dedi.

Hoşuna gidecek bir karşılık bulmalıydım:

«Zaten ben onlardan kaçıyorum!...»

«Sen onlardan kaçabilirsin ama...» dedi, «Bundan sonra seni arayabilirler... Nedense burda çalışanların çok dostu olur!»

Kuşkusunu dağıtmak için:

«Burda çalıştığım sürece dosta ihtiyacım olmıyacak!» dedim.

Güldü. Anlaşıyorduk demek.

«Seni şimdilik üç yataklı bir odaya vereceğim!» dedi, «Sonraları tek yataklıya da geçersin!»

«Geçmesem de olur.»

Ne söylersem hoşuna gidiyordu. Raftan kalınca bir defter indirdi. Adımı, soyadımı sordu. Söylediklerimi yazdı. Söylemediklerimi de ekledi.

Ohhh!... İki yıllık işsizlik, sıkıntı, yıkıntı sona ermişti artık! Rahat bir soluk aldım. Sevinçten mi, yoksa on onbeş dakikalık baskıdan, hesap vermekten mi bilmem, önce boğazımda bir kaşıntı başladı. Daha aşağılara doğru bir yanma, bir kazıntı, bir gıcık... Geldi, gırtlağıma yapıştı!

Yavaştan bir «Ihı» dedim, geçmedi. «Öhö!» dedim, olmadı. «Öhhööö!»leri birbirine ekledim. Kesilecek yerde, ciğerlerimin kökünden kopup gelen bir sarsıntı, bir öksürük... Durmadan öksürüyor, öksürdükçe tıkanıyordum. Direktör, bu halimi, kaşlarını çatarak inceliyordu. Birden

kalktı, yanındaki etajerde duran sürahiden, su koydu bir bardağa, uzattı:

«Iç bir yudum!»

Ama, aklına bir şey gelmiş gibi, uzattığı bardağı geri çekti. Ben onu bu zor durumdan kurtarmak için elimle bir «Mersi!» işareti yaptım. Arka cebimdeki mendili çekmek istedim... Elim boşa gitmişti... Yoktu mendilim yerinde... Arayınca ne zaman bulmuştum ki mendilimi cebimde!...

Kendimi bir anda, sopasını düşürmüş bir cambaz gibi, ipin üstünde tek başına kalmış gördüm... Tek başına, çaresiz... Şimdi ne yapacaktım ben!

«Pardon!» diye fırladım dışarı. Bana acıyarak bakan iki sıfırlı bir kapıya daldım. Bu, kendimi dar attığım yerden dışarı çıkıp da Direktörün yanına girince, onu bir şeyler hesaplarken bulmuştum:

«Demek rahatsızsın!» diye bakıyordu yüzüme acımasız.

«Çok eskiden bir rahatsızlık geçirmiştim!» dedim, «Geçti!»

«Öyle geçmişe benzemiyor!» dedi, «bir film çektirsen iyi olur!»

«Haklısınız! Bir kontrol ettirmem gerekiyor.» diye işi geçiştirmek istedim.

«Hiç vakit kaybetmeden!»

Önündeki deftere uydurma bir göz attıktan sonra:

«Ben adını, adresini yazdım zaten!» dedi, «Bu iş için bir kaç müracaat daha var... Neticeyi bildiririm adresine!»

Oturmamın bir anlamı kalmamıştı, hemen kalktım... Elimi sıkmamak için geri geri çekilirken:

«Güle güle!» dedi, «Durumu bildiririm size!»

«Zahmet etmeyin!» dedim, «Durum belli oldu!»

Kurduğum şato, bir öksürükte yıkılmıştı tepeme.

SOKAKTA KALDIK

Çok sınavlar geçirdim, çok karakol, mahkeme gördüm, sorunun, sorgunun her çeşidiyle karşılaştım ama, şu ev sahiplerinin, adamın beynini allak bullak eden soruları gibisine hiç rastlamadım. Ev tutmak, ev kiralamak zorunda mı kaldınız... Diliniz dolaştı da ağzınızdan uygunsuz bir sözcük kaçırdınız mı, karakışta sokak ortasında kaldınız demektir. Karakolda istediğiniz kadar saçmalayın, hiç zararı dokunmaz size. Aksayan yani er geç mahkeme'de düzelir. Mahkemede zırvalasanız bile, işin temyizi var, karar düzeltmesi var... Ev sahibi:

«Hayır, evimi size veremem!» dedi mi, lamı cimi yok, sokakta kaldınız demektir. Ne yaparsanız yapın, kapısından içeri bir adım atamazsınız... Değil adım atmak, göz bile atamazsınız, bir daha! Karakolda yanlış bir ifade verseniz bile:

«Efendim, zor gördüm de öyle söyledim. Üç gün üç gece dokuz posta mariz yedim de, verdim bu ifadeyi!» dediniz mi, Yargıç: «Gereği düşünüldü...» diye başlar yeniden soruşturmayı genişletmeye. Ama ev sahibine ağzınızdan kendi zararına bir sözcük kaçırdınız mı, karar karardır. Bunu, değil Danıştay, Meclis bile bozamaz!

Çocukların sayısı üçü bulup da, beş nüfus bir odaya sığmaz olunca:

«Çıkacaksınız!» diye dayattı ev sahibi.

Ev çok... Ev sahiplerinin şerrinden yanaşabilirsen yanaş! Ev tellâlları da ayrı bir dert! Gösterecek ev bulamadılar mı, dolaştırıp dururlar sizi, kiracısı çıkmamış evlerin kapılarında... Her bir ev için beş kâğıt! Yolunmuş kaza çevirirler adamı.

Bugünlerde gene yakamızda taşınma derdi... Ev sahibi tutturdu da tutturdu, askerden dönen oğlumu oturtacağım, diye. Ne yapabilirsin, ev onun!

Başladım dolaşmaya, o kapı senin, bu kapı benim.

Cadde üstünde, istasyona, dolmuşa yakın, istediğimden âlâ bir ev buldum. Yayan da gitsek olurdu. Yol parasım kiradan düştüm, ucuz buldum. Ev sahibi tepeden tırnağa, şöyle bir süzdü beni. Kiracı değil, iç güveysi alacak sanki:

«Nerde çalışıyorsun?» dedi, hemen söyledim!...

«Kaç lira alıyorsun?» diye sordu.

Olur a, kiranın bana ağır gelip gelmiyeceğini öğrenmek istiyor, diye, iki yüz lira da fazla söyledim aylığımı. Çöp, fener, su parası, bekçi parası, kapıcı parası, ne varsa yüklemeye kalkıştı. Gene de büktüm boynumu:

«Kabul!» dedim.

«Kaç çocuğun var?»

«Üç çocuğum!»

«Yaşları?»

Söyledim yaşlarını da. Çocuk sorunu, bitti sanıyordum, yeniledi:

«Büyüğü erkek mi, kız mı?»

«Kız!»

«Mektebe gidiyor mu?»

«Gidiyor!» dedim.

«Arkadaşları da vardır herhalde. Arkadaşlarını eve çağırır, değil mi?» diye sordu.

«Eee, çağırır ara sıra...»

«Olmadı!» diye çattı kaşlarını.

«Çağırır ama...» dedim, «Öyle sık değil!»

«Ortancası erkekti, değil mi?» diye sordu.

«Erkek!» dedim.

«Sünnet oldu mu, olmadı mı?»

«Yakında olacak!»

«Gördün mü ya!» diye yeniden çattı kaşlarını, «Olmaaaz!...»

«Neden olmasın?»

«Düğün ister, bu çocuk; sünnet düğünü!»

«Çocuk değil mi, ister ama... biz...»

«Olmadı işte! Eşi dostu çağıracaksın! Giren çıkan... Evin ne kapısı kalır ne penceresi... Dans eden, tepinen... Olmaz!»

«Canım, bizim yapacağımız sünnetten ne olacak, iki arkadaşı çağırırım, olur biter.»

«Olmaz, veremem! Zaten kızın da büyük, iki sene sonra birini takar peşine... Nişandı, düğündü...»

Adam düğünden korkuyordu herhalde. Güldüm:

«Canım, iyi ya!...» dedim, «El oğlu alır götürür, sen de kurtulursun, ben de!»

«Ya iç güveysi girerse!... Olmaaaz! Sen başka eve bak! En küçük çocuk da kim bilir hangi şeytanın arka bacağıdır... Duvarları çizer, kapıların kolunu kırar, pencerelerin rezelerini oynatır yerinden. Veremem!»

«Efendim, bizim çocuklar öyle sizin bildiğiniz çocuklardan değildir...» diyecek oldum, üzerime doğru yürüdü:

«Git işine be yahu!» diye gürledi, «Veremem diyorum, lâftan anlamaz mısın sen!»

Ev çoktu, paran olduktan sonra... Kaloriferlisinden tut, bahçelisine kadar... Yalnız ev sahibinin açtığı giriş sınavını atlatabilirsen! Başladım yeniden ev aramaya.

Yeni ev sahibim, alıştığımız soruların karşılığı aldıktan sonra hemen çocuklara geçti. Ben de hemen lâfı tıkadım ağzına:

«Birinci çocuğum kız!» dedim, «daha evlenmesine çok var! İkinci çocuğum oğlan! Sünnetini yeni yaptırdım!»

«Canım!» dedi, «bana ne, çocuğunun sünnetinden!»

Sonra gözlerimin içine baka baka, en kazık sorusunu dayadı:

«Radyonuz var mı, radyonuz?»

Ne demem gerekirdi? Korka korka:

«Var efendim!» dedim, «Olmaz olur mu... Borç harç, taksit maksit bir tane edindik...»

«Gö dün mü ya!» dedi, «Olmadı işte!»

«Aman efendim, radyonun kime ne zararı olur!»

«Her radyonun bir anteni olmaz mı?»

Açık vermemek gerekirdi, bu kez:

«Şimdi radyonun anteni odanın içinde... Eskisi gibi saçağa çıkıp da kiremit kırmak yok!»

«Evet, doğru!» dedi, «Öyle antenler var ama... Açık

hava anteni gibi olmuyor. Bir evde radyo oldu mu hem zırıltısı, hem dırıltısı eksik olmaz! Düğmeyi imanına kadar açtın mı, seyreyle sen curcunayı! Öbür kiracılar, başlarını mı dinleyecek, senin zırıltını mı? Soluğu ev sahibinde alırlar. Gel sen, çık işin içinden!»

«Haklısınız!» dedim, «Bazı saygısızlar...»

«Siz saygılı olmuşsunuz, çocuklar saygılı olmadıktan sonra... Açarlar dibine kadar...»

«Açmazlar efendim, ben açtırmam! Kırarım bileklerini.»

«Verememe! Ben hem radyolu, hem çocuklu kiracıya ev veremem.»

«Efendim, satarım radyoyu!»

«Olmaz dedim mi olmaz!... Satarım dersin, satmazsın! Üç gün sonra getirir kurarsın!»

Gene aramaya devam!

Düştüm yeniden sokaklara... Bu seferki ev, çalıştığım yere de yakındı. Öğle yemeklerini evde yiyeceğimi hesapladım, yüzelli lirasını düştüm kiradan. Çıktım ev sahibinin karşısına. Artık öğrenmiştim, bütün pürüzlü soruların sonlarına doğ.u çıktığını. Boş bulunmayacaktım. Ama adam ilk soruda çuvallattı beni.

«Nerelisin?» sorusuna, hiç düşünmeden:

«Buralı!»yı yapıştırdım. Hiç de buralı sayılmıyabilirdim. Dayadı parmağını:

«Yaaa!... Buralısın demek!» diye üsteledi.

«Ehh... Buralıyım!»

«Hısımın, akraban da çoktur...»

«Çok sayılmaz!»

«Amcan var mı?»

«Var!»

«Halan?»

«Var!»

«Teyzen? Dayın?»

«Teyzem yok, dayım var.»

«Size gelip gidecekler elbet...»

Tehlikeyi, geç de olsa anlamıştım:

«Pek öyle sık sık gelip gitmezler!... Bayramdan bayrama!...»

«Yetmez mi!» dedi, «Senede iki dinî bayram var, bir sürü de millî bayramlar... Halan... Amcan, teyzen, dayın hepsi de evlidirler, değil mi? İkişer üçer çocukları olsa, düşün bir kere... Ben neler gördüm, ev sahibi oldum olalı... Sabahtan gelirler, gece yarılarına kadar... Daha olmazsa gece yatısına da kalırlar... Bir evi, iki kişinin kullanması başka, bir düzüne insanın kullanması gene başka... Kendi evlerinde sıcak su bulunmazmış gibi çoluk çocuk soyunup yıkanırlar. Olmaz arkadaş, sen başka bir eve bak... Benim evim topu topu iki odalı... Sen, dokuz odalı bir konak tut da, hısımın, akraban geldiklerinde rahat etsinler!»

Oturduğumuz evin sahibi, sıkıştırdıkça sıkıştırıyordu... Uzaklığına, yakınlığına ucuzuna pahalısına bakmadan, başımızı bir an önce yeni evimize sokmalıydık. Karşıma çıkacak ilk ev sahibine, hiç açık vermemeliydim.

Düştüm yollara. Aramakla ne bulunmaz ki...

İlk soru:

«Kaç kişisiniz?» oldu.

Hemen yapıştırdım:

«Bir köroğlu, bir ayvaz!»

Açılmıştı gözüm.

«Ya çocuklar?»

«Bizde kalmazlar!» dedim, «Anneanneleri bakar onlara!»

«Hısım akraba?»

«Yok!» dedim.

«Ya kapınpeder?»

«Eh, bir kayınpeder!»

«Kaynanan yok mu?»

Nasıl yok diyebilirim, çocuklara kim bakıyordu! Yüzümü kızarttım:

«Var ama kavgalıyız!» dedim, «Hep bu çocuklar yüzünden!»

Başladım, sarsılan güvenini pekiştirmek için deneylerime dayanarak edindiklerimi sıralamaya:

«Hem biz buralı değiliz... Bütün akrabalar dışarda... Çocuklara gelince, oğlan sünnetlidir. Kızım da öyle evlenecek yaşta değil! Radyomuzu sorarsan... Bir radyomuz vardı, sattık, sattık da çok iyi oldu, kafamız dinlendi! Ne İstanbul'u dinleyebilirdik ne Ankara'yı! Bir cayırtıdır gidiyordu. İkide bir teknik arıza ceryan kesilmesi... Sonra anten derdi. Saçağa çıkarsın kiremitler kırılır. Çıkmazsın parazit yapar... Bu sefer komşular kırılır!»

Kafeslemiştim herifi, yüzü gülüyordu.

«Çok güzel!...» dedi, «Evin bildiğin gibi sekiz yüz liradır kirası! Bir senelik de peşin!»

«Tamam!» dedim, içimden, «Bu iş de buradan kopacak!»

«Ben memur adamım!» dedim, «Bir senelik peşin veremem!»

«Hiç olmazsa altı aylık!»

«Yok ki vereyim!»

«Canım, hava parası istemiyorum! Altı aylık da versen, verdiğin gene kira...»

«Haklısın ama... Bana aylığımın, altı aylığını birden vermiyorlar ki...»

«Sen bilirsin!»

«Bir gireni, bir çıkanı versem, yani iki aylığını?»

«Olmaz! Ben bir senelik istiyordum ya... Memursun diye...»

«Sen gene niyetini bozma! Bir yıllık değil, on yıllığını bile peşin verecekler var bu memlekette. Hadi eyvallah!»

Anladım, benim bu ev bolluğunda, başımızı sokacak bir ev bulmam biraz zor! Bilsem ki radyoyu satıp, çocuğu sünnet etmekle, soyumu sopumu toptan inkârla iş bitecek... Yatağı yorganı satar, verirdim altı aylık kirayı! Biliyorum bu sefer de başka pürüzler çıkacak. En iyisi, Kızılay'dan bir çadır uydurup, çoluk çocuk Kayış Dağında kamp kurmak!

Not : Bu yazı, herhangi bir banka adına ev çekilişleri için ısmarlanmış bir yazı değildir. Yanlış anlaşılmasın, düpedüz bir öyküdür, başımızdan geçmiş...

Evden olduk, bir de yazarlık onurundan olmayalım!

KALDIRIM MÜHENDİSİ

Gazeteyi eline alır almaz, Zekâi Ergüder'in ilk işi altın fiyatlarını gözden geçirmek olurdu, her sabah. Fiyatları biraz daha yükselmiş gördükçe karısına:

«Bak hanım!» diye seslenirdi, «Bir de beğenmezsin kocanı! İşte boyuna yükseliyor mübarek!»

Hadiye Hanım'a kalsa, bankaya yatıracaklardı, ellerinde, avuçlarında kalanları. Banka, verse, verse yüzde üçten, yüzde beşten çok bir faiz mi verecekti!

Gene bir sabah, gazeteleri inceledikten sonra:

«Vallaaa Hadiye!» dedi. «Şu apartımanı yaptırdığımdan bile memnun değilim! Üç yüz yirmi bin lirayı olduğu gibi altına yatırsaydık, çok daha iyi edecekmişiz!... Yazık bilemedik!»

Karısı, böyle açıktan açığa yenilgiye katlanamazdı:

«Hadi, hadi, deli olma! Altın yuvarlaktır, ne yana yuvarlanacağı belli olmaz ama, apartıman kalıcıdır!»

«Kalıcı mı dedin?» diye yüksek perdeden gürledi, «Sen istimlâk nedir bilmiyorsun galiba!... Beşiktaş'a doğru akşamları bir çık da, istimlâkin ne demek olduğunu öğren!...»

Kızları Süheylâ, saçlarını taramış, açık pencerenin önünde dikiliyordu. Elini ustaca saçlarına getirdi. Taşdibi Çıkınazındaki kahvenin önünde sabah, sabah tavla oynıyan Taner'i selâmladı böylece. Ama, anası yutmamıştı bunu:

«Kız!» dedi, «Çekil şurdan! Alırım ayaaağımın altına, nedir zorun sabah sabah!»

«Pilâj yok. Ada yok, tenis yok! Hava almak için pencerenin önüne giderim, surat asarsın!»

Radyonun yanına oturdu, hem dinliyor, hem sokağı tarıyordu. Bir ara gözleri, flamalarla karşıda duran işçilere takıldı:

«Sakın bunlar, yol mühendisleri olmasın!» dedi.

Annesi kalktı ayağa:

«Kimler?» diye sordu.

«Karşıda dikilenler!»

Zekâi Ergüder, iğne üzerine oturmuş gibi fırladı yerinden:

«Nerde hani?»

«Nah! Karşıda!...»

«Hani kız?»

Gözlüğünü çıkardı. Uzağı gözlüksüz daha iyi görürdü. Sokaktaki işçi kılıklı adamlar, bir şerit metreyle yolu karşıdan karşıya ölçüyorlardı:

«Sakın istimlâk girmesin mahalleye?»

Karısı alay eder gibi sordu:

«Ne olurmuş girerse?»

«Ne mi olur? Evi koydunsa bul! Zaten imar durumu berbat mı berbat!...»

«Yani yıkarlar demek istiyorsun! Kötü mü? Biz de aldığımız parayı altına yatırır, gazetelerden altın fiyatlarını inceleriz böyle her sabah!»

Süheylâ hiç oralı değildi:

«Adaya taşınırız, biz de, istimlâk gelirse!»

Zekâi Bey, yarı beline kadar pencereden sarktı. Mühendisler tam kapının önündeydiler:

«Kolay gele!» diye seslendi, yukardan.

Sokaktakiler hiç oralı olmamışlardı.

«Hayrola, istimlâk mi var yoksa?»

Amerikan pantalonlu, fermuarlı gömlekli mühendis, alaycı bir adama benziyordu. Başını kaldırdı yukarıya:

«İstimlâk mi dediniz! Ona maliyeciler karışır. Biz sadece mühendisiz, yol mühendisi!...»

Korkusu dağılır gibi olmuştu, Zekâi Ergüder'in!

«Yol Mühendisi ha, çok güzel!... Peki, bizim mahallenin yoluna ne olmuş ki?»

«Yolunuza bir şey olduğu yok! Sapasağlam yol ama, biraz dar! Bize de genişletmek düşüyor! İşimiz bu!»

Zekâi Ergüder'in kuşkusu yeniden artmıştı:

«Genişletecek misiniz? Nasıl olacak yani?»

«Çok kolay! Ya bu sıradan, ya da karşıdan bir iki apartman kaldırdık mı yol, ayna gibi açılıverir!»

«Aman etmeyin!»

Mühendis, şeritmetre'nin öbür ucundan yapışan yardımcısına:

«Uyuma!» diye çıkıştı, «Yürü, çeşmenin yalağına doğru!» Sonra cebinden çıkardığı tebeşirle, Ergüder Apartımanının duvarına bir halka çizdi. Tam ortasına da bir nokta koydu. Bu işaretler Zekâi Ergüder'in derisine, kızgın bir demirle vurulmuştu, yılkı atının derisine vurulur gibi:

«Tamam!» dedi içinden, «Apartıman gidiyor!»

Bu sırada, karşı apartımanın penceresinden bir baş göründü. İlyas Keçeci'nin başı! Sinsi sinsi gülüyor gibi geldi Zekâi Ergüder'e:

«Hadiye!» diye seslendi. «Getir benim pantalonu hele! İş çatallaştı!»

Ayağına pantalonu çekmesiyle, kapının önüne çıkması bir oldu. Genç Mühendis şeritmetreyi, son kertesine kadar çekmiş, çeşmeye doğru uzatıyordu. Elinde defter, ilerde dikilen yardımcısına:

«Yaz!» dedi, «Elli dört metre!... Sinüs! Kosinüs!... Alfa, Beta, seksen iki, seksen dört. Çifte kaplama!»

Zekâi Ergüder, mühendis değildi ama, sinüsle, kosinüsün ne demek olduğunu bilen eski bir topçuydu.

«Vay anasını!» dedi içinden. «Çeşmeye kadar, elli dört metrelik ada gidiyor!»

Bitişikteki Nihat Subaşı'ya bir haber salsa nasıl olurdu? Mühendisin eline üçbeş lira tutuştursalar, düzelmez miydi bu pürüzlü iş acaba! Bu ada neden yıkılsındı, karşı sıra, daha elverişli değil miydi yıkılmaya?

Genç mühendis, gömleğinin fermuarını, cırrt diye çekti. Kırmızı bir tebeşir çıkardı. Biraz önce çizdiği dairenin üstüne, bir çarpı daha çizdi. Artık iş tamamdı. Ergüder:

«Herşey bitti!» diye mırıldandı, «Bu sefer tamam!»

Top sesine pabuç bırakmayan Zekâi Ergüder, ayakları titreyerek ikı elini başına getirdi:

«Yandım!...»

Bu çarpı işareti, cin gibi çarpmıştı onu. Durmanın, beklemenin zamanı mıydı?

«Oğlum!» diye seslendi. «Bir dakka!»

Mühendis arkadaşına:

«Yaz!» dedi, «Kırk iki!... Kırk dört!... Kırk altı!... Kırk sekiz!... Elli!... Elli iki!... Anüle et bunları»

Bu sayılar çeşmeye kadar uzanan evlerin kapı numaralarıydı. Zekâi Ergüder sordu:

«Demek istimlâk kırk ikiden başlıyor!»

Mühendis ters, ters:

«Kırk ikiden başlıyor, yolun genişlemesi için, ne olmuş?» diye sordu.

«Yani bizim evden!»

«Evet, sizin evden!»

Kendini toparlamaya çalışarak:

«Ne yapalım!» dedi, «Şeriatın kestiği parmak acımaz! Memleket meselesi bu! Yerine göre mal gider, yerine göre de can!»

Mühendis, cebinden mendilini çıkarmış terlerini siliyordu:

«Herkes sizin gibi düşünmüyor beyefendi!» dedi, «Hükümet keyif için açıyor bu yolları, sanıyorlar!»

«Düşüncesiz çoook memlekette!»

Mühendis konuyu değiştirmek istiyordu:

«Sıcak da adam akıllı bastırdı. Dün tam otuz dörttü gölgede!»

«Zor, sizin işleriniz de!»

Güzel, bir fırsattı bu, Zekâi Ergüder için:

«Beyefendi oğlum!» diye sesini yumuşattı, «Soğuk suyumuz, şerbetimiz var! Buyurmaz mısınız bizim fakirhaneye? Kahvemiz de bulunur!»

Bu öneri, mühendisin hoşuna gitmişe benziyordu:

«Kahve mi dediniz, kahveye dayanamam! Yanında bir bardak da soğuk su bulunursa...»

Sonra arkadaşına döndü:

«Beş dakikada biter bu iş!» dedi, «Siz devam edin!»

Ergüder, önde, mühendis arkada, misafir odasına çıktılar. Zekâi Bey iş bilir bir adam çalımıyla karısına seslendi:

«Bak, Hadiye! Bize iki kahve! Nasıl içersiniz bey oğlum? Orta olsun değil mi, orta şekerli?»

Hadiye Ergüder bir ev hanımı anlayışıyla kızına seslendi:

«Kız!» dedi, «Hâlâ ne dikiliyorsun camın önünde!... At, sırtından şu pis sabahlığı da, yeni diktirdiğin ketenliyi giy!»

Cezve sürülmüştü. Süheylâ yeni robunu giydi. Ama, sırt da, göğüs de açıkta kalmıştı. Annesi gözden geçirdi kızını:

«Hah şöyle!» dedi, «Al şu kahve tepsisini eline, dökme sakın! Mahalle piçlerini bırak, biraz da tahsilli, terbiyeli adamların karşısına nasıl çıkılır öğren!»

Mühendisin ne göğüsten anladığı vardı, ne kalçadan. Bütün bildiği, kosinüsle sinüstü. Yirmi beş metrelik caddeden başka, hiç bir şey düşündüğü yoktu. Gözünün kuyruğu ile de bakmadı genç kıza. Kahveye, soğuk suya teşekkür etti, hepsi o kadar! Süheylâ boşalan fincanları alıp çıkarken, mühendis:

«Çare yok beyefendi!» dedi, «Ya sizin apartıman gidecek, ya karşıdaki apartıman!»

«Yani Keçeci'nin apartımanı?»

Mühendis, geometrinin kosinüsünü bir kenara bırakarak, hayat adamına yakışan ilk sözü söyledi:

«Evet bey'im!» dedi, «Ya sizin apartımanınız, ya Keçeci'nin apartımanı...»

Ergüder, daha anlamlı bir görüş attı ortaya:

«Bu gün Reşat altını, tam yüz doksan altı lira elli kuruştan gidiyor!»

«Evet, doğru beyefendi!»

«Bir köşede tam beş tane Reşat altınımız var!»

«Beş Reşat altını mı? Yani bin lira şöyle böyle, nasıl olur!»

«Beş tane de bizim hanımın var!»

«Çok az beyefendi!»

«Beş de kızımızın!»

«Olmaz!»

«Yirmi yapalım da, fazla uzatmıyalım, mühendis bey oğlum!»

«Bütün etüdlerim alt üst olacak! Düşünün bir kere,

karşı sıranın yeniden etüdünü hazırlayacağım. Keçeci'nin apartımanı olduğu gibi gidecek. Sizin apartımanın, ayna gibi açılacak cephesi! Apartımanı kurtardığınız bir yana cephesi açılıp değerlenecek!»

Ergüder için evinin kurtulması kadar, Keçeci'nin apartımanının yıkılması da önemliydi. Birden ölçüsüz bir arttırma yaptı coşkuyla:

«Otuz!»

«Evin şerefiyesini de düşünmüyor musunuz beyefendi? Kırk yapın da, uzatmıyalım!»

Süheylâ ertesi gün, Taner'le, her zamanki gibi buluşmuştu durakta. Taner çok üzgündü:

«Sana çok kötü bir haberim var!» diye söze başladı.

«Söyle canım, neymiş bu kötü haber?»

«Kötü, çok kötü! Sizin apartıman yola gidiyor!»

Süheylâ olanı biteni bildiği için, umursamıyordu hiç:

«Üzülme!» dedi, «Yok böyle bir şey! Bizim apartıman kalıyor yerli yerinde!»

«İlyas Keçeci, yirmi bin lira vermiş mühendislere!»

«Neee? Yirmi bin lira mı?»

«Tam yirmi bin lira!»

Zekâi Ergüder, daha ertesi gün İmar Müdürlüğüne koştu. Genç mühendisi aradı. Öğrenmek istediği, hangi apartımanın yıkılacağıydı, Keçeci'nin apartımanının mı, yoksa kendi apartımanının mı? Yok, eğer hem kırk bin lira verip, hem kendi apartımanı yıkılacaksa, bunda büyük bir haksızlık olduğunu söylecekti genç mühendise. Aradı, sordu, soruşturdu, yalnız İmar Müdürlüğünde değil, bütün İstanbul'da böyle bir mühendis yoktu.

Bir hafta sonra, tanımlamaya uygun bir kişi bulunabildi ama, bunun da elinde bir mühendis diploması değil, ortaokul'dan kovulma olduğunu bildiren bir belge bulunduğunu söylediler İkinci Şubede. Anlıyacağınız, bir mühendis değildi yolları ölçüp biçen genç, sadece bir kaldırım mühendisiydi!

PARİS'TEN SON GELEN

Oydu, başkası olamazdı! Ağaç kurbağası gibi sıçraya, sıçraya yürüyüşünden tanımıştım. Aradan on yıla yakın bir süre geçtiği halde, unutmamıştım, Hamdi'yi.

İkinci Dünya Savaşı biter bitmez, ekmek karnesi fişlerinden yaptığı küçük servetini bankadan çekmiş, karaborsadan ucuz Frank toplamıştı. Limandan uydurduğu gemici kâğıdını cebine koymuş, çalışmak için girdiği şileple, Marsilya'ya atmıştı kapağı.

«Hamdi!» diye seslendim arkasından.

Dönüp bakınca, aldanmadığımı anlayıvermiştim. O da beni tanımıştı, bir bakışta. Başladık yol ortasında öpüşmeğe. Bu işi kısa kesmek için:

«Çok değişmişsin Hamdiciğim, çok!» dedim.

Avrupa'dan bütün dönenler değişmekten hoşlanırlardı ama, Hamdi'nin hoşuna gitmemişti bu söz:

«Önce şunu belirteyim ki!» dedi, «Paris'ten geliyorum... Ve hiç değişmedim!»

«Canım, gittiğin gibi de değilsin, herhalde!»

«Haaa!... O bakımdan biraz haklısın!... Gittiğim gibi değilim elbet, çok doluyum! Dolu!... Hem de nasıl dolu, dostum!... Bir makineli tüfek gibi! Değişmeye gelince... Yani senin anlıyacağın, ne Camüs'cüyüm ne de Sartre'ci! De Gaulle Fransa'sından geliyorum ben!...»

«Anlıyamadım ne demek istediğini! Ben seni beş altı sene önce bekliyordum. Tam senin istediğin hava esmişti memlekette. Ya bir Bakan, ya bir Genel Müdür olurdun! Geç kaldın!»

«Peki, şimdi ne olabilirim?»

«Herkes ne oluyorsa!»

«Azizim, ben tam zamanında geldim. Kimin ne olacağı belli olmayan bir dumanlı hava içindeyiz ki... Şimdi bırakalım bunları, beni hemen yemeğe götürmelisin, hiç vakit kaybetmeden!»

Bir anda cebimdeki parayı hesapladım, elli beş, altmış lira... Biraz da bahşişlik bozuk para... Buyur etme şerefini bana çok gördüğü için, en pahalı lokantalardan birine yöneldi, ben de peşinden! Pişkin bir partili yırtıklığı ile, baş köşeye geçti, oturdu. İster istemez, ben de karşısına geçtim. Görüş alanım, çıplak bir duvarla sınırlanıvermişti. Yemek boyunca, yalnız Hamdi'yi görecek, dinleyecektim!

Oturur oturmaz, listeye yapıştı, taktı gözlüğünü de... Figaro'nun sosyete sayfasını inceler gibi, başladı okumaya. Birden kaldırdı başını, aradığını bulmuştu:

«Garson!» diye seslendi, «Rakı! Kulüp Rakısı! Beğendili tavuk! Salata, kavun, beyaz peynir, piyaz, midye tava, pilâki, falan filan!»

Ben, açığı kapatmak çabasıyla, falandan filândan çimlenmeyi göze aldığım için, yüzüme bakan garsona:

«Getir!» dedim, «Beyin söylediklerini, çabuk!»

Hamdi peçeteye yapıştı, açtı, kokladı, buruşturup attı:

«Yaşanmaz bu memlekette!» diye komşu masalara duyururcasına söylenmeye başladı, «Pislik iliklerimize kadar işlemiş bizim! Kim bilir, kaç müşterinin önünden kalkmıştır, bu peçete!»

Çatal, kaşık getiren komi'ye çıkıştı:

«Getir!» dedi, «Şunun temizini getir!»

Oysa peçeteler, sakız gibiydi. Ona inat, açtım peçetemi, lâf olsun diye sordum:

«Gidecek misin Ankara'ya?»

«Gideceğim tabi!» dedi, «Bilirsin ki hiçbir partiyle ne ilgim var, ne ilişkim!»

Partililer gitmiş, partisizler söz sahibiydi Ankara'da:

«Demek bir iş isteyeceksin!» dedim.

«Memleket aydınlarına gerekli işler verilmeye başlanmış, duyduğuma göre, kilit noktalara bizim gibiler geçmezse... Bilirsin ki Paris'ten son gelen aydın, ben'im! Dikkatini çekerim bu noktaya, Paris'ten son gelen kişi olmak, benim için çok önemlidir çünkü...»

«Yaaa!... Çok önemli demek!...»

Garson, mezeleri bir tepside getirmişti, dizdi masanın

üstüne. Şişeyi açıp önümüze koydu. Hamdi'nin kaşları birden çatılmıştı:

«Kova!» dedi, «Kovanız yok mu? Şişeyi, koy da getir!»

Garson, suçlu suçlu dönüp giderken, birden çatalına yapıştı. Bütün öfkesiyle sapladı peynire, olduğu gibi ağzına götürdü. Peşinden yarım dilim de kavun... Geviş getirir gibi çiğnedi, çiğnedi... Garson gelene kadar bir tek kelime konuşmadı. Kova önüne konurken, gürledi:

«Nasıl peynir bu!»

Garson, beğenilmeyen peyniri aradı, bulamadı ortada.

«Peynir yağsız! Daha iyisi yok mu? Dostum, peyniri sen, Fransa'da yiyeceksin! Bunlar da peynir mi be!»

Yeniden garsona döndü:

«Kavun tatsız!... Daha iyi bir kavun isterim! Haydi, bakma yüzüme, varsa getir!... Bu salata sirkeli! Limonlu isterim, al götür! Sizde karides bulunmaz mı, Karides! Neden bulunmaz? İstakoz? O da yok ha!... Yaşanmaz bu memlekette!...»

Mezeler, istediği biçime girmişti. Şişeye yapıştım, kadehleri doldurmak için... İtti elimi:

«Bırak!» dedi, «Sen mi servis yapacaksın, bu herifler kazık gibi dikilirken!»

Parmağının ucuyla garsonu çağırdı:

«Doldur şu kadehleri!»

Yanımızda kimse yokmuş gibi, gerisini getirdi:

«Nedir bu görgüsüzlük!... Sen, garsonu Paris'te gör dostum! Servis gör Paris'te! Geriyiz dostum, çok geri!»

Mezelere iştahla saldırdıktan sonra, yapıştı kadehine:

«İçelim!» dedi, «Adam olmamız için!... Sağlığımız için içelim!... Bak dostum, bu daha önemli! Yarı nüfusu Veremli, Frengili, Sıtmalı, Trahomlu bir memlekette ancak sağlığımız için kadeh kadırılır!»

Beğendili tavuk, yok oluvermişti, onun son saldırışında! Tabağın dibini, bir Paris'liye pek yakışmıyacak biçimde ekmekle sıyırdıktan sonra, garsona seslendi:

«Yahu!» dedi, «Tabak boşaldı mı hemen kaldırmalısın masadan! Görüyorsunuz ki, kadehlerimiz de boşaldı! Her

seferinde, çağırıp söylemek mi lâzım! Bilgisizlik, gerilik, iliklerimize kadar işlemiş! Getir bir beğendili tavuk daha! Çabuk! Azizim, durulmaz bu memlekette, Dışişlerinden bir görev kopardım mı, ver elini Paris! Demek istiyorum ki yaşamak zor benim için! Bir Beğendili tavuk da sen söylemez misin, mükemmel! Yani, fena değil demek istiyorum, yenir! Nerde Fransa küizini! Mutfağımızda da iş yok! Geriyiz dostum, çok geri!»

Öfkesini gene mezelerden çıkarmaya başladı. İki üç domates dilimini, geçirdi çatalına. Bir parça da peynir... Sonra kavun... Peynir, yeniden domates... Bir kavun daha!...

Kadehini boşaltmıştı. Garson koştu doldurmaya. Hamdi yapıştı bileğine:

«Yahu!» diye bağırdı, «Solumdan yap servisi! Ne biçim garsonsun be! Sizin gibi garsonları, Paris'te bulaşıkçı bile yapmazlar! Biraz görgü lâzım! Çabuk, bir de pilâv getir bana! Ne diyordum dostum, Paris'ten son gelen aydın olmanın önemini belirtmek isterim! Bu gün şu memlekette, san'at üzerine, bilim üzerine, hattâ ve hattâ politika üzerine tartışmaya girişebilecek, kaç aydın sayabilirsin! Ben sanat elçisi, kültür elçisi, bilim elçisiyim! Dış politika üzerine benden daha yetkili bulunabileceğini sanmıyorum. Neden susuyorsun dostum? Paris'ten son gelen aydın olmanın bir üstünlüğü olacağını kabul etmiyor musun?»

Ağzını pilâvla sıkıca doldurdu. Benim ağzımı açmama vakit bırakmadan:

«Dostum!» dedi, «Garsonun dolu tabakla sağdan servis yaptığı memlekette durulur mu, sen söyle! Ankara'ya gidiyorum. Dışişlerinden bir temsilcilik, bir Kültür Ataşeliği isteyeceğim... Daha doğrusu onların, bu görevi bana önermelerini bekliyeceğim! Söyle dostum, benden daha iyisini mi bulacaklar, ha? Paris'ten son gelen aydın'dan daha iyisi mi var, bu görevi başaracak? Var mı dostum, söylesene! Haaa, eğer Paris'te Ataşelik kapalıysa, o başka!

«Hiç merak etme!» dedim, «Kapalıysa, onu merkeze

çağırıp, açarlar hemen, Hiç vakit kaybetmeden seni gönderirler yerine!»

«Değil mi ya!... Ben bu mütevazı işe razı olduktan sonra...»

«Evet dostum!» dedim. «Hemen ilk kalkacak uçakla... Aman vakit kaybetme! Paris'ten son kalkan uçak'tan, inen yolcu, senin pabuçlarını dama atmadan, hemen tut Ankara'nın yolunu!... Bugüne bugün Paris'ten son gelen aydın kişi sensin! Aman bunun önemini unutma, elini ayağını çabuk tut!»

BARBA LAMBO'NUN İÇMELERİ

Biz, Barba'nın meyhanesine gidiyorsak, körkütük sarhoş olmaya mı gidiyoruz? Öyle bir niyetimiz olsa, saat altılardan, yedilerden, tam onbirbuçuklara kadar (son yarım saat tüzüğe aykırı bir süredir. Bununla birlikte bütün olaylar bu yarım saat içinde olur.) Beş bardak şarapla yetinmezdik.

Biz oraya biraz Beyoğlu, biraz Balıkpazarı havasını, uçuca eklediğimiz sigaralar gibi, ciğerlerimize çekip sindirmek, daha ziyade okur yazar üç beş arkadaşın sözünün sohbetinin tadını çıkarabilmek için gidiyoruz.

Buranın Kristof Klomb'u olan Orhan, çoktan aramızdan ayrıldı. Onun elinde bardak, kirli tül perdeli kapının önünde dikildiğini son kadehlere doğru, görür gibi oluruz.

Doğru, biz körkütük olmaya gelmiyoruz buraya. Hem, böyle bir niyetimiz bile olsa, Barba'nın yarı yarıya sulu şarapları, ispirtodan sulandırılmış votkası, sidik gibi sıcak birasıyla buna olanak mı var sanıyorsunuz?

«Barba, bir Kavaklıdere aç!» diye seslenen arkadaş, bilir ki bu Kavaklıdere daha, çok önceden açılmış, içine belli bir ölçüde terkos karıştırılmıştır.

Barba, Kavaklıdere'yi raftan alır. Sanki daha iki üç saat önce eline almamış gibi, şişeyi, aydan aya yıkanan kirli bir bezle siler, tozunu alır. Dedikoduyu önlemek için. Şişenin mantarını bilhassa bizden yana çevirir, tirbüşonu ustaca takar, bütün gücüyle çekermiş gibi dişlerini sıkarak açar. Oysa şişe bi oplu iğne ucuyla bile kolayca açılabilir durumdadır. O, tırbüşonu ne kadar zorlanır gibi ustaca çekerse çeksin, mantarın çıkardığı kof ses, her şeyi açıklar. Ama o gene hiç bozmaz:

«Mantarlar da bozuldu!» diye bir muhaliflik havası içinde savunmasını yapmış olur.

Arkadaşlardan biri, sözgelimi Metin, hani o akşam bi-

raz efkârlı olup da tak tak beş altı bardak şarabı arka arkaya çekip hâlâ kafasında bir uyanma görmezse şöyle bir gevezelik yapabilir:

«Birader meyhane değil, Tuzla içmeleri! Biz buraya kafamızı bulmaya değil, taş düşürmeye geliyoruz!»

Bunun anlamını hiç kuşkusuz, Barba da anlar. Biz onu utandırmamak için, gene onun adına bir savunma yaparız.

«Her şey bozuldu! Terkos'un bile eski tadı kalmadı!»

Onun en belâlı müşterisi Erdoğan'dır. Yıllardan beri Barba'nın bize kabul ettirdiği gelenekleri son kadehlere doğru, altüst eder. Hele son dakikada, hesap görülürken «veresiyemiz yoktur» kuralını yürürlükten kaldırıp atıverir.

Bununla birlikte Erdoğan öyle takmak için takmak ilkesini güden müşterilerden de değildir. Üç şişe yerine beş şişe parasını (Parası olduğu zaman) gözünü kırpmadan verebilir.

Barba da bilir bunu. Ona surat asması «kötü örnek olma» korkusudur.

Kim ne derse desin en itibarlı, ve eli açık müşterisi de odur. Çoğu zaman Barbanın sıkıyönetim ilân ettiği günlerde gene de onun kredisine sığınırız.

Erdoğan bu içki konusunda bizden biraz farklıdır. Üç beş şişe açtırmazsa, kendisine gelemez. İkinci, üçüncü şişelerde, kekemeliğini unutacak kadar dilinin bağı çözülür. Dördüncü, beşinci şişelerde kekemelik geri döner, daha sonra da, ağzını kapatıp işarete döker işi. Saat dolunca, şişesini parafe ederek Barba'ya teslim eder. Ertesi akşam, tam bıraktığı yerden başlar. Bu şişe imzalamak yüzünden bakın Barba'nın başına neler geldi:

Bir akşam Erdoğan, ikinciyi mi, üçüncüyü mü açtırıyordu, bilmiyorum, biz, son resim sergileri üzerine, Nuri'nin nonfigüratif eleştirmesini dinliyorduk. Bir aralık Erdoğan'ın ta, kapının arkasından, sürekli ve alaylı gülüşleri geldi. Bu gülüş biliyorduk ki:

«Çocuklar, biraz beni dinleyin!» demekti. Çaresiz, eleştirmeyi yarıda bıraktık.

«Ço... Ço... Çocuklaaaar!», dedi, «Bu... Bu... Buuuu kadar tesadüf olur!...»

«Ne var? Ne tesadüfü?» mânasına başlarımızı çevirdik ondan yana.

«Şu şişe yok mu, şu şişe...»

Şişeler adamakıllı birbirine karışmıştı. Yardım için:

«Evet, o şişe!» dedik.

«Hayret, bu kadar tesadüf olur...»

Memnundu, tam onyedi tatlı su sarhoşunu ağzının içine baktırmıştı.

«İşte bu şişe, tam üç akşam önce, benim huzuruma çıkmıştı. Bakın, üç günde depoya gitmiş, yeniden dolmuş, sonra dönmüş dolaşmış, şu memlekette bu kadar meyhane varken, yine Barba'nın meyhanesine düşmüş.»

Biz bir şeyler sezinler gibi olmuştuk. Barba, hiç orada görünmüyor, hesap defterindeki isimlerimizin altına, son durumumuza göre, bazı ilâveler yapıyordu Erdoğan:

«Aman, ne tesadüf!» diyordu, «Şu İstanbul'da binlerce meyhane varken, bu şişe yine bu meyhaneye düşsün hayret değil mi? Bu meyhaneye, üstelik yine bana düşsün... Ha, ne dersin Barba?»

«Yahu!» dedim, «Nerden bildin aynı şişe olduğunu... Şişe şişeye benzemez mi?»

«Evet» dedi, «Şişe şişeye benzer ama... İmza imzaya benzemez.»

Şişesini eline almış, kurşunkalemle atılmış silik imzayı gösteriyordu:

«Merkez Bankasına gösterseniz tanırlar. Benim imzamdır bu.»

Lambo'nun bir şey demesi gerekirdi ama, işine gelmediği zamanlar bir dışişleri bakanı inceliği göstermesini de bilirdi. Birden ayağa nalktı: «kifayet-i müzakere» kararını tebliğ eden bir senato başkanı edasıyla:

«Efendiler!» dedi, «Vaktimiz tamamdır.»

Biz böyle zamanlarda bu karara itiraz etmiyecek kadar tüzüğe bağlıydık. Davrandık ceplerimize. Erdoğan, parası olduğu halde:

«Lambocuğum!» dedi. «Ben hesabı yarın akşama bırakıyorum. Şu şişeyi de koyver bir kenara! Üç gün önceden imzalıdır, karışmaz!»

Saatlere baktık. Tam on birdi. Yarım saatlik uzatma süresini nasıl olsa kullandırmazdı bizim Barba.

Meyhaneye nasıl girdikse, gene öyle dimdik çıktık... Yalnız Erdoğan biraz kafayı tutmuştu. Sarhoş olmasa Lambonun üstüne üstüne gider miydi!

Yarım kalan işimizi tamamlamak için, doğru Çiçek Pasajına!...

SEN DAHA ORALARDA MISIN?

«Tek yataklı bir odacık ver de...» dedim, «Şöyle kendimi dinliyeyim!...»

Milli Eğitim Bakanlığında ufak bir işim vardı. On dört buçuk yıllık bir öğretmenlikten sonra, memurlar kanununun biçimli bir maddesine uydurularak görülen lüzum üzerine açıkta bırakılmıştım. Kışta kıyamette açıkta kalışının ilk akla gelen tehlikesi soğuk almak değil mi? Ben buna bile pabuç bırakmadan şöyle bir harmanlıyayım demiştim Ankarayı...

Otel kâtibi işkilli bakışlarla ilk incelemesini yaptıktan sonra:

«Tek yataklı oda istiyorsun ha?» dedi, «Önce yer var mı, diye bir sor! Tekini, çiftini sonra öğrenirsin!»

«Valla...» dedim, «Bence önemli olan yatağın olup olmaması değil, tek yataklının bulunup bulunmaması.»

Başını sertçe yana çevirerek:

«Yok!» diye kestirip attı.

Bütün otel kâtipleri gibi müşteri kaçırmaktaki hüneri ortadaydı. Hiç oralı olmadım:

«Çift yataklar kaça?» dedim, soğukkanlılıkla.

«Otelimiz birinci sınıf!»

«Ankaralı değilim» dedim, «İstanbul'dan geliyorum!»

Benim gibi adamlardan hiç hoşlanmazlardı. Yani biraz dik kafalılardan...

«Çift yatak kırk iki lira, kalorifer hariç!»

«Uzun lâfın kısası, otuz lira vereyim de kapatayım odayı!»

Ters ters baktı:

«Ya müşteri gelirse bayım?»

«Gelmez bu saatten sonra!»

«Yüzüme baktı kaldı. Hüviyetimi çıkardım, attım önüne.

Yukarı çıkmış, elimi yüzümü yıkıyordum ki otel kâtibi damladı. Ezilip büzülerek:

«Beyefendi, sizden bir ricam var...»

Yirmi dakikada nasıl kibarlaşmıştı böyle...

«Estağfurullah!» dedim, «Ne ricası bu?»

«Tam yedi müşteri geldi de... Altısını ikişer ikişer veriyorum odalara, bir kişi açıkta kalıyor!»

«O da gitsin başka otelde yatsın!»

«Hepsi birden gidecekler, birine yer bulamazsam...»

«Bak kâtip efendi!» dedim, «Ben rahatıma çok düşkünüm. Bütün gece gözümü bile kırpmadım. Başımı korkomaz uyuyacağım. Yanımda biri soluk alsa hemen gözümü açarım!...»

«Yedi müşterinin birden kaçmasına nasıl razı olur vicdanınız?»

«Çok yorgunum! Ayrıca da sinirli adamım ben! Vicdanla ne ilgisi var bunun?»

«Sizin otel ücretinden on beş lirasını düşsek...»

«Canım, mesele parasında değil. Olmaz diyorum sana!»

«Madem parasında değil. Ben de sizden hiç para almam, misafirim olursunuz, olur biter!»

«Misarifirin olacaksam o başka... Ağzımı açıp bir kelime konuşmamam gerekir. Nerde bu adamlar?»

«Aşağıda!»

«Hele bir göreyim de uygun birini seçeyim içinden!»

Pijamayla indim aşağı:

«Hoş geldiniz» dedim, «Nerden böyle?»

Bir tanesi yarım ağız:

«Sakarya'dan!» dedi.

Bir parti heyeti olacaktı bunlar. Hani şu okul yaptırıp da öğretmen istemeğe gelen heyetlerden... Ya da ramazanda oruç yediği için, başöğretmenle birlikte beş öğretmeni darma duman ettirmeğe gelenlerden...

«İçinizde hanginiz sigarayı bıraktı bugünlerde?» diye sordum gülerek.

Birbirlerinin yüzlerine baktılar. Biri:

«Ben!» dedi.

Döndüm otel kâtibine:

«Arzu ederse buyursun benim odaya!» dedim, «Sigarayı yeni bıraktım da... Kokusu ağır geliyor!»

Yürüdüm gittim odama. Az sonra iki bavulla bir de tombul doktor çantası geldi arkamdan. Sonra da yedinci müşteri. Bavullardan birini açtı, çıkardı pijamalarını. Ben pijama diyorum, bir şalvarla bir yeşil hırka...

«Çoook iyi etmişsin!» diye başladı. «Vallaaa aşkolsun! Benim de tam yirmi altı gün oluyor bırakalı... Hâlâ keh keh öksürürüm bütün gece!...»

«Ne!» dedim, «Öksürür müsün?»

«Ne olacaktı ya?... Yaş elli altı! Sen kırk sene iç bu zıkkımı... Sıkıya gelince bırak! O seni bırakır mı bakalım! Öksür babam öksür!...»

Hey Allah!... Öksür, der demez başladı. Sanki işarete bakıyormuş namussuz öksürük. Öhhö!... Öhhö, öhhööö!... Patla emi!...

Yeleğinin cebinden bir tüp çıkardı. Bir hap aldı içinden... Yuttu kuru kuru:

«İçmişin kaç para eder!» dedi. «Ne öksürük şurupları, ne kodeinler... Üç tanesi, bir eroinciyi altı saat sızdırır. Bana mısın demiyor... Öhhööö!»

Sıra doktor çantasına gelmişti. Tuttu sapından, yavaşça çekti:

«Dedim ya, kırk senedir içerdim bu zıkkımı... He, deyince bıçak gibi kesemezsin ki...»

Çantayı açmış, kız gibi süslü bir nargile çıkarmıştı içinden. Ne olduğunu gördüğüm halde şaşkınlıktan:

«Nedir o?» diye bağırdım.

«Nargile!» dedi.

«İçeceksin demek!»

«Hediye getirmedim ya Ankara'ya!»

Bir paket de tömbeki çıkardı çantadan. Gazetenin üstüne birazını döktü. Musluktan su doldurdu bardağa. Ağzına bir yudum alıp püskürdü üzerine. Ekşi bir koku yayıldı odaya.

«Hani içmiyordum!» dedim.

«Yalan değil!» dedi, «Tövbeliyim sigaraya!»

«Gel boz şu tövbeyi... Memlekete dönünce gene bırakırsın. Nargile içeceğine sigara iç! Hiç olmazsa kendin içmiş olursun!»

«Yok, yok!» dedi, «Sen merak etme, açarız kapıyı! Hem, sürse sürse bir saat ya sürer, ya sürmez!...»

Zile bastı, gelen garsondan ateş istedi. İki de çay söyledi, demli çay...

«Tamam!» dedim içimden, «Bulduk belâmızı!...»

Çaylar geldi. Nargile ateşlendi:

«Bakma kusura!» dedi, «İşte geldik gidiyoruz. Babamızın memleketi değil ya... Yarın çıkarız Bakana, akşam çeker gideriz. Şey için geldik. Adapazarı Hendek yolu için...»

«Hay hendeklere yuvarlanaydın da gelemez olaydın!» diyorum içimden.

«Demir gibi parke yol var. Şimdi bu yolu bırakıp olduğu gibi, Arifiyeden yol açıyorlar. Üstelik Adapazarından da geçmiyor bu yol. Bu moda da yeni çıktı. Şehirleri kenarda bırakıp geçiyorlar açıktan... Pekii, içine girmiyecektin de neye kurdun bu şehirleri be adam! İşte Bolu... İşte Gerede!... Şimdi bizim Adapazarını da bırakıyorlar eski kervansaraylar gibi bir kenarda... Neymiş, Ankara'ya çabuk gideceklermiş. Bütün gün yatıp uyuduktan sonra, ha yavaş gitmişsin ha hızlı... Ne farkeder yani?»

Öksürükle karışık bir duman salıverdi yüzüme doğru. Fırladım yerimden, tütsülenmiş tilki gibi attım kendimi dışarı.

«Gel beyim gel!... Aha bitti! İki çekimlik birşey kaldı. Bakma kusura!... Bir de sahurdan sonra, hepsi o kadar! Bütün gün sen sağ, ben selâmet!»

Fırsattan faydalanarak dışardaki işlerimi bitirdim. Uyku şakır şakır gözlerimden akıyordu. Girdim yatağa.

«Dur hele» dedi, «Uyumadan önce bir şey sorayım sana! Bütün gazetelerde aynı haber... Bu cenabet sigaranın kanser yaptığı doğru mu? Ha, ne dersin?»

«Doğrudur!» dedim uzatmamak için.

«Ben inanmıyorum!» dedi, «Malûm ya Amerika bizim

memleket gibi değil... Bizde sigarayı devlet çıkarıyor, orda şirketler... Sigara için gazetelerden ilânları, reklâmları, kestiler mi, bu sefer onlara inat gazeteler başlarlar sigaranın kanser yaptığına dair yazılara. Bizim gazeteler kahve döğücünün hınk deyicileri... Onlar orda «güm!» diye oturttular mı küsküyü, burdan «Hınk!» diye ses yükselir! Dedim ya, ben inanmıyorum! Kaç kişi ölmüş kanserden bizim memlekette? Hadi Allah rahatlık versin!»

«İyi geceler!» dedim, döndüm arkamı.

Aradan ne kadar geçti bilmiyorum, bir öksürük bombasıdır patladı. Kaldırdım başımı. Suratım ıslak ıslak olmuştu.

«Hep böyle olur geceleri!» dedi. «Uyuyabilirsen uyu! Zaten uykum hafif... Sinir doktoruna göründüm geçenlerde... Saydı, saydı hastalıkları. İğneler, haplar... Hadi Allah rahatlık versin!...»

Tam dalıyordum ki:

«Hele bak!» dedi, «Aklıma bir şey takıldı mı hiç uyuyamam! Sizin İstanbul'daki Kuzguncuk Beylerbeyinden önce mi gelir, sonra mı?»

«Hay Allah!» dedim, «Üsküdardan sonra Kuzguncuk, sonra Beylerbeyi!»

«Ondan sonra?»

«Çengelköy!»

«Sonra?»

«Vaniköy!»

«Daha sonra?»

«Vapur karşıya geçer!»

«Sen geçme, devam et!»

«Kandilli gelir!»

«Sonra?»

«Soonraaaa... Şey... Kalamış... Hayır, değil... Şey gelir...»

«Neresi?»

Bir türlü gelmiyordu aklıma. Başladım düşünmeğe. Ne kadar geçti bilmiyorum. Yarım saat mi, bir saat mi? Birden hatırladım.

«Küçüksu!» diye bağırdım.

««Bak hele!» dedi, «Sen daha Küçüksu'da mısın? Ben Anadoluhisarı, Kalamış, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz yaptım da Köprüye bile döndüm!»

«İyi!» dedim, «At çimayı, sabahla Köprüde!»

«Nerede sabahlıyacaksın? Kimde uyku var ki! Dur hele, bir de Rumeli tarafını dolaşayım!»

«Sen dolaş, ben uyuyorum. Hadi iyi geceler!»

Çok geçmedi aradan:

«Çoktan beri bu sahili dolaşmamıştım...» dedi, «Unutmuşum iskeleleri. Bebekten sonra?»

«Hisar!» dedim, «Rumelihisarı!»

«Sonra?»

«Sonraaa...»

Kafam işlemiyordu uykusuzluktan.

«Bilmiyorum!» diye bağırdım.

«Bilmiyorsun ha... Yazık be!»

Gene başladım düşünmeye... Birden oturdum yatağın üstüne:

«Buldum!» diye bağırdım.

«Neyi buldun?»

«Rumelihisarımdan sonra gelen iskeleyi!»

«Ohooo!...» dedi, «Oralarda mısın sen daha?... Emirgân... Ondan sonra İstinye... Ben Kavaklara kadar gittim de döndüm bile!... Bakma böyle iskele iskele dolaştığıma. Kendiliğimden gezmiyorum. Bana doktor tavsiye etti bunları! Bir takıldı mı kafam, uyuyabilirsen uyu... Hadi Allah rahatlık versin!»

Hangi Allah! Hangi rahatlık!...

Artık uyur gibi yapacak, ne sorsa karşılık vermiyecektim. Beş on dakika geçmeden bir öksürük zinciriyle fırladı yerinden:

«Öhhö, öhhööö!... Söyle bakalım, Akçakocadan sonra Ereğli gelir, Ereğliden sonra Zonguldak... Zonguldak'tan sonra?...»

«Arkadaş!» dedim, «Deniz yolculuğunu sevmem. Sevmesini severim de çok çektim Karadenizden. İstanbul'dan kalkan trenleri sor bana! Teker teker sayayım istasyonla-

rı!... Sonra bırak yakamı da uyuyayım!»

«Işime karışma! Ben ne sorarsam ona cevap ver! Söyle. ne gelir Zonguldak'tan sonra?»

«Söylersem hemen uyur musun?»

«Belli olmaz! Hele söyle bakalım sen!»

Karadan da, denizden de dolaşmıştım eskiden Karadeniz boylarını. Başladım düşünmeye. Neden sonra:

«Buldum!» diye bağırdım, «Bartın, sonra Amasra!»

«Sonra?»

«İnebolu!»

«Salladın. Arada bir iskele var, hatta iki iskele, söyle!»

«Sen biliyorsan niye yoruyorsun beni!»

«Biliyorum da aklıma gelmiyor!»

«Uzatma öyleyse. İşte o bildiğin iskele var, Amasradan sonra.»

«Olmaaaz!...» diye bağırdı, «Bana adı lâzım! Adını bulamazsam uyuyamam!...»

Aradan bir saat mi geçti, iki saat mi... Düşündüm, düşündüm fayda yok. Bir harita... Bir haritacık olsaydı... Derken cebimdeki takvim geldi aklıma. Uzandım başucumdaki ceketin cebine, aldım. Gece lâmbasının düğmesine dokundum. Işığa kızarsa kızsın, vız gelirdi. Dayadım parmağımı üzerine. Tamam, bulmuştum!»

«Kurucaşile... Cide... Meset... İnebolu...» diye bağırdım.

Uyuyor muydu ne?

Evet, uyuyordu. Demek uyuyordu ha! Beni uykusuz perişan, gecenin ortasında dımdızlak bırakmış, kendisi horul horul uyuyordu! Edepsizlik bu kadar olurdu.

Çektim yorganı başıma... Sağıma döndüm, soluma döndüm... Ne yapsam uyuyamıyordum. Nerdeyse ağaracaktı ortalık. Kan beynime sıçramıştı. Fırladım yataktan, başladım sarsmağa karyolasını:

«Heeey!»

Birden açtı gözlerini:

«Buldum!» diye seslendim kulağına. «Sorduğum iskeleyi buldum!»

«Ne iskelesi be?»

«Amasradan sonraki iskeleyi... Kurucaşile... Cide!»

«Ohooo!...» dedi. «Sen daha oralarda mısın? Ben Hopaya kadar gittim de döndüm bile!»

Esnedi, gerindi. Yeleğinin cebinden çıkardı saatini:

«Ohooo!» dedi, «Az kaldı sahuru kaçırıyormuşum! Sağ ol! Allah senden razı olsun. Sen olmasan aç açına tutacaktım orucu!...»

Kalktı... açtı çantasını. Masanın üstünü donattı. Bir tavuk kızartması... Zeytin yağlı dolmalar... Köfteler... Yarım ağız buyur ettikten sonra başladı atıştırmaya... Üstüne de doldurdu nargilesini, tokur tokur çekmeye başladı. Ben başım yastıkta yatağa girmesini bekliyordum, uykusuz, perişan.

RESMEN KONUĞUMSUNUZ!

Devrimgören köyünün imamı Niyazi efendi, kollarını çemirlemiş, ayakkabılarını, atıp bir kenara, pantalonun paçalarını kıvırmış, habire döşemeleri ovuyordu. Evin önünde beliren Muhtar Halil Kaytan, Tanrı selâmından sonra:

«Kolay gele Niyazi efendi,» dedi, «ne yoruyorsun böyle kendini? Zorun ne, adam istemek aklına da mı gelmedi benden. Bütün millet, güne vermiş karnını yatıyor.»

«Yooook!» dedi Niyazi efendi. «Onların yapacağı iş değil! Ben temizliği şartlı şurtlu yaparım. Bu evde öğretmen değil, ben oturacağım. Yayık Raziye'nin evinde tepinsin dursun bundan kelli, imamla, hırlaşmanın ne demek olduğunu öğrensin!»

«İş açmasın da başımıza...»

«Bırak şu besmelesizi. Evin taşını, tahtasını kiremitlerle ovdum. O cenabetin bastığı yerde ne namaz kılınır, ne besmele çekilir.»

Muhtar Halil Kaytan:

«Yoook!» dedi. «O kadar da uzun boylu değil. Allahı var, bi kötülüğünü de görmedik. Boynunu büktü de son günü, madem ihtiyar heyeti bööle muvafık görmüş, çıkarım evden dedi. Aldı kitaplarını gitti.»

«Kitap haaa... Onlara da kitap diyon haaa? Günü gelince meydanda nasıl yaktıracağım onları!»

İmam ileri gidiyordu. Bunları dinlemeğe gelmemişti buraya.

«Bak Niyazi efendi!» dedi. «Reşide'nin Ragıp geldi, Bursa taraflarından. Yerine geldiğin Nuri efendiyi görmüş. Ne dese beğenirsin!»

«Ne demiş?»

«Diyesiymiş ki, imam dediğin köyün yağmurunu, rahmetini de düşünür. Tütün diktiniz mi, pamuk ektiniz mi diye sormuş. Daha ekmedik demiş şoför Ragıp, bir damla

yağmur mu düştü... Toprak tüm kaya gibi... Gülmüş seninki... Aç gözünü de bi bak demiş, şuralarda ekilmedik bi karış toprak mı kaldı. Biz yağmur duamızı yaptık, yağmurumuzu aldık.»

«Allah vermezse ne yaparsın!»

«Yoook... Öyle deme Niyazi efendi, biz istedik mi ki...»

«Yani...» dedi. «Yağmur duası mı istiyorsunuz benden?»

«Başka, ne isteğimiz olur!...»

«Benim yağmur duam ağıra patlar. Dayanabilirse köylü masrafına, kolay.»

«Eeee... Gayret ederiz gaaari... Mesarifsiz hökümetten bile iş çıkmıyor.»

«Yirmi kazan aş isterim sıra sıra... Kırk da kara tavuk.»

Muhtar buruluverdi birden. Bulgur bulamaç, bir emir saldı mı, yirmi kazan hazırdı. Ama kırk kara tavuğu nerden bulacaktı? Köyün tavukları da sözleşmiş gibi tüm benekliydi.

«Adaaam sende...» dedi içinden, «İmam görse görse tavukların etini görecektir, tüyünü değil ya!»

«Hazır!» dedi. «Hiç merak etme!»

«Bi nokta kadar beneği olmayacak! Yirmisi kesilecek, yirmisi de beside... Senin anlayacağın yirmisi yağmur duasında kurban... Yirmisi de yağmurdan sonra kesilecek teker teker... Duayı yapan yiyecek!»

«Ne yapalım! Haber salarız komşu köylere. Tutup getirsinler... Yağmurun tümü bizim köyün üstüne yağacak değil ya... Hadi kal salıcaanan!»

Raziye'nin evinin önünden geçerken öğretmeni gördü. Dalına basmak için:

«Yağmur duasına çıkıyoruz!» dedi, «Köy kuruyup unufak olacak bu gidişle...»

Öğretmen:

«Yağmur duasına mı?» dedi.

«Çıkmıyalım mı daha? Bak ne tütün dikebildik, ne pamuk ekebildik. Senin maaş hökümetten geliyor.»

«Madem karar verdiniz, hayırlısı olsun. Ben de şehirden gelecekleri ağırlamak için hazırlanıyorum. Bizim Güler arkadaşlarını toplamış geliyor.»

Güler'in, kızkardeşi olduğunu bilirdi Muhtar:

«Onlar da konuğumuz sayılır emme, sen kusura bakmazsın. Köy yağmur duasına hazırlanıyor. Haydi hoşça kal. Yağmur duası yarın ikindi üzeri kaya başında. Gelirsen iyi edersin, eyvallah!»

Yağmur duası köyün şanına yakışır biçimde olmuştu. Komşu köylerden de gelmişlerdi. Kurulu yirmi kazan harıl harıl kaynamıştı meydanda. Kendi bulguru, kendi tavuğu el kursağına gitmesin diye kaşık çalan çalanaydı. Tavukların yirmisi kesilmiş, yirmisi de kümese kapatılmıştı.

Güç hazımlı bir gece geçirdikten sonra, hemen bütün köylüler kahvede buluştular. Ertesi gün hemen hepsinin gözleri gökyüzündeydi. Havada imama inat en küçük bir bulut yoktu. Çolak Recep:

«Gitti benim karatavuklar!» dedi. «Şu kara talihime bakın. Tavukların en karaları da benim kümeste çıktı. Haci Hamdi'nin bütün tavukları benekli.»

İçeri giren Durdu'nun Hasan:

«Kabardı geliyor!» dedi.

«Ne yandan?» diye içerdekiler sordular.

«Asfalttan!»

«Asfalttan yağmur gelmez bizim köye. Senatürler gelir!»

«İcra memurları...»

«Kaymakamlar, valiler...»

«Yağmur gelmez!»

Gelmez dediler ya, gene de uğradılar dışarı. Başlar, topaç gibi, kendi çevresinde birer ikişer kere döndü. Hani gökyüzü büsbütün de bulutsuz değildi. Bulut vardı, var olmasına ama, güne serilmiş, ipek çamaşırlar gibi pırıl pırıldı... Oysa onlara kazan tutamakları gibi paçavralar gerekirdi, salkım saçak.

Muştu İbram:

«Allah bi rahmet verirse, anadan doğma soyunup al-

tına durmazsam sağ çıkamayım, sabaha.» dedi. «Var mı benimle soyunacak, rahmet düşerse?»

«Ben varım!» dedi Çepiş Ahmet.

«Ben de varım!»

«Ben de!»

«İş bi yağsın! Ben de soyunurum, hem de, anadan doğma!»

Ertesi gün hava ayna gibi geçti gene. Öbür gün öğleye doğru, iş değişti. Radyonun «parçalı bulutlu» dediği bir biçime girdi gökyüzü. İkindiye doğru tüm kapanırken akşam tatlı bir poyraz, ne varsa süpürüp götürdü.

Gece, eksiksiz bütün yıldızlar yerlerini almıştı. Ama kimse başını kaldırıp bakmadı gökyüzüne. Erkenden kapandılar evlerine.

Ama o sabah güneş, sisleri güç dağıttı. Köylüye söver gibi bir mavilik öğleye doğru çıkıverdi altından.

Habeş Kerim:

«Nerde yirmi kazanın okunmuş aşı? Boşuna mı kestik, yoksa kara kara, tavukları? Bu imamda da hiç iş yoğumuş be!»

Ama hava birden lodosa çevirdi. Çatalkaya'dan kabaran bulut, yumak yumak köyün üstünü kaplıyıverdi. Çavuşun kahvesine giren Epçi Şakir, selâmı sabahı bir yana atarak:

«Başladı!» dedi, «Nah, burnumun üzerine bi damla düştü!»

Tosbağa Halim uğradı dışarı. Çıkmasiyle kahveye dönmesi bir oldu:

Ulan, burnuna ya kuş terslemiş senin...» dedi, «Ya sinek... Ne damlası be!»

«Kolayı var!» dedi Mehmet Ali. «Sıyır mintanı da öyle dur hemen anlarsın!»

«Şuradan şuraya gideyim ki düştü!»

Çıktı geldi:

«Bu sefer de alnıma damladı...»

İçerde kim var, kim yok uğradı dışarı. Kimi elinin tersini uzatıyor, kimi kasketini çıkarıp, burnunu gökyüzüne dikiyordu.

«Yağ mübarek yağ!»
«Bırak nazı gaari!»
«Kısrak kızan yoluna bakıyor!...»
«Uzun ettin haaa!...»
«Yağıyor işte!» dedi Habeş Bekir, «Daha nasıl yağsın!»
«Sinek siyer gibi...»
«Başlasın da gelir gerisi...»
«Kara tavukların yüzü suyuna...»
Mehmet Ali fora etmişti mintanı:
«Serin serin düşüyor sırtıma!» dedi, «Daha nasıl yağsın!»
Tam bu sırada yolun alt başından alacalı beleceli bir kalabalık saptı köye doğru.
«Bunlar da kim?» dedi Tosbağa Halim, «Süğlün sürüsü gibi...»
Başlar birden yoldan yana dönüverdi. Çolak Recep:
«Üst yanlarına bakarsan, yarısı karı...»
«Alt yanlarına bakarsan, tümü erkek!»
«Kıçlarında pantul.»
«Turist bunlar... Leen İbraam, git Muhtarı çağır!... Sıkı emir var Kaymakamdan bu turistler için.»
Heyetten Hüseyin Tezgören:
«Bakın, Devrimgören'liler! Bunlar turistse hiç edepsizlik istemez.»
«Ya değilse?...»
«Ellerindekiler ne bunların?...»
«Mızıka...»
«Keman kutusu!»
«Gırnata!»
«Çalgıcı bunlar be!»
«Sakın öğretmenin konukları olmasın!»
«Tamam, onlar işte!...»
Mehmet Ali:
«Kesildi yağmur!» dedi.
«Vay anasını damlamaz oldu!»

«Vay uğursuz oğlu, uğursuzlar!»

Karşıdan gelen Muhtar el salladı onlara. Öğretmen de aralarındaydı.

«Tamam!» dedi Oğlak Ali, «Hayırını görün yağmurun bundan sonra! Pis cenabetler!»

Gelenler kahve önündeki kalabalığı görmüşler el sallıyorlardı.

«Hellooo!»

«Hoş geldiniz!» diye seslendiler.

«Hoş bulduk!»

Hüseyin Tezgören, kalabalığa karışan Muhtara:

«Söylemeli de öğretmene, alsın götürsün bunları,» dedi, «Köye sokmasın besmelesizleri.»

«Yağmur dağıtan nursuzlar!»

«Kovalım köyden!»

«Bu mu sizin insanlığınız?» dedi Muhtar. «Aşkolsun be!»

«İki paralık oldu yağmur duası!»

«Tööbe!»

«Uğursuzlar! Cenabetler, besmelesizler!»

«Siz söylemezseniz ben söylerim! Yirmi kazan aşı boşuna mı kaynattık!»

«Ne bulut kaldı, ne rahmet!»

«Ben dururken kimseye söz düşmez,» dedi Muhtar, «Hele bi soluklarını alsınlar!»

«Al sana soluk! Kulaklarınızı açın da iyi dinleyin!»

Harman yerinden bir curcunadır kopmuştu. Akordiyon, saksafon, keman, ne varsa davuluna kadar, bir cayırtıdır gidiyordu.

«Mahvolduk!» dedi Oğlak Ali. «Ne bet kalır, ne bereket artık!»

Gökyüzüne kalkan başlar, önlerine düşmüştü. Kara kara düşünüyorlardı.

Beatles'lerin bir twist'iydi bu çaldıkları. Kız erkek ne varsa, İngilizce bir şarkı tuttumuştu. Çolak Recep:

«Yağsa yağsa bundan sonra bu Devrimgören köyüne taş yağar!» dedi.

«Yalan da değil!» diye hak verdiler Recep'e.

«Temiz bir sopa istiyor bu zıpırlar!»

«Hem de eşek sudan gelene kadar!»

Çaldıkları havalar gittikçe oynaklaşıyordu. Ama Şopen'in o ünlü marşı gibi geliyordu köylülere bu oynak havalar.

Bir ara, çengi cümbüş birden kesiliverdi. Öğretmen daha sabahtan hazırladığı tavuklu sandöviçleri sunuyordu konuklara. Hava kararırken, yeniden başladılar. Daha da dirilmişe benziyorlardı. Bu sefer zeybekten girişmişlerdi işe.

Hem söylüyorlar, hem oynuyorlardı. Önce köyün çocukları indi harman yerine, sonra delikanlılar... Onlar kadar oyunu bildikleri halde karışamıyorlardı aralarına. Zeybekten Karadeniz oyunlarına geçtiler. Sonra başladılar halay çekmeye. Tam twist'e geçmişlerdi ki, hava birden kararıverdi. Akşam karanlığı mıydı bu, yoksa bulutların bir oyunu mu?

Kahvenin önündeki kalabalık daha da artmıştı. Namazdan çıkan imam da cemaatini takmış peşine getirmişti. Çok ferahtı içi. Başarısızlığını örtecek bahane kendiliğinden çıkmıştı işte... Artık kümesteki kara tavukları keser keser, gönül ferahlığıyla yiyebilirlerdi.

«Öğretmene haber gönderin de çıkarsın bunları köyden,» dedi, «Geceyi burada geçirirlerse değil rahmet, abdest alacak su bulamayız!»

«Taşlayalım!»

«Saygısızlık bunlarınki...»

«Dinsizlik!»

Yarı Türkçe, yarı İngilizce bir cayırtıdır kopmuştu. Öylesine oynak bir havaydı ki, konuşmayı kesip dinlemek zorunda kaldılar:

«Ho hooc!... Twist'e gel!...»

Demek çağırıyorlardı onları.

«Ho hooo!... Twist'e gel!...»

Evet, bir çağrıydı bu.

Ayakları ister istemez onlardan yana gidiyordu. Ne

çalıyorlardı ya! Akrodiyon da, saksafon da coşmuştu adamakıllı... Nerden bulmuşlarsa bulmuşlar, bir ramazan davulu da sokmuşlardı takıma. Vur patlasın gidiyorlardı artık:

«Twist!... Twist! Twist!...»

Oğlak Ali gürültüden zor duyulur bir sesle:

«Burnumun ucuna bi damlacık düştü!» dedi.

Başını kaldırdı yukarı. Gökyüzü zifir gibiydi. Ne ay, ne yıldız.

«Yalan değil,» dedi, «Aha elimin üstüne de düştü!»

Yanındakiler doğruladılar:

«Başladı!»

«Yağıyor, mubarek!»

Çepiş Ahmet:

«Ahmak ıslatan» dedi, «Açın başlarınızı hele!»

Başlarında ne varsa sıyırdılar:

«Yağıyor! Essahtan da yağıyor!»

Konuklar, ne yağmurun farkındaydılar, ne yağışın:

«Twist'e gel!... Ho ho! Twiste gel!»

Bütün, kahvedekiler harman yerine dolmuşlardı. Ne oynuyorlardı bu gençler... Çifte telli gibi, Karadeniz oyunu gibi bir şeydi oynadıkları.

Muştu İbram:

«Bayağı mintanım ıslandı be!» dedi, «Adamakıllı başladı mübarek!»

Durdu'nun Hasan, keyfinden ellerini şaklatıyordu:

«Ho hooo! Siviş de gel! Ho hooo!... Siviş de gel!...»

Bütün köylüler de katılmışlardı.

«Ho hooo!... Siviş de gel!...»

Önce çocuklar karıştılar twistçilere, peşinden delikanlılar, kıvıra kıvıra oynuyorlardı:

«Ho hooo!... Siviş de gel! Ho hooo!... Siviş de gel!...»

Habeş, yapıştı Muştu'nun yakasına:

«Ulan!» dedi. «Ne demiştin sen hani?»

«Ne demiştim?»

«Bir yağmur başlasın, anadan doğma soyunup oynamazsam, dememiş miydin?...»

«Hee! Demiştim ya!»

«Daha ne duruyon, yağıyor işte!»

Samanlıktan yana doğru yürüdü Muştu'nun İbram. Önce belindenki kuşağı çözdü... Gömleğini sıyırdı. Habeş:

«Hadiii!... Pantolu da...» dedi.

Onu da çıkardı attı. Samanlığın duldasında başladı çırılçıplak kıvırmaya:

«Hoooo! Soyun da gel!... Ho hoooo! Soyun da gel!»

Durdu'nun Hasan da geçmişti karşısına. O da çırılçıplaktı:

«Ho hooo! Siviş de gel!»

İmam, çoktan kaybolmuştu ortalıktan.

«Hoo... Hooo Twist'e gel!...»

Yağmur öylesine hızlanmıştı ki... Samanlıklara sığınmayı düşündü konuklar. Ama şeker değillerdi ya eriyecek!

«Ho!... Hoooo!... Twist'e gel!...»

«Lap lap lâba lûba twist... Twist!»

«Lap lap lâba lûba twist.»

Samanlığın arkasında tepinen yerli twistçilerin sayısı boyuna artıyordu:

«Aha, şu mintan! Şu da don!...» diye başlıyorlardı, sicim gibi yağan yağmurun altında tepinmeye:

«Hooo!... Soyun da gel!...»

Muhtar, olandan bitenden çok memnundu. Yağmur kesilecek diye ödü kopuyor, bu twistçilerin sürüp giden oyunlarıyla yağmur arasında bir ilinti buluyordu. Twistle birlikte başlamış twisle birlikte sürüp gidecekti işte! Onları gayrete getirmek için durmadan el şaklatıyordu:

«Haydiiii!... Siviş!... Siviş!...»

«Ho hoooo!... Siviş de gel...»

Öğretmen genel durumu şöyle bir inceleyince, beğenmedi. Sucuk gibi ıslanmıştı çocuklar. Sokuldu akordiyoncuya:

«Kes artık Güngör!» dedi, «Yoruldu millet!»

Muhtar ellerini kaldırdı:

«Aman öğretmenim!» dedi, «Ne yapıyorsun! Onlar kesti mi, yağmur da kesilir! Ho hooo! Siviş de gel!... Hadi arkadaşlar, hep birden ho hooo! Siviş de gel!...»

«Hoo... Hoooo!... Twist'e gel!...»

Sabaha kadar vur patlasın gittiler. Daha da gideceklerdi ya... Harman yerinde biriken sular dizlerine kadar yükselmişti. Tepinemezlerdi artık. Eeee... Bu kadar yağmur da Devrimgören köyüne yeterdi hani. Tütün de dikilirdi artık, pamuk da ekilirdi... Kollarını iki yana açtı Muhtar:

«Kesss!...»

Köyü sele verecek değildi ya Sokuldu öğretmene:

«Tepine tepine acıktı çocuklar!» dedi, «Ben imamın tavuklarını kesmeye gidiyorum. Sen onları köy odasında toplayıver. Kurunsunlar, silinsinler!...»

Tutamadı kendini:

«Çok yaşayın çocuklar!» diye bağırdı, coşkuyla, «Köyümüze bereket getirdiniz. Buyrun, resmen Konuğumsunuz!»

GELE ATIYORUZ

Küçükpazar'da halkın derdini dinlemek için milletvekilleri bir kahveye girerler. Ocaklılar, bucaklılar, meraklılar, da peşlerinden... Bu işten bir memnun olan varsa, sadece kahvecidir... Çay kahve gırla gider.

Milletvekillerinden biri altmışaltıcıların masasına sokulur. Oyunculardan birinin kulağına eğilir:

«Arkadaş bir derdin varsa söyle!»

Tam bu sırada karşıdaki oyuncu eliyle masanın üstündeki kâğıtları iter:

«Kapalısın!»

Kapatılan oyuncu, soru soran milletvekiline döner:

«Görüyorsun ya kapattı!»

«Sen merak etme açarız bir törenle!»

Kapatan istemeye başlar:

«Ver, maça beyine!»

«Al!»

«Ver sinek beyine!»

«Al!»

«Ver kupa beyine!»

«Al!»

Kapatılan dert yanmaya başlar:

«Görüyorsun ya, boyuna istiyor. Ver de ver beylere!»

«Varken vereceksin dostum!»

«Peki, sonu ne olacak? Maça beyine ver, kupa beyine ver!»

Karşıdaki boyuna istemektedir:

«Kupa kancığına da ver! Var mı? Yoksa çak!»

«Varken vereceksin!»

«Ona da al!»

«Tamam altmış altı!»

«Gördün ya! Altmış altıya bağladı işi!»

Bir başka milletvekili tavlacılara sokulur:

«Vatandaş bir derdin var mı?»

Elinde üç tane vurgunu vardır sallar sallar atar zarını:
«Gele!»
«Görüyorsun ya gele atıyorum!»
Karşıdaki de atar:
«Dubara!... Al kapısını! Hadi bakalım girdin altı kapıya. Kumda oyna bundan sonra!...»
Tekrar atar zarları:
«Gele!»
Karşıdaki toplamaya başlar, sallar atar, bir daha atar:
«Gele!»
Mebus kulağına eğilerek sorar:
«Bir derdin varsa söyle... Ankara'dan geliyoruz!»
Oyuncunun tepesi atar:
«Görüyorsun, gele atıyorum boyuna. Başka ne derdim olsun!»
Bir üçüncü milletvekili de kaptı kaçtıcılara sokulur:
«Arkadaş var mı bir derdin?»
«Var, ver bi bacak!»
«Ne bacağı?»
«Ne bacağı olursa olsun.»
«Ne işine yarar?»
«Ortadakileri toplar götürür!»
«Sana bacak değil, bacanak lâzım!»
Bir başka dert dinliyen milletvekili de dominoculara sokulur:
«Söyle arkadaş bir derdin var mı?»
«Ne derdimiz olacak, çekiyoruz işte!»
Karşıdaki iki başı da bağlamıştır:
«Çek!»
Çeker bulamaz. Bir daha çeker.
«Çek, dostum, çekeceksin!»
«Çekiyoruz işte!»
«Çek!»
Milletvekili lâfa karışır:
«O nasıl söz Allah çektirmesin!»
«Demek işimiz Allaha kaldı!...»
İki baş da «dü» dür. Çeken oyuncu:

«Arkadaş, iş dubaraya kaldı. Bir buldum mu sen de çekeceksin!»

«Bul da çekelim!»

Dert dinleyen milletvekili tekrar sorar:

«Var mı başka bir derdin?»

«Çekiyoruz işte, görüyorsun!»

«Sen çek, çekebildiğin kadar, hadi eyvallah!»

Bir kahveci simsarı içerdekileri toplamış başka bir kahveye götürmek için önlerine düşmüştür.

Önce dert dinliyenler çıkar, sonra ocaklılar, peşinden bucaklılar en sonra da meraklılar hürya dışarı! Pulları toplıyan oyuncu elindekileri boşaltır tavlaya:

«Mars! Parti benim! Var mısın bir parti daha!»

«İki parti yeter! Sökül paraları!»

YAĞCILIK

Masama geçmiş, satılmış yazarlara yüklenen bir yazıya başlamıştım. Avrupa gördüğü kılığından, kıyafetinden belli bir memur (hem çantası, hem fotoğraf makinesi vardı çünkü) yapma bir güleryüzle:

«Bay Şadan, sizi görmek istiyorum!» dedi.

Sandalyeye baktı:

«Peki, oturun da görün!»

Oturdu:

«Ben!» dedi, «Delta nebati yağlarının reklâm müdürüyüm!»

«Ben de reklâmla hiç ilgisi olmayan bir yazarım. Üstelik de ne nebati, ne hayvani, hiçbir yağ kullanmam. Çoğu zaman peynir ekmek yerim. Size, yanlış kapı çaldığınızı üzülerek söyliyebilirim.»

«Hayır, hiç yanlış gelmiş değilim. Siz yağ kullanmıyabilirsiniz. Bu hiç önemli değil. Yağın adını kullanın yeter.»

«Adını mı?»

«Sadece adını.»

«Anlıyamadım.»

«Yani bizim yağların adı Delta değil mi?»

«Sizden işittiğime göre, Delta.»

«İşte yazılarınızda Delta geçecek, bol bol.»

«Ne geçecek dediniz?»

«Delta.»

«Nasıl geçecekmiş yazılarımda?»

«Bayağı. Sözgelimi, parti toplantılarından mı söz ediyorsunuz, bir biçimine getirerek başkanın yemeklerini Delta ile pişirdiğini, böreklerini, tatlılarını Delta ile yaptığını, sabahları, kahvaltıda peynir gibi Delta yediğini hattâ parti genel toplantılarında...»

«Uzatma!... Yapamam! Ben ne parti başkanlarından, ne de zıkkımlandıkları şeylerden söz ederim. Ben ne dalkavuğum, ne de yağcıyım azizim. Sen yağların için başka reklâmcılar ara! Yani kısaca ben satılmış değil, üstelik de satılmışlara veryansın eden bir yazarım!»

«Siz yazılarınız için para almıyor musunuz patrondan?»

«Verirlerse...»

«İyi ya, biz de paradan başka bir şey verecek değiliz size... Yazdığınız yazılar için...»

«Yapamam bu tür işler...»

«Hele hele...»

«Uzatma!»

«Haaa!... Sakın yanlış anlaşılmış olmasın! Ben sizden yağlarımızın övgüsünü istemiyorum... Yağlarımızı beğenmeseniz de olur. İsterseniz yerin dibine batırın, hakaret edin isterseniz... Şirketimize, Deltamıza verin veriştirin!...»

«Bundan sizin kârınız?»

«Tekzip ederiz... Koymağa mecbursunuz. Bu da ayrı bir reklâm olur. Şimdi gelelim fiyat listesine. Bir Delta yüz lira...»

«Bu da ne demek?»

«Yazınızda geçen her Delta için yüz lira ödiyeceğiz.»

«Ben ilân işlerine bakmıyorum. Buyrun, idare... Nah şu kapıdan çıkın, sağa kıvrılın!»

«İlân verdik gazetenize. Bu da ayrı bir...»

Kafam kızmıştı. Adamı kolundan tuttuğum gibi, dış kapıya kadar uğurladım.

Masaya tekrar oturduğum vakit kalemin ucuna Delta'dan başka tek kelime gelmiyordu. Adamı da Delta'sını da boyamazsam rahat edemiyeceğimi anladım. Oturdum iki sütun yazı döşendim, iler tutar yerlerini bırakmadım. Bugün benden bu kadardı, tek kelime yazacak halim kalmamıştı artık. İki kadeh parlatmazsam sinirlerim de yatışacağa benzemiyordu. Doğru Bedros'ta aldım soluğu.

Aradan, çok değil, üç gün geçti. Yine aynı masanın başında, kalemle başımı kaşıyıp düşünürken, Delta'cıyı karşıda bulmıyayım mı... Aynı yılışık yüzle:

«Çok teşekkür» dedi, «Yazı, istediğimden de mükemmel olmuş!»

«Hangi yazı bu?»

«Canım, şu geçen sayıda çıkan... Ismarladığım yazı...»

«Ismarladığın yazı mı? Sen mi ısmarladın o yazıyı bana be!»

«Lütfen şu faturayı...»

«Yine mi sıkacaksın canımı!... İşlerim çok bugun. Hem, allahaşkına, hakaretin adı ısmarlama mı, sizin şirkette?»

«Bir imza, o kadar...»

Çantasını açtı, bir fatura çıkardı.

«Yirmidört Delta geçiyor içinde. Yüzerden 2400 lira. Buyurun şu makbuzu imzalayın. Para işte!...»

Benim yağcılığım, yani Delta Bitkisel Ortaklığı'na satılışım böyle oldu. Bundan sonra, yazılarımda gördüğünüz her Delta başına, 100 liranın kanatlanıp masanın üstüne konduğuna inanabilirsiniz. Kendimi bir partiye satmış değilim. Delta (bir yüz lira daha) politikayla uğraşmaz. Her ne kadar Delta (100) mideyle ilgiliyse de Delta, (100) bir parti değildir. Delta (100) Delta'dır işte, (100). Delta! Delta! Delta!... Bunlar da fazlası!... Yüzer liradan şu kadar lira daha... Kısa günün kârı!... Karaborsa araba yedekparçası satmaktan daha kârlı, hem de daha namusluca bir iş. Delta!... Delta!... Delta!... Her eve mutluluk getiren Delta!...

Son Deltaları kitabına, defterine uydurmadan söyledim, biliyorum. İnsan bir satılmaya görsün! Ölçüyü, teraziyi kaçırıyor işte böyle. Bütün satılmışlar gibi, yazdıklarını ayağa düşürüyor.

Takvime sabahleyin, baktım, senenin en uzun günündeyiz. Hüsamettin'le kolkola Eminönü'nden geçerken termometreye bir göz attım:

«Tam otuz üç!» dedim. «Gölgede otuz üç!»

«Şu halde güneşte durmak lâzım.» dedi Hüsamettin.

«Yani?»

«Plaja gidelim!»

Zaten Sirkeci İstasyonuna doğru yürüyorduk. Arkadaşım:

«Denizin tadı nasıl çıkar, biliyor musun?» dedi.

«Söyle bakalım!»

Gözlerim, parklarda oturan kızlara kaymıştı.

«Onları geç!» dedi.

«Peki, geçelim!»

«Daha önce yapılacak iş var.»

«Ne işi?»

«Bir iki tane atalım!»

«Peki atalım!»

Restorana girdik, tezgâha rampaladık..

«Ver,» dedik. «Birer duble rakı!»

«Doldur bir daha!...»

Trenin biri gitti.

«Bir duble daha!»

İkinci tren de gitti.

«Bir daha doldur!»

Üçüncü trene zor yetiştik. Sıcak adamakıllı bastırmıştı. Hüsamettin, pencerenin yanındaki mavili kıza işittirmek için:

«Beklemedik de Sevim'i...» dedi.

«Çok mu lâzımdı?»

«Plâjda lâzım olacak?»

«Lâzım olursa bulursun. Sevim'den bol ne var?»

«Şansımız varsa...»

Sondajın sonunu arkadaştan öğrenmek için:

«Nasıl,» dedim, «İş var mı?»

«Çok suratsız.»

«Bana da öyle geliyor.»

Rakı beynimize vurmuştu. Her istasyonda biraz daha sıkışıyorduk. Mavili kız, biz sokuldukça kaçıyordu. Kızmıştım:

«Bırak şunu.» dedim.

Hüsamettin de:

«Şımarık... Kendini beğenmiş...» diye söyleniyordu. Florya'ya indiğimiz zaman plâjı çoktan unutmuştuk. Doğru büfeye yanladık.

«Ver,» dedik, «Birer duble rakı!...»

«Ver bir tane daha!»

Florya'nın en kalabalık saatleriydi. İkindi sıcağı bütün kızgınlığıyla beynimizdeydi. Arkadaş:

«Şimdi deniz çekilir işte!» dedi.

Kiralık birer mayo bulduk, daldık plâjlardan birine. Güneşten meşin gibi kararmış yaşlıca biri:

«Buyurun!» dedi, «Yalnız mısınız?»

Hüsamettin çakallığını gösterdi:

«Şimdilik öyleyiz!» dedi.

«Size bir aile kabinesi açayım!»

«Aç da biraz uzanalım!» dedi Hüsamettin.

Kabine açılmıştı ama ben:

«Hele bir denize girelim de aklımız başımıza gelsin!» dedim.

Benim aklım başıma kolay kolay geleceğe benzemiyordu. Açılmak için kenarda biraz çırpındıktan sonra, geldim, kumlara uzandım.

Farkında olmadan bir dairenin çevresi üzerine uzanmışım. Baktım sağımdakiler, solumdakiler, sürüne sürtüne merkeze doğru ilerliyorlar. Merkez'de bikinili bir Sofia Loren boylu boyunca uzanmış. Daralan çembere aldırmadan tavşan uykusunda. Vücudu bir İtalyan televizyon artistininkinden çok kapalı ama, seyirciler de memnun.

Bir ara tanıdık bir yüze raslar gibi oldum. Tamam, oy-

du! Yolda rasladığımız mavili. İki kızın arasında kumlara uzanmıştı. Hüsamettin'i aradım. Ta, uzakta, denizde başı bir nokta gibi görünüyor. El salladım.

Gözüm mavilide. Mayosu da mavi. Lâcivert çizgileri var. Belli ki temiz giyinmeye meraklı. Zengin bir ailenin kızı olacak. Kalçaları göğüsleri besili. Pek kısa zamanda onun da çevresinde bir halka belirdi. Halka daralıyor. Bizi karşılıyan yaşlıca, meşin karası, hamam tellâğı tavırlı adam yanımıza yanaştı. Onu bu daralan halkadan kurtarmak istiyor. Kızın niyeti yok. Adam bir şeyler söylüyor. Sonunda razı oldu. Hayret, aile kabinelerinden birine doğru etrafı sinsi sinsi kollıyarak ilerliyor. Girdi içeri. Gözüm karşıdaki kabinelere kaydı bir aralık.

Kabinelerin altları açık. Bir çift kadın baldırı görünüyor. Mayosunu değiştirdiği belli. Yanındaki kabine tıklım tıklım dolu. Belki on çift ayak. Yanındaki de öyle. Ama bu kabine... Bizimki olmasın... Evet, bizimki...

«Bu kadarı da fazla...» dedim. Kalktım. Başım dönüyordu. Hayır, başım duruyor da bütün plâj dönüyordu denizle birlikte.

Kabineye doğru geldiğimi gören yüzsüz misafirler aldılar voltalarını. Çelgeldeki pantolonumun ceplerini yokladım, her şey yerli yerinde. Kabinenin duvarına baktım, bir şey göremedim, tek bir delik yok. Yok da şu gidenler nasıl seyrediyorlardı kızı, diye düşünüyordum. Olacaktı mutlaka.

İnceliyorum. Tamam, aldanmamışım. Pamuk tıkamışlar deliklere. Bir tıkacı çekip bakıyorum, gömleğini giyen bir kız. Duvarı yeniden inceliyorum. Bir delik, bir delik daha...

Ben bu işle uğraşırken kapıda meşin karası adam belirdi:

«Ağabey!» dedi, «Bir sigaran var mı?»

Hemen gitmesi için:

«Al!» dedim, o hiç oralı değil.

«Kibrit!» dedi.

Onu da uzattım. Kibriti geri verirken:

«Bir lira vereceksin!» dedi.
«Ne parası bu?»
Sattığı armudun parasını ister gibi:
«Dikiz parası!» dedi.
«Geç kaldın!»
«Neden?»
«Giyindi.»
Gülüyordu:
«İkibuçuk ver de soyunsun!»
«Peki ama ,arkadaş da gelsin!»
«İki buçuk da ondan alırım!»
«Çağır gelsin!»
Ben güzel bir striptiz seyredeceğimden emin, hazırlanıyorum. Bir sigara yakıp gözümü ayarladım. Kız giyinikti ama bir emir bekliyordu soyunmak için. En biçimli bir yerden bir pamuk çıkardım, uydurdum gözümü. Hüsamettin de gelmiş, hemen durumu kavramıştı. İkibuçukları toka ettik meşin deriliye. Üç kere tıkladı komşu kabinenin kapısına. Düğmesine basılmış gibi soyunmaya başlamıştı mavili. Önce mavi mayosunun üstü çıktı. Sıra tam ondan sonrakine gelmişti ki birden ortalık karıştı. Koşuşanlar, bağrışanlar... Hüsamettin:
«Ne oldu yahu?» dedi, «Film mi koptu?»
Mavili, mayosunun üstüne entarisini giydiği gibi fırladı dışarı. Biz de peşinden... Kabinelerin önünde polisler dikiliyorlar aile kabinelerine girip çıkıyorlardı.
«Ahlâk Zabıtası...» dedi Hüsamettin.
Biz kumlara uzanmış, olanı biteni izliyorduk. Kabineler titizlikle aranıyordu. Polisler, sanki az önce ellerinden kaçırdıkları birkaç haydudun peşindeydiler. Ama, bileklerinden tutup yakaladıkları, en çok yirmisinde üç dört güzel kızcağızdı. Polislerin önü sıra çıkıyorlardı kapılardan, süklüm püklüm, Hüsamettin:
«İşte!» dedi, «Bizim mavili de aralarında!...»
Mavilinin trende gördüğümüz gibi, kaşları çatıktı, başı önünde yürüyordu. Soyunup giyinirken de öyleydi zaten... Ciddi, düşünceli, üzgün...

«İdris efendiiiii!...»

Yazıhanesinin kapısında durmuş, ambarın içinde vızır vızır kaynaşan kalabalığa doğru sesleniyordu:

«İdris!... İdris efendiiii!...»

Oysa şu Ekrem denilen sivri akıllı yeğen, adam çağırmak için neler, ne donanımlar yaptırmamıştı. Geç başına, o düğmeli ses kutusunun, iç yazıhanedeki daktilo kızı mı çağıracaksın, tık! Dokun düğmesine, «Sevim hanım!... Bir dakika!» İkinci ambardaki İdris efendiye mi sesleneceksin:

«Heeey!... İdris efendi!...»

Hayırsız yeğen Ekrem mi lâzım? Aç muhasebeyi, tık!

«Ekreeem!...»

Sen Bey'ini unut da «Ekrem bey» siz bir çağır bakalım! Kılını bile oynatmaz züppe!...

«Ekrem bey!»

Hay senin gibi beyin boynu altında kala!... İyisi mi bu diktafon mu nedir, elini bile sürmezsin! Sırf kendine «Bey» dedirtmek için koymadı mı buraya... Kime yutturuyor.

Muhasebeciye mi sesleneceksin:

«Hayri beeey! Gezgin'in sandıkları yüklendi mi?»

Gel gelelim, kim dokunacak parmağının ucuyla şu soğuk makineye... Bu biraz da alışkanlık meselesi...

«Heeey! İdris efendi beee!...»

«Buyurun Şaban bey!...»

«Gel yazıhaneye!»

«Geliyorum, Şaban bey! Şimdi...»

Bir dakika sonra İdris efendi kapısında dikiliyordu yazıhanenin.

«Geç, otur şuraya bakalım. Seslen, şu oğlana kahveleri!...»

Kahveler söylenmiş sigaralar yakılmıştı. Demek gene «Halvet» vardı ikisi arasında. Şaban Şanlı'nın bir şeytanlığına suç ortağı olması gerekecekti İdris efendinin.

«Bak İdris efendi!» dedi. «Sen yabancım değilsin!»

Hep böyle başlardı bu «Halvet» konuşmaları... Yabancısı değildi de, neden aylık yediyüzden bine çıkmıyordu, onaltı senedir? Yani şu Şipşak Ambarı açıldı açılalı?... İdris efendi yabancı değilse, Şaban Şanlı da yabancı sayılmazdı. Gönül rızasiyle şu yediyüz, bin olmazsa İdris efendi bin yapmasını, ayına göre ikibine, üçbine çıkarmasını bilirdi. Şaban Şanlı'nın cebinden kuruş kuruş çıkan bir şey yoktu ki... Oniki kamyon gidip geliyordu nasıl olsa. Bütün şoförlerin kontak anahtarı İdris efendinin parmakları arasındaydı. O çevirmeden ne bujiler ateşlenir, ne kamyonlar gider gelirdi.

«Söyle bakalım, evvelâ İdris Efendi!» dedi, «İşler nasıl gidiyor?»

Kimin işlerini soruyordu bu patron? Eğer İdris Efendinin özel işlerini soruyorsa, çok şükür, tepe'de arsayı almıştı. .Ellibini de yatırmıştı bankaya, kredinin de bir pundunu bekliyordu. Şu son aylarda da Aydın'ı, Denizli'yi almıştı avucunun içine.

«Vallaaa!» dedi, «Bilmem amma... İyi görünüyor işler!...»

«Hacı Dursun geçti bizi... Sekiz kamyonla vuruyor Şipşak Ambarını... Neden vuruyor, hiç durdun mu üzerinde?»

«Vurduğu ortada amma... Neden vuruyor... Bu tuhafiyeci, manifaturacı milleti, çok dönek millet... Hacı Dursun partide son günlerde...»

Şaban Şanlı bu parti lâfına çok kızardı.

«Bırak partiyi» dedi, «O partiliyse onun kadar biz de partiliyiz!»

«Geçenlerde Ankara'ya yollamışlar da onu...»

«Yok öyle şey... Benden izinsiz kuş uçmaz buralarda! Söyle... Sekiz kamyonla nasıl vuruyor bizi bu Hacı Dursun?... Muhasebeden hesaplarını çıkarttırdım geçen yılın... Nerdeyse yarı yarıya zarar... Yani yarı yarıya kâr demek istiyorum...»

«Esas defterden mi?...»

«Gelir defterinden çıkartacak değilim ya!... Söyle neden başaşağı gidiyoruz?»

«Zatınız daha iyi bilirsiniz?»

«Benim bildiğim, Hacı Dursun'un bizi vurması, sırf Hacı Dursun'un Hacı Dursun olmasından!»

«Nasıl, anlıyamadım!»

«Yani diyorum, sırf Hacı olmasından ileri geliyor!»

«Bak... Bu doğru işte!...»

Suç, kendi üzerinden kaymış, Hacı Dursun'un hacılığına yüklenmişti. Yüzü gülmüştü biraz:

«Olur, neden olmasın!» dedi, «Hacıya rağbet var... Hacı dedin mi akan sular duruyor, Hükümet bile hacılara döviz ayırıyor böyle günde! İtibarları olmasa... Bak, doğru bu!...»

İşin nereye varacağını bilmeden Şaban Şanlı'yı doğrulayıp duruyordu. Şaban:

«Bak İdris Efendi!» dedi, «Sen yabancım sayılmazsın... Şu Ekrem sivri akıllısından daha çok akrabasın bana göre...»

«Sağol Şaban bey!...»

«İyi dinle sözümü... Ben bir haftaya varmaz yola çıkıyorum... Hacı olmadan şu ambarın başına geçmek yok bana!... Devir o devir değil artık!»

«Allah kabul etsin!...»

«Allah da kabul etsin, bizim müşteriler de... Şimdi sana düşen iş... Hükümetin verdiği 200 dolar benim çayıma, kahveme, nargileme yetmez!... Ne yapıp yapacaksın şu iki üç gün içinde sevaba girmek istiyorsan bana bulabildiğin kadar, dolar bulacaksın... Sterlin de bulursan geri çevirme... Anlıyor musun? Dolaş piyasayı...»

Yazıhanenin kapısı üç dört kere vuruldu, dışardan... Şaban Şanlı:

«Bak bakalım!» dedi, «Hangi münasebetsiz bu!»

Kapının anahtarı içerden çevrilince bomba gibi düştü içeriye Ekrem Tunçbilek... Şaban Şanlı:

«Hayrola...» dedi, «Nerden geliyorsun bu saatte?»

Pardösüsünü bile çıkartmadan girmişti içeri:

«Hastahaneden!» dedi, «Taksi kapıda bekliyor!»

«Yaramaz bir şey mi var?»

«Annem!...» dedi, «Annemi kaldırdım!»

Dokunsan ağlıyacaktı:

«Yaaa!... Vah vah!...»

«Hastalığı...»

«Daha belli değil... Baygın yatıyor... Hemen döneceğim... Biraz para rica edecektim avans olarak!»

Buraya kadar iyiydi ya... İş, para lâfına gelince çatıldı kaşları...

«Ne kadar!... Elli yeter mi?»

«Efendim!» dedi «Elli lira taksiye gidecek... Yüzelli ikiyüz!»

Şaban Şanlı birine para vermek istemedi mi ceketinin ceplerini karıştırır iç cebindeki iki dosyayı rahat rahat dolduran kâğıtları bonoları mektupları çıkarır... Mendiline kadar dökerdi masanın üstüne... Oysa tomar pantalonun sağ cebindeydi. Ekrem elini uzatsa çeker çıkarırdı tomarı.

O kadar kâğıdın arasından gene de aradığını buldu da... Arasa, beş on lira daha çıkarabilirdi:

«Al!» dedi, «Yüzaltmışbeş lira... İdare etmeğe bak! Geçerken muhasebeye uğra da avans olarak yazdırıver! Bu ay Allah bilir, gene avansın, aylığını çoktan aştı... Biraz idareli git diyorum sana... Haydi geçmiş olsun!...»

Gözünün ucuyla bir selâm verip çıkarken İdris efendi kuşkulu kuşkulu bakıyordu peşinden:

«Hava da inadına güzel bugün!...» dedi.

Şaban Şanlı:

«Yani...» dedi, «Kaytardı mı demek istiyorsun?...»

«Yok... Öyle bir şey dediğim yok... Hava, tam bahar havası...»

«Senin oldum olası şu delikanlıyı gözün tutmaz... Nesini beğenmezsin anlamadım ki... Şuraya gireli nerdeyse altı ay oluyor. Nesini gördün altı aydır. Arasıra kaytarması var, o kadar... Tuttuğunu da koparıyor hani... Nazilli'yi nasıl kopardı Hacı Dursun'dan...»

«Bir arkadaşının aracılığı...»

«Arkadaş, markadaş... Hep böyle olur bu işler... Hani akrabamdır diye söylemiyorum... Tavşanın suyunun suyu...

İş var bu çocukta... Neyse, dolar diyorduk... Hava da dediğin gibi tam bahar havası... Söyle de şoföre yanaştırsın arabayı.»

Ekrem yüzaltmışbeş liranın üstüne cebindekileri de ekledi. Oldu yüksekseniki lira... Ve yaş yirmi iki... İki kadeh parlattı hemen oracıkta... Biraz cesaretini toplamak için... Koştu postahanenin telefonuna... Bankanın santralından Tülây'ı istedi...

«Alooo!... Tülây... Bak, ben... Ekrem... Hangi Ekrem'i var mı canım! Ekrem Tunçbilek!... Ekremleri de mi personel dosyasına alfabetik olarak fişliyorsun? Tam mesleğinin adamısın Tülaycığım. Akşama beraberiz değil mi? Yiyecek biraz param var. Örnek pavyona gider, dans ederiz... Olmaz mı? Sıra D. harfindekilerde mi bu akşam? Kaydı bizden desene... Dedim ya tam çekirdekten yetişmesin işinde... Bir ambar da ben açarsam, şimdiden peyliyorum seni! Canım, banka açarsam, demek istedim.. Bizim patronun ambarından ne farkı var, çurçur bankaların? Neyse, gelemiyorsun demek!...»

Hemen Sevgiyi buldu yazıhanesinde:

«Ben Ekrem!... O tarafta hava nasıl, yağmurlu değildir, inşallah! Güzel demek. Hem de çok güzel! Başını kaldırıp gökyüzüne bakabildiğine göre... Boş oturuyorsun şu halde... Canın biraz da gezmek istiyor demek!... İstakoz severdin sen değil mi? Karides de severdin... Ne duruyorsun öyleyse... Bekliyorum... Hani o yeni açılan restoranda... Tamam mı? İki saatliğine mi? Peki, peki... Eve git gel... Sekizde... Ona kadar... On deriz de onbir olur... Bilemedin oniki...»

Caz fena değildi. Beatles'ların müziğidir diye bir şey yutturmuşlardı, bayat balıklarla birlikte! Bile bile yutmuşlar, sonra kan ter içinde tepinmişlerdi tam iki saat...

Saat onikiye doğru, değil dansetmek, ayakta duracak halleri kalmamıştı. Böyle zamanlarda idareyi hemen kadınlar alırdı ele... Sevgi:

«Haydi!...» dedi, «Kalkıyoruz!»

«Dansa mı?» dedi Ekrem.

«Güldürme adamı!... Dans edecek halin mi var! Eve gidiyoruz!... Söyle, araba gelsin!»

Araba masaya yanaşsa daha iyi olacaktı. Biraz da garsonların yardımıyla başardılar bu işi... Fora etmişlerdi otomobilin bütün camlarını... Alsancak'ta Sevgi'yi bıraktığı zaman biraz açımıştı Ekrem. Saatine baktı tam bir!

«Yani!...» dedi, «Örnek barın numaraları yeni başlıyor...» Saydı paralarını... Oniki lira yirmibeş kuruş...

«İyi para!» dedi, «Bir kanyak içebilirim. On kâğıda bir göbek havası!...»

Kapıdan içeri girer girmez yapıştılar pardösüsüne...

«Tuh anasını...» dedi, «Vestiyer parası var daha... Onu unuttuk!»

Sallanarak daldı içeri... Barmen'in önünden geçti... Tam gözüne kestirdiği masaya geçecekti ki... Göz göze gelmez mi Şaban Şanlı'yla! «Hayır!» dedi, «Yanlış görüyorum... Olamaz bu!»

Nasıl olamazdı! Bal gibi olurdu, oydu işte. O da Ekrem'i görmüştü. Ne yapmalıydı şimdi? Aptallığın sırası değildi. Yürüdü onun masasına doğru. Tam üç kadın vardı, yarı çıplak, masada... Bir de pırıl pırıl kafalı bir arkadaşı... Gene yazıhanedeki soğukkanlılıkla sordu:

«Hayrola!» dedi, «Ne işin var buralarda?»

«Sizi arıyordum!» dedi, «Tam üç saattir sormadığım yer kalmadı!»

«Bir şey mi var yoksa?»

«Olmasa arar mıydım?... Hemen ameliyat edecekler! Kanama varmış midesinde! Peşin almadan ameliyat yapamam diyor doktor...»

«Ne!» dedi, «Peşin almadan yapamam mı, diyor, kesmeli bu adamları! Sonra veririz diyemedin mi?»

«Dedim, demez olur muyum!»

«Yahu hele siz ameliyat edin, bakalım netice n'olacak da mı diyemedin? Ne biçim adamlar bunlar be!... Ya şey olursa... Verilen paralar... Neyse kaçtan aşağı olmaz diyor!»

«İkibinden kapı açıldı... Ben Devlet Hastanesi bu, dedim. Açıktan bir beşyüzlük verelim. Olmaz dedi, binbeşyüzden aşağı olmazmış!»

«Taş atmış da kolu yorulmuş! Olur pekâlâ... Bal gibi!...»

Bir anda pantalonunun sağ cebine daldırdı elini. Pabuç kadar bir tomar çıkardı... Dışta kalan binlikleri çevirdi, çevirdi... Sıra geldi beşyüzlüklere... Onları da açtı, açtı... En eskilerinden birini ayırdı. Çekti kulağından!

«Al!» dedi, «Ver o adama...»

«Aman amcacığım!...»

Bu «amca» lâfını, onu utandırmak için söylemişti.

«Hiç olmazsa bin yapsaydınız!...»

Amca lâfı fena koymuştu Şaban Şanlı'ya... Yüzlükleri çevirdi, çevirdi... Barın alacakaranlığında, eskicelerinden üç tane yüzlük çekti:

«Al!» dedi. «At önüne, toprak doyursun gözlerini!»

Artık bu barda durulmazdı, hemen geçti bir aşağıdaki bara. Müşteri bekleyen sarışın bir kızın masasına çöküverdi:

«Ne içersiniz?» dedi.

«Bir viski, şekerim!»

«Peki bir viski! Bir viski de bana... İki viski daaa!... Bidaaaa!... Bi viskidaaaa!... İkidaaaa!... Eeeee şimdi... Söööyle bakalım!... Nereye?... Nereye gidiyoruz?»

Gidilecek yer belliydi... Bar kapanırken çıktılar birlikte... Şöyle bir Karşıyaka yaptılar... Biraz açılmışlardı... Bir turistik otel biliyordu kadın.

«Haydi!» dedi, «Sür bakalım! Şoför efendi!»

Güzel bir bahçesi vardı otelin. Kadını garsonlar tanımışlardı girer girmez...

«Bir masa!» dedi, «Balkonda!»

İçerden sesler geliyordu. Cıvık sarhoş sesleri... Kadın bir yerlere girdi, çıktı...

Ekrem yalnız kalmıştı. Şöyle bir salona doğru göz attı. Bakmasiyle çarpılması bir oldu! Nasıl olurdu bu! Şaban Şanlı, olduğu gibi bardaki masayı buraya aktarmıştı. Hem ticaret, hem ziyaret... Biraz da dolar toplamaktı maksadı. Dolarsız Hacı olacak değildi ya! O da Ekrem'i görmüştü girer girmez. İyi amma, ne işi vardı Ekrem'in buralarda? Soğukkanlılığını bozmadan:

«Hayrola!» dedi, «Nasıl buldun beni!...»

«Sormayın!» dedi Ekrem, «Hiç sormayın!»

Çıkarmıştı mendilini arka cebinden, ağlıyordu... «Sakın...» dedi Şaban Şanlı, «Sakın bir hal olmasın!» «Tahmin ettiğiniz gibi... Masada kaldı anneciğim!» Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

«Hele otur! Bak garson!... Bir su... Hayır... Bir rakı... İyi gelir... Bir rakı daha...»

Neden sonra kendine gelir gibi oldu:

«Hemen gitmeliyim!» dedi. «Yarın cenazesini kaldırmak lâzım. Bir miktar...»

«Şaban Şanlı şöyle bir tomara el attı... Bir binlik sıyırdı üstten:

«Aman amcacığım, bin lira neye yetecek... Hiç olmazsa ikibin olsun!»

Bir belâlı akraba kalkıyordu ortadan... Son masrafıydı bu işte... Biraz da eski dostlardan sayılırdı Sakine hanım.

«Hadi!» dedi, «Cenazeyi hangi camiye kaldırıyorsan telefon edersin yarın.»

Geri geri çekildi masadan. Kızı garsonlardan sormadı bile. Hayırlı bir müşterisi çıkmış olacaktı.

«Tam ikibin lira!» dedi, «Tam İstanbul'luk olduk. Çek şoför efendi hava alanına!»

Ertesi gün Şaban Şanlı telefonu çevirmiş, Ekrem'i arıyordu.

«Alooo!»

Karşıdan bir kadın sesi geliyordu.

«Buyurun efendim!»

«Ekrem'i arıyordum ben... Siz kimsiniz?»

«Ben mi efendim? Ben Ekrem'in annesi!»

«Olamaz! İmkânı yok... Olamaz!»

«Neden olamazmış?...»

«Bu gece sabaha karşı... Ameliyat masasında!... Bir yanlışlık olacak... Siz... İsminiz?»

«Sakine efendim!»

«Olamaz efendim... Nasıl olur? Sakine hanım ameliyat masasında... Sizlere ömür!...»

«Aman dağlara taşlara... Ölmüş falan değilim!»

Şaban Şanlı kadından daha bitkindi:

«Öyle ama. dedi. oğlunuz, dün gece sizin ameliyat masasında...»

Sakine hanım, yarı öfkeli, yarı neşeli, patronun sözünü kesti:

«Öyledir o... Başı sıkıştı mı, hemen beni öldürür!»

Birkaç dakika karşılıklı sustular. Sade solukları geliyordu telefondan...

Şaban Şanlı, elinin ayasıyla şakağından sızan terleri silerek:

«Peki, şimdi ne olacak?» dedi... «Muayene ücreti, ameliyat parası, cenaze masrafı... Beşbin liraya patladı ölümünüz!»

«Yani ne yapmamı istiyorsunuz? Masrafınız boşa gitmesin diye ölmemi mi? Hayır Şaban Bey, ikinize inat ölmiyeceğim... Kendi ecelimle ölene kadar çok yaşayacağım daha!»

EĞER BATACAKSA

Beyler sokağına saptım, Kestelli'ye giden sokaktaydı bizim Yılmaz'ın yazıhanesi. Burun buruna geldim hanın kapıcısıyla...

«Merhaba Dursun efendi,» dedim. «Yukarda mı bizimki?»

Kesti önümü:

«Yahu!» dedi. «Elimden bir kaza çıkacak, öldüreceğim ben bu herifi. Alacağım ayağımın altına, eşek sudan gelinceye kadar ye, yemez misin!... Ye, yemez misin!»

«Kimi alacaksın ayağının altına? Bizim Yılmaz'ı mı?...» diye sordum.

«Ne Yılmaz'ı beyim! Yılmaz bey aklı başında, şeker gibi adam... Şu Cavit efendi denilen hâyasız, namussuz var ya? Tanırsın bu rezil herifi, değil mi?»

Kısa kesmek için:

«Tanırım.» dedim, «Tanımaz olur muyum.»

«Sen nerden tanıyacaksın! Ben tanırım onu, ben! Ne bilirsen o herif hakkında azdır!»

Eyvaaah!... Gene yakalanmıştık. İşim bu sefer çok aceleydi. Yılmaz'a çoğu zaman çene çalmak için uğrardım ya, bu sefer bir tahliye dâvası için gelmiştim. «Hele otur biraz!» diye iskemlesini sürdü altıma. Kendisi de tahta bir bavul çekti içerden:

«Sen Cavit efendi'yi tanımazsın beyim!» diye yeniden başladı. Rezilin, namussuzun, ırz düşmanının biridir o! Bana bu sabah ne dese beğenirsin?»

«Ne dedi? Gene çikolatada çalışan kızlar...»

«Duuur patlama! Ne dediğini öğrenmeden önce, ne biliyorsun bu Cavit efendi hakkında onu söyle sen!»

«Dur, söyliyeyim! Yukarda çalışan delikanlıları, çikolatada çalışan kızları alır, götürür, onlara öte-beri alıverir taksitle... Herhalde üç beş kuruş da kendisi nasiplenir...»

«Ne üç beş kuruşu beee? Herif düpedüz eşkiya! Vur-

guncunun, soyguncunun, tefecinin domuzu! Adıyla sanıyla pinti Cavit... Alır yukarda ciltevinde çalışan gençlerden birini, götürür terziye. Aman gözünü seveyim, Haşim Beyciğim, bu delikanlı yabancı değil, iyi çocuk, namuslu çocuktur. Borcuna sadıktır. Elbise yaptırmak istiyor, ba'sın kumaşlara bir... Ben kefilim ona...»

Elbise beşyüz lira mı? Yüzde otuzdan yüzelli lirayı delikanlıdan açıktan alır. Elbise gelir delikanlıya altıyüz elliye. Yüzde yirmiden yüz lira da terziden alır, bir elbiseden bu namussuz tefecinin cebine girer tam ikiyüz elli lira! Koskoca tüccar terzi kazansa kazansa bir elbiseden ne kazanır? Yetmiş, seksen, bilemedin yüz lira! Her zaman ciltevindeki delikanlıları götürecek değil ya! Çikolatacı kızları da alır, götürür mağazalara. Rujdur, allıktır, pudradır... İncik boncuk... Süveter, kazak... Kefil olur, borçlandırır da borçlandırır parmak kadar kızları. Ödiyemez hale getirir. Sonraaaa?... Sonrası ortada... Ödeyemezlerse bu sefer de alır götürür şuraya buraya... Ne ırz düşmanıdır bilmez misin beyim! İşte böyle bir namussuz kalkar da bu memleket bu gidişle çok sürmez batar, derse, tepen atmaz mı senin, haa tepen atmaz mı?...»

«Neden batarmış bu memleket,» dedim. «Ona sordun mu?»

«Sormak mı? Herif sormaya vakit bırakmadı ki... Bir gazetede okumuş, Efes'te şarap dağıtacakmış bizim kızlar... Bizim İzmirli kızlar...»

«Kime dağıtacakmış, anlıyamadım?...»

«Canım her sene turist çekmek için bir şenlik yapıyorlar ya Efes'te... Eski Yunan giyimli bir ikızla, bir delikanlı kupayla şarap sunacakmış misafirlere.»

«Sunarlar ya!...»

«Gel de bu gavata anlat sen! Kızlarımız nasıl şarap dağıtırmış... Bu dinsizlik, bu zındıklık, bu hayâsızlık değil de neymiş! Dinime lâf söyliyen, bari müslüman olsa diye bir söz vardır ya, tam o hesap... Hani, bu lâfı dini bütün biri söylese, hiç de canım yanmıyacak. Tutmuş, bu ırz düşmanı, bu tefeci söylüyor. Taş yağacakmış başımıza. Batacakmış bu memleket. O Efes denilen yer de bu yüzden

batmamış mı zaten. Bu sefer de bütün memleket olduğu gibi girecekmiş yerin dibine... Söyle şimdi, sen olsaydın ne yapardın bu adamı?»

«Ne yapacağım, gösterirdim kapının yolunu. Defol, derdim!»

Fırsat bu fırsattır diye doğrulacak oldum iskemleden, iki eliyle omuzlarımdan bastırdı:

«Otuuur!» dedi. «Otur da anlatayım. Nereye gidiyorsun? Herifin burnuna sokuldum da n'olurmuş şarap dağıtırlarsa dedim, söyle bakalım, n'olurmuş?... Birden burnumun direği keskin rakı kokusuyla sarsılmaz mı! Herif taaa sabah namazı başlamış, meğer, içmeye... Söyle, dedim, n'olurmuş? Ağzını meyhane kapısı gibi açtı da şu cevabı verdi bana: Şarap dediğin küpte durduğu gibi durmaaaz. İnsanın beynine bir vurdu mu gayrı ne olursa olur... Ne namus kalır, ne ahlâk, bir kepazeliktir gider... Birden kaybetmişim kendimi. Demek sen böyle bir bardak şarabı çekince saldırıyorsun, ilk karşına çıkan kıza haaa!... İçince ne namus kalıyor sende ne ahlâk haaa!... Çullanıyorsun çikolatacı kızların üzerine öyle mi?... Şu oturduğun iskemle yok mu, kaptığım gibi geçirmişim kafasına... Ulan namussuz, sen nasıl söylersin bunu... Zor kurtuldu elimden... Kurtuldu da alıp başını gitse... Dikildi karşı yola... Boşuna ne sinireniyorsun be, dedi karşıdan... Bunları ben söylemiyorum ki... Fahrettin Kerim söylüyor Mecliste... Biz kim oluyoruz ki... Bak dedim, bir de mebuslarımıza çamur atma... Karışmam sonra haaa!...»

Gözlerinin içine baka baka doğruldum iskemleden:

«Öfkelenme Dursun efendiciğim!» dedim, «Galiba adam haklı... Fahrettin Kerim Meclis kürsüsünde böyle birşey söy...»

«Nasıl söyler, efendim, inanmam!... Kendileri iki bardak şarabı çekince genç kızlarımıza mı sataşıyorlar?...»

«İçmez ki Fahrettin Kerim. Yeşilaycıdır o... Kim bilir... Belki de kendine güveni olmadığı için koymuyor ağzına... Her neyse... Ben gelmişken şu bizim Yılmaz'ı göreyim hele... Dönüşümde uzun uzun konuşuruz... Hadi şimdilik eyvallah!»

Birden atladı iliştiği bavuldan:

«Nereye?» diye dikildi karşıma.

«Yukarı!»

«Kime çıkıyorsun?»

«Canım, bizim avukat Yılmaz var ya...»

«Biz, eşek başımıyız burda? İnsan sorar, Avukat Yılmaz Bey, yukarda mı diye.»

«Sordum ama...»

«Sen odasında mı diye sormadın ki...»

«Evet, evet haklısın? Sormadım. Söyle Dursun efendiciğim, yukarda mı, değil mi?»

«Avukat Yılmaz Haktanır mı? Yok yukarda, saat altıda gelir o, tamam mı?»

Tam saat altıda Dursun efendiye yakalanmamak için bir biçimine getirip sıvıştım yukarı... İki delikanlıyı almış karşısına Cavit efendinin şarap hikâyesini anlatıyordu, herhalde. Enselenmemek için öylesine hızlı çıkmıştım ki merdivenleri... Sahanlıklarda bir soluk payı bile vermeden, taa beşinci kata kadar çıktım, Yılmaz'ın tabelâsının dibine yığılıvermişim. Kapalıydı kapısı... Vurdum, vurdum, yoktu içerde kimse... Karşı kapıdan siyah göğüslüklü bir kız çıktı gürültüye:

«Ne oluyor!» diye bağırdı çattı da kaşlarını...

«Su!» dedim. «Hanım kızım, bir yudum su!»

Bir yudum değil, bir içim suydu karşımdaki. Kızın kapısının açıldığını duyan bir sürü genç de, yan kapıdan fırladılar dışarı... En iri kıyım olanı:

«Heeeyt!» dedi. «Asılmıyalım!»

Bir kıza baktı, bir de bana... Sonra kızın karşısına geçti:

«Ne oluyor, anlıyalım!» dedi.

Anlıyacak birşey yoktu. Ortadaydı herşey. Kız:

«Hayır Vural!» dedi «Merdivenleri hızla çıkmış olacak... Su istedi.»

Vural dediği genç, döndü kapının önündeki arkadaşlarına:

«Tutun çocuklar!» dedi, «Alın içeri... Sunî teneffüs yaptıralım!»

Delikanlılar karga tulumba, aldılar içeriye beni. Hemen hepsinin elinde birer boks eldiveni vardı. Ortada asılı bir torbayı yumruklayıp duruyorlardı birkaçı... Sardılar dört yanımı. En iri yarısı, belki de öğretmenleri olan Vural, elimi kolumu açıp kapadıktan sonra:

«Anlat bakalım ahbap!» dedi. «Zorun neydi?»

«Kapıcıya görünmeden çıkayım dedim de...»

Kuşkulu kuşkulu baktı yüzüme:

«Ne olurmuş görünürsen?» dedi.

«Cavit efendi var ya...»

«Eee var?...»

«İşte o Cavit efendiden gene lâf açar diye korktum.»

«Açarsa n'olurmuş?... Borcun mu var senin de?»

«Yoook, ne borcum olacak?... Demiş ki, Cavit efendi, sabah sabah...»

«Ne demiş, çabuk söyle!»

«Efes'te her yıl festival oluyor ya. İşte bu festivalde bir kızımız, açılış töreninde, bardak bardak şarap sunacakmış, misafirlerin ileri gelenlerine!»

«Ne olurmuş sunarsa?...»

«Memleket, Efes gibi yeniden batarmış.»

Gençlerden biri dayanamadı, bir yumruk salladı torbaya:

«Ah ulan!» dedi. «Taksit almaya gelir o, bu cumartesi!»

«Memleket şaraptan mı batar, tefecilikten mi, gösteririm ben ona!... Yoksa, parmak kadar kızları şuraya buraya götürmekten mi? Hele gelsin bu cumartesi de...»

Vural:

«Hadi bakalım!» dedi. «Al voltanı sen şimdi. Bu kadar dinlenme yeter. Dalgamıza bakalım biz de!»

Kolumdan tuttuğu gibi, savurdu dışarı. Kolum elinde mi kaldı, yoksa yerinde mi diye yokladım... Şükür, her şeyim yerli yerindeydi.

Yılmaz'ın kapısını bir daha yokladım, gelmemişti daha. Dura dura, teker teker indim merdivenleri.

Baktım, Dursun efendi, merdivenin alt başında. Sanki yolumu bekliyor benim:

«Geel!» diye uzattı elini, yakaladı sağ omuzumdan.

«Bulabildin mi, Avukat Yılmaz'ı?» diye sordu alaylı alaylı.

«Hayır,» dedim, «Bulamadım!»

«Yaaa!... Boşuna çıkarsın işte böyle beş kat merdiveni. Biz burda neciyiz? Sormak yok mu, adam yerine koyup da?»

«O nasıl söz Dursun efendi... Rahatsız etmeyim dedim.»

«Bugüne bugün, bu han benden sorulur. Patron bile girerken çıkarken kapıda bana görünür. Dursun efendi der, yarım saatliğine çıkıyorum ben... Hele bi demesin... Arayan soran oldu mu, çıktı gitti, hangi cehenneme gitti ne bileyim ben derim, boşuna beklemeyin... Yook edebiynen, terbiyesiynen yarım saatliğine deyip de çıkarsa o başka... Bekliyenlerin altına veririm iskemleyi... Otur beş dakika beyim derim, aha şimdi gelecek... Saat yedi oldu mu artık buraya patron bile karışamaz anladın mı?... Hükümet bile benden sorar bu hanı... Yukarda bi tek canlı mahlûk bırakmam, kolundan tuttuğum gibi, yallah dışarı!»

Gülecek halim yoktu ya, gene de tutamadım kendimi:

«Yukarda Vural diye bir delikanlı var,» dedim, «Onu da kolundan tuttuğun gibi kapı dışarı ediyor musun?»

Birden şaşaladı:

«Neee?» dedi, «Vural bey mi? Haaa!... Severim Vural beyi ben. Ders verir yukarda çocuklara... Yumruk dersi. Sağlam çocuklardır haaa!...»

Şaşkınlığından faydalanarak:

«Hadi hoşça kal!» dedim, «Ben inerken Vural beye de uğramıştım. Cavit efendiyle görülecek ufak bir hesabı varmış çocukların, Vural bey dedi ki, Dursun efendiye hatırlatıver de yukarı göndersin geldiği zaman, dedi. Aman gözünü seveyim, unutma sakın!»

Yolumu kesti, telâşla:

«Yahu!» dedi, «Bırakmıyacaktım içeri bu ırz düşmanını... Sahi yukarı göndersin dedi mi, Vural bey?»

«Hem de sıkı sıkı tembihledi; aman unutmasın Dursun

efendi diye... Hadi eyvallah! Unutma, ikimizi de duman eder sonra!»

Cumartesi günü mahkeme dönüşü elimle koymuş gibi bulabilirdim Yılmaz'ı. Tam zamanında çıktım Dursun efendinin karşısına:

«Geldi mi?» dedim. «Mahkemeden?»

«Yüz yok mu namussuz herifte,» dedi, «Sanki iskemleyi onun sarhoş kafasına geçiren ben değildim, daha geçen gün. Sırıta sırıta sormaz mı, ciltevindeki çocuklar aldılar mı haftalıklarını diye... Utanma olmalı adamda beee! Bilmiyorum, dedim, çık yukarı da önce Vural Beyi gör! Küçük bir hesabı varmış temizlenecek! Sırıttı keyiften... İki merdiven çıktı, döndü geri geldi. Bak Dursun efendi kardeşim, dedi, sen yanlış anladın geçen gün. Politikadan pek anlamıyorsun, ne var kızacak?... Ben de biliyorum, Efes kızlarının verdiği bir bardak şarapla kıyamet kopmıyacağını, Fahrettin Kerim de biliyor. Hey Dursun efendi, hey! Memleket nereye gidiyor biliyor musun sen? Uyuyorsun kapının dibinde, iskemlede Solculuk aldı yürüdü... Nerdeyse gelecekler, çık şu handan dışarı diyecekler sana... Onların üzerine toplan tüfeklen gidecek değilsin ya! Namus gidiyor, ahlâk gidiyor diye basacaksın cayırtıyı işte böyle!... Ben böyle demezsem, Fahrettin Kerim böyle demezse, bu kıpkızıl zındıklarla başa mı çıkılır beee!... Profesör kadar mı biliyorsun sen? Git işine be dedim, başımı belâya sokma gene... İşin gücün madrabazlık hep. Hem inanmazsın, hem inanırmış gibi basarsın yaygarayı!»

«Dursun efendi, sen hiç merak etme!» dedim. «Yukarda görürler hesabını. Yukarda mı şimdi?»

«Az önce çıktı! İnmedi daha!»

«Çok güzel! Bizimki de yukarda mı?»

«Kim?»

«Canım bizim Avukat Yılmaz?»

«Al şu iskemleyi de otur beş dakika. Tamircide yazı makinesi varmış, alıp gelecek. Aha da çantası... Bıraktı giderken. Al şu iskemleyi hele... Otur beş dakika! Sanki Türk kızlarının, müslüman kızlarının namuslarını korumak bu Cavit efendi gibilere düşüyor!»

Bir patırdı koptu yukardan:

«Dursun efendiii!...»

Sesinden tanımıştı.

«Buyur Vural bey!»

«Al bu emaneti, iyi muhafaza et!»

Yuvarlana yuvarlana birşey indi merdivenin alt başına...

Hâlâ söyleniyordu yukardan:

«Efes kızları haaa!... Çikolatacı kızlarla oynaşırken namus aklına gelmez. Efes kızları denince gelir! Seni gidi yobaz taslağı, politikacı bozuntusu seniii!... Bu memleket batacaksa senin gibi tefeciler yüzünden batacak!... Eğer bir bardak şarapla batacaksa, hiç durmasın! Al, Dursun efendi, doğru ilk yardıma!»

ESKİLER ALAYIM!...

Eskici! Somyalar, karyolalar, alıyorum, pantalonlar, ceketler... Eskici!...»

Bu sefer aldanmıyacağım, onun bütün oyunlarına, bütün açmazlarına ustaca karşı koyacağım. Onu sotaya düşürüp, on bir senedir geceli gündüzlü giydiğim lâcivert pantalonu otuza, olmazsa yirmi beşe mutlaka süreceğim Ne yırtığı var, ne söküğü... Biraz diz yaptı o kadar.

«Pantalonlar, ceketler, ayakkabılar!...»

«Eskici!»

Paçaları da tiftiklendi ama, elden geçerse kız gibi olur. Lekeler o kadar önemli değil, sabunlu bezle bile çıkar. Hele benzinle bir silindi mi, açılıverir çiçek gibi.

Şimdiye kadar çok canımı yaktı bu eskiciler, bu sefer uyanık olmalı. Oyuna oyun!

«Gel bakalım, eskici!...»

Hesaplı adımlarla giriyor içeri. Ayağımın burnu ile gösteriyorum:

«Nah, şu somya satılık!»

«Somya mı? Peki, sen nerde yatacaksın?»

«Canım, sana ne! Nerede yatarsam yatarım. İçgüveysi gidiyorum, oldu mu?»

«Doğru, nerde yatarsan yat!... Bana ne!»

Yatağı devirerek yaylarına bakıyor:

«Yaramaz!» diyor, «Bana gelmez. Yaylar gevşemiş. Ambalâj demiri. Bir de kopuk var...»

Sonra nazlı nazlı soruyor:

«Ne istiyorsun?»

Yüksekten atıyorum:

«Elli lira!...»

«Ben sana yenisini otuzdan alayım!» diyor.

«Peki, sen ne verirsin?»

«Hiçbir şey vermem! Sen elli dedikten sonra... Kalsın!»

Sonra duvarları gözden geçiriyor:

«Başka bir şey yok mu?...»

Hiç oralı olmuyorum:

«Hadi beş lirasını kırayım!»

«İn biraz daha, ben de bir şey söyliyeyim!»

«Peki, kırk! Oldu mu?»

Bu sefer o, bana soruyor:

«On iki buçuk lira... İşine geliyor mu?»

Kızmış gibi yapıyorum:

«Sen ne söylüyorsun be! On iki buçuk liraya böyle somya verilir mi, çek arabanı. Sende de hiç iş yokmuş be!»

Kapıyı gösteriyorum. O hiç oralı değil:

«Başka?» diyor. «Ceket, pantalon?...»

Ne olursa olsun, sıranın pantalona gelmesi işime geliyor.

Çivideki açık gri pantalona yapışıyorum:

«Nah, pantalon! İşine yarar mı?»

Kumaşını bir yokluyor. Bayıldığı belli ama, renk vermiyor:

«Yaramaz!» diyor, «Çok açık... Anadolu'ya gitmez!»

Çividen alıp kıçını pencereye tutuyor. Bir ay önce yaptırdığım pantalona:

«Ezik!» diyor, «Nerdeyse gidecek!»

Sonra istemeye istemeye yatağın üzerine bırakıyor:

«Bizim işimiz Anadolu ile... Açık renk gitmez!»

İçimden «Düştün mü sotaya?» diyorum.

Ceketin altında takılı lâcivert pantalonu çekiyorum askıdan:

«Nasıl bu gelir mi işine?» diyorum. Yüzü gülüyor. Başlıyor sıkı bir incelemeye. Ne lekesi kalıyor, ne paçalarının tiftiklenmesi... Çatıyor kaşlarını:

«Hor giymişsin beyim!» diyor.

Sonra gözümün içine bakarak:

«Uygun bir şey söyle de alalım şunu!» diye ekliyor.

«Bunu satacak değilim ama altmış liraya kıyarsan hiç bakınam veririm de...»

«Altmış lira mını? Hele... Hele...»

«Elli beş!»

«Hele in biraz!»

«Canım sen de söyle bir şey!»

«Ne söyliyeyim yirmiden fazla etmez ki...»

«Amma yaptın ha!»

Elinden pantalonu kaptığım gibi askıya geçiriyorum.

«Haydi güle güle!»

«Beyim lâciverdin mevsimi değil şimdi... Ben kış için, Anadolu için alacaktım.»

«Mevsimi değilse al şu griyi!»

«O da çok açık!... Lâciverde beş lira daha...»

«Olmaz satmıyorum!»

«Bir iki buçuk daha...»

«Hayır satmıyorum!»

«Otuz iki buçuk! Ha, ne dersin?»

«Satılık malım yok!»

Tutturduğum fiyat çok hoşuma gidiyor. Hiç de öyle bir şey beklemiyordum doğrusu. Daha çoğunu tutturmak için bir çıkış daha yapıyorum:

«Senin paran çok kıymetli, alamazsın sen! Son sözümü söyliyeyim mi?»

Gözlerinin içine bakarak:

«Tam kırk adet Türk lirası vereceksin!»

Herif alaycı bir şeye benziyor:

«Tam kırk tane Reşat altını versem?»

«O da kabul!»

İkimiz de gülüyoruz.

«Zaten satacak değilim. Kırk lirayı bayılırsan evet derim belki...»

Adam gerçekten satmıyacağıma inanmış olacak ki:

«Bir ikibuçuk daha!» diyor. Diyor ama, bu kadar kolay yükselişler karşısında verecek kim?

Eskici, otuz beşi verdikten sonra arkasına bakmadan çıkıyor dışarı, bayağı kaçıyor benden. Çağırıp vermek bir erkeklik meselesi artık. Hem alacak olduktan sonra mutlaka döner gelir. Adam kapıyı çekerken:

«Kırk!» diye can çekişiyor gibi sesleniyorum. Bir cevap yok!

Kan tepeme sıçrıyor, bir sigara yakmak istiyorum.

Sigara yok! Şimdi ne yapmalı? Çaresiz bir başka eskiciye göstermeliyim. Bir tanesi sözde karşı pencereye bakarak sesleniyor kapının önünde:

«Eski pantalonlar alıyorum!»

Cama vuruyorum, geliyor. Yine somyadan başlıyorum işe. Gri pantalondan lâciverde geçiyorum:

«Altmış!» diyorum.

Adam öğretilmiş gibi, «Yirmi!» deyip diretiyor. Bir eskici daha!... O da yirmi! Eskicilerin geçit resmi başlıyor. Mahallede ne de çok eskici varmış! Ama hiç «yirmi bir» diyen yok, hepsi yirmi, öğretilmiş gibi...

Vakit geçiyor, akşam yaklaşıyor. Taksimde yedide sevgilim bekleyecek. En aşağıdan bir yirmi beşlik lâzım. Otuz beş lira görmüş pantolonu tutup yirmiye de veremem ama, kırk lirada direnmenin de bir anlamı yok. Son gelen eskiciye:

«Haydi otuz beşi ver de al!» diyorum. Hiç oralı değil. Başka birisine:

«Otuz iki buçuk!» diyorum!

«Yirmi!» diyor.

«Otuz!»

«Hayır, yirmi!»

Bir başka eskiciye:

«Yirmi beş!» diyorum. Şaşılacak şey! O da:

«Yirmi!» deyip kesiyor sesini.

«Yirmi iki buçuk!» diyorum.

«Etmez» diyor, «Yirmi!»

Sözleşmişler mi bu adamlar! Onu da sepetliyorum.

Az sonra kapı çalınıyor açıyorum. İlk gelen eskici:

«Pekiyi, bir yirmi kâğıt da ben vereyim!» diyor.

«Otuz beşi veren sen değil miydin?»

«Aldanmışım» diyor, «Arkadaşlar görmüşler, yirmiden fazla etmezmiş! Hele bir daha gözden geçireyim!»

Pantalonu alıp kapıya çıkıyor, kıçını güneşe, hayır güneşe değil, komşulara tutarak yeniden inceliyor. Sonra tutup yatağın üzerine fırlatıyor:

«Fazla vermişim, yirmi bile çok!»

Saate bakıyorum yediye on var. Vaktimin daraldığını anlamış olacak ki «On beş kâğıt!» diyor, «fazla etmez!»

Başımla «peki!» diyorum.

İnat olsun diye bir ellilik çıkarıp burnuma uzatıyor:

«Ver üstünü!»

Nerdeyse tekmeyle atacağım herifi dışarı. Kendimi zor tutuyorum.

Taksim durağında beni bekleyen sevgilim geliyor gözümün önüne. Bir tomar beş liralık çıkarıyor pantalonunun cebinden... Gözlerimin içine baka baka sayıyor:

«Beş!... On!... Onbeş!...»

İNGİLİZLER NEYE GÜLER?

Müsteşarların, genel müdürlerin, müdürlerin bozuk para gibi harcandığı bir dönemdi. Büyük adamlar kadar, büyük paralar da su gibi harcanırdı büyük kentlerde. Hani sabahtan bir ellilik bozdurdunuz da, akşama son kalan lirayı dolmuşa verirken: «Nereye gitti bu ellilik?» diye kendi kendinize sorardınız. O günlerdeydi işte...

Giden müsteşarlar, genel müdürler, müdürler ve su gibi giden paralarla birlikte bir kör döğüşüdür de gidiyordu. Kimin eli, kimin gırtlağında, kimin parmağı kimin kulağında belli değildi.

Karatavuğun kadı, kara karganın kılavuz, Nail Moralının da fıkra yazarı olduğu bir dönemdi kısaca... Nail Moralı az bilip öz yazdığını sanan, anasının gözü bir yazardı.

«Bu memleketi kurtarsa kurtarsa özgürlük kurtarır!» demesini bilecek kadar ezbere politikadan anlayan hinoğlu hin bir yazar...

Ama kimden kurtulacaktı, nasıl kurtulacaktı, kim kurtaracaktı bunları ne belirtmişti yazılarında, ne de böyle bir şey düşünmüştü. Özgürlük diyordu da başka bir şey demiyordu. Daha önceleri başka bir şey de demişti: Demokrasi! Bu sözcüğü eski Yunandan alıp İngiliz komisyonculuğu ile memlekete sürmeye çalışmıştı. Bu işin tâcirliği Amerika'lıların eline geçince bu kez de özgürlük alıp, özgürlük satmaya başlamıştı. Özgürlüğün asıl yatağı İngiltere'ydi. İngilizler özgürlüğü evirip çevirip, Avam Kamarasından geçirip kendilerine mal etmişlerdi. Almasını bilene ehven fiyatla satabilirlerdi de... Elverir ki alacak bir kültüre sahip kişiler çıksındı karşılarına.

İşte Nail Moralı İngiliz kültürüyle yetişmişti. Okulda bu yüzden ona İngiliz Nail dedikleri de olmuştu. İngilizcesinin iler tutar yanı yoktu ya, İngiliz kültürünü Darülbedayi'in perdesini çekerken suflörlükte geliştirmişti. Hamlet'i de, Makbet'i de ezbere bilirdi bu yüzden. Demek isti-

yorum ki özgürlük isteyen sıkı bir yazardı Nail Moralı. Özgürlüğü, küfür yedi istedi, tokat yedi, istedi, muşta yedi, gene istedi. İsteyenin bir yüzü karaydı, vermeyenin iki yüzü kara...

Millet, iki yüzü karaların, zindana çevirdiği bu kapkaranlık gecelerden bir sabah kalk borusuyla uyandı. Harbiye marşiyle yürüyüşe geçti. Bizim özgürlükçü Nail Moralı, böyle günde durur muydu hiç! Uygun adım çıktı basımevinden. Başladı köşe başlarında bağırmaya:

«Özgürlük isteriz! Özgürlük isteriz! Özgürlük isteriz!...»

Yakaladılar Nail Moralı'yı:

«Ne istiyorsun sen arkadaş!» dediler..

«Özgürlük isteriz!»

«İşte geldi ya özgürlük! Daha ne isteyip duruyorsun?»

«Onun yanında bağımsızlık da isteriz!»

«Dur bakalım!» dediler, «O kadar uzun boylu değil! İstenecek bir şey iste de verelim!»

«Çok yoruldum. Beni tam aylıkla emekliye ayırsanız...»

«Yoook! Çok gençsin!»

«Bana öyleyse çok uzak bir yerden... Bir iş... Bir... Kâtiplik... Bir ataşelik...»

«Ataşelik mi?... Ne ataşeliği... Militerlik mi?...»

«Ben sivilim. Anadan doğma!...»

«Haaa!... Bak öyleyse veririz. Basın ataşeliği... Kültür ataşeli...»

«Kültür ataşeliği. Uzak bir yere gönderin!»

«Meselâ Japonya!»

«Japonca bilmem!»

«Canım dil bilmek zorunluğu yok! Ne kadar az dil bilirsen, senin için de bizim için de o kadar iyi!»

«Ben İngiliz kültürüyle yetiştim.»

«Bizce hiçbir sakınca yok! İngiliz kültürü Anglo-Amerikan aşısının... Yani, çelikleme aşısının, teknik olanaklarının, uygulanması görevinde olumlu bir çaba göstereceğinize güvenimiz tamdır. Kalemle yaptığın hizmete teşekkürler. Kaleme artık işimiz düşmiyecek, biz bundan böyle yazı

makinesi kullanacağız. Buyur, yolun açık olsun! İşte aylığın yıllığın, ödeneğin! İstersen emekli aylıklarını da peşin verelim toptan!»

Hemen o gün atladı uçağa, ver elini Londra, beş çayına tam zamanında yetiştiği için çok mutluydu.

Ertesi gün vitrinlerden başladı kültürel çalışmalarına. Yılmadan yorulmadan bütün vitrinlerin önünde saatlerce kalıyor, çocuk patiklerinden, kadın külotlarına, jambonlardan eğer takımlarına kadar bilgisini arttırmak için didiniyordu. Gelmiş geçmiş bütün kültür ataşelerinin uydukları geleneklere kılı kılına bağlı kalarak kitapçı vitrinlerinin önünden başını çevirip gözlerini yumarak geçiyordu.

Sisli bir gündü, yani güzel bir gün... Kültür değinmeleri yaptığı, döviz kurları üzerinde çözümlü ve uygulamalı deneylerde bulunduğu bir öğle sonu saatiydi. Beş çayına çok vardı daha. Bir vitrin gördü. Koskocaman bir papyon kondurulmuştu köşeye. Girdi mağazadan içeri. Elçilik başkâtibine doğum yılı için şık bir kravat alacaktı. Tezgâhları dolaşmış, beğendiği bir kravata uzatmıştı parmağını. Kulağının dibinden ikinci bir parmağın aynı kravata doğru uzandığını görünce şaşırdı:

«Şu kravatı rica ediyorum!»

Bakımlı, yeni ojelenmiş bir parmaktı uzanan. İngilizlerin Lady dedikleri türden bir sayın bayanındı bu uzayan parmak. Yani sağduyulu, sağbeğenili, sayın bir bayan! Zevklerinin birleştiğinden de anlaşılıyordu ki, genç kız gerçek bir Lady idi.

Kapıdan çıkarken şapkasına davrandı saygı ile:

«Bendeniz, Nail Moralı» dedi, «Kültür ateşesi!»

«Ben de Margaret Emerson!»

Yalandı demek, İngiliz'lerin biçimsel gelenekçiliği. Issız adaya düşen iki İngiliz'i tanıştıran papağan güldürüsü uydurmaydı. Bal gibi, papağansız da tanışılıyordu işte.

«Tebrik ederim zevkinizi sayın bayan!» dedi, «Cidden takdire değer ince bir zevkiniz var!»

«Anlıyamadım efendim...»

«Kravat... Ben de aynı kravatı seçmiştim.»

«Haaa!... Kravat mı? Bugün seyisimin doğum günü de... Siz seyis dediğime bakmayın çok anlayışlı, duygulu bir genç... Ara sıra şiir bile yazar... Hele tiyatro...»

Kültür ataşesiydi, kültürünü göstermenin tam yeri!

«Sizdeki bütün şairler hep böyle seyislikten yetişiyorlar demek, Shakespeare'den beri...» dedi.

Bu İngilizler neye, hangi espriye gülerdi acaba? Mis Margaret bu ince espriye bile gülmemişti. Doğruydu, demek İngiliz'lerin mizahtan anlamadıkları.

Yan yana yürüyorlardı. Yan gözle bakıyordu kızın şıklığına. Çivit mavisi gözleri, yüzüne yakışır biçimde rimellenmişti. Boyu, kendisinden biraz daha kısa olsa güzel kadın, bile denebilirdi.

Gözleri vitrinlerden ayrılmıyordu, demek o da kendisi gibi insanla ilişkisi olan, her şeyle ilgilenmekten hoşlanıyordu. Genç kız geniş bir vitrinin önünde duruvermişti birden. Şaşılacak şeydi. Vitrinde kadınla ilgili hiçbir şey yoktu. Ne bir eşarp, ne de bir çamaşır... Mankene giydirilmiş arkası çift düğmeli, yırtmaçlı, uzun etekli ekose bir ceket... Beli bir frak beli gibi dar mı dar... Kendinden geçmişti Margaret:

«Aman ne kadar güzel!» diye mırıldandı.

Şaşkınlıkla sordu Nail Moralı:

«Şu eldivenler mi?»

«Ne eldiveni, şu ekose cekete bir bakın!»

«Evet, evet çok şık doğrusu!...»

«Güzel bir kupu var!»

«Kumaşı da sağlam!»

«Babam burdan giyinir.»

Bir de kamçı duruyordu ceketin ayak ucunda. Ne işi vardı, bu vitrinde kamçının?

«Kırbaç da çok güzel!» dedi. «Bizim memlekette de güzel kırbaçlar yapılır.»

Kültür ataşesiydi, gerisini getirmesi gerekirdi:

«Vitrindeki kırbaç herhalde domuz derisinden yapılmış olacak. Biz kırbacı neden yaparız bilir misiniz?»

«Plastikten mi yoksa?...»

«Bilemediniz! Öküzün organından. Saraçlarımız, öküzün organına bile biçim verebilecek bir ustalıkta, elden düşmez bir eğitim aracı ortaya koyabilecek kadar sanatçıdırlar. Sapı gümüşten çerkez kırbaçlarımız vardır ki, üzerindeki nakışları seyretmeye doyamazsınız. Sonra şiş kebaplarımız da ün salmıştır. Şişi de kebabı da yakmadan et pişirmesini bilen aşçılarımız, profesörlerimiz, politikacılarımız, vardır!»

Kız, birşey hatırlamış gibi saatine baktı:

«Geç kaldım!» dedi, «Hemen götürmeliyim kravatı. Sizden çok hoşlandım. Daha çok, kültürünüzden.»

«Aman efendim.» dedi, «Kültürümü size borçluyum, siz İngilizlere... Hem ne kadar konuşabildik ki... Yarın beş çayını birlikte...»

Ertesi gün beşe beş kala buluşmak üzere ayrıldılar.

Kız köşeyi döner dönmez koştu, kızın beğendiği uzun etekli, ince belli ceketi, satın aldı. Ne yakışmıştı ya! Üzerinde görünce ne beğenecekti yarın! Yalnız babası mı giyinirdi o mağazadan!

Daha saat dörtte başlamıştı buluşacakları yerde dolaşmaya. Ceket nasıl da yakışmıştı. Hele bel, bilezik gibi oturmuştu yerli yerine.

Vestiyere bahşiş vermemek için şapkasını giymemişti. Çok tuhaf adamlardı bu İngilizler. Suratsızlıkları kadar bol bahşiş vermeleri de bir özellikleriydi.

Shakespeare'in siyah gözlü kadına yazdığı sonelerden bir iki tanesini ezbere okuyup şaşırtacaktı Margaret'i. Shakespeare'in anasının, babasının adını soracaktı, bilmiyecekti tabii... Biz bütün sanatçılarımızın yedi göbek soyunu biliriz diye öğünecekti. Kız nerden bilirsiniz deyince de «Nerden olacak, mahkeme dosyalarından!» diyecekti, «Bizim en iyi şairlerimizi önce basın savcıları bulur çıkarır, edebiyat dünyasına armağan ederler.

Sanki bütün Londralılar aklından geçirdiklerini anlıyorlarmış gibi yanından geçerlerken gülüyorlardı. Hele yaşlıları daha da ileri gidiyorlardı. «Genç kuşak heryerde anlayışsız.» diyordu. Büyük mizahçıları Bernard Shaw dok-

san dört yaşında öldüğüne göre düşündüğü yanlış olamazdı.

«Günaydın Mister Nail Moralı!»

«Günaydın Mis, pardon Lady Margaret!»

«Özür dilerim... Geç kalmış değilim ben. Tam zamanında geldim. Sizi karşıdan gördüm görmesine ama tanıyamadım.»

«Ne var tanıyamıyacak?»

«Daha ikinci karşılaşmamız... Dün başka ceket vardı üzerinizde...»

«Bugün de başkası... Daha yenisi var... Yani yakışmamış mı?»

«Şaşırdım sizi görünce... Çaya gideceğimizi söylemiştiniz, aldanmıyorsam! Oysa siz beni...»

Ünlü bir çayevinin önünde durdukları halde kız, almış başını gidiyordu. Çok mu pahalıydı burası yoksa? Kız bütçesini mi düşünüyordu Nail Moralı'nın.

«Rica ederim, buyrun, hiç çekinmeyin, önemi yok benim için...»

Boyuna gidiyordu Margaret:

«Bakın hava ne kadar güzel! Sizinle parka gidip oturalım. İstemez misiniz?»

Biraz umutlanan Nail Moralı çiçek gibi açılmış içini dökmeye başlamıştı:

«Nasıl istemem! Kimsesiz bir yerde... Şöyle başbaşa... Dün kırbaçtan konuşuyorduk... Biz binici bir milletiz. Atla taaa Ortaasya'dan beri içli dışlı olmuşuz. Biz her şeyimizi ödünç verir, atımızı vermeyiz. Kırbaca gelince en sağlam, bir eğitim aracıdır, kırbaç. Kırbaç demek eğitim demektir. Dün vitrinde gördüm, en lüks bir vitrinde... İngilizlerin de kırbaca ne kadar önem verdiklerini anladım. Gece ansiklopedileri inceledim. İngiltere'de de varmış kırbaç cezası. Bakın kültürlerimiz arasında nasıl da bir benzeyiş var... Yalnız mizah anlayışımız uymuyor sizinle... Bizim güldüklerimize İngilizler neden gülmezler kuzum? İşte bu gülmez denilen insanlar bugün durmadan gülüyorlar. Gülmesini bilmez denilen insanların böyle durup dururken gülmeleri çok tuhaf! Sizin ünlü mizahçınız, İngilizler'in vurdum duymazlığından yakınırdı.»

«Siz bakmayın ona Irlandalıdır o!»

«Yaaa!... Demek çekemezlik var işin içinde. Ne olursa olsun çok aldanmış. Ben bile yanılmış sayılabilirim. Gerçekten gülmesini biliyormuş İngilizler! Bakın şu yaşlı adama!... Katılıyor gülmekten. Evet, evet yaşlılar daha çok gülüyor. Ama ne olursa olsun, durup dururken gülmeleri çok tuhaf! Kırbacı öküz organından yaparız demiştim, dayanıklı olsun, can yaksın diye. Bakın rica ederim, boyuna gülüyorlar. Bu normal bir gülüş değil, anlıyorum. İkimizden birine bu gülüşler, neden gülüyorsunuz sayın baylar, ne var gülecek... Bir Lady'nin Kültür ateşesiyle konuşması çok mu gülünecek bir olay?»

Kız, dudaklarını toplamaya çalışarak:

«Hayır sayın bay!» dedi, «Neden gülünç olsun! Bununla birlikte özür dileyeceğim sizden, hemen gitmeliyim! Hiç alışkın değilim İngilizler'in gülmesine. Fazla duramıyacağım! Siz isterseniz bütün gün oturun.»

Yürüyüp gitmişti genç kız. Yalnız kalınca durumu büsbütün kötüleşmişti. Paıktaki gençler, yaşlılar çevirmişlerdi dört yanını, çepeçevre. İte kaka sıyrıldı aralarından. Katıla katıla gülüyorlardı arkasından. Caddeye çıkar çıkmaz atladı bir taksiye:

«Çek!» dedi, «Hemen!»

Şoför «Nereye» diye sormadan sürüyordu arabasını. Neden sonra zınk diye durdu birden. Saygıyla açtı kapıyı:

«Buyrun sayın bayım!»

«Size kim dur dedi?»

«Geldik Manej için giyindiğinize göre...»

«Neresi burası?»

«Derbi, sayın bay!»

«Derbi mi?»

«Özür dilerim, emir almadan durdum... Kılığınızdan anladığıma göre herhalde maneje gelmiş olacaksınız!»

İster istemez indi arabadan. Ne ata binmeğe meraklıydı, ne de at yarışlarına. Derbi'de yapacak hiçbir işi yoktu. İkinci bir taksiye doğru yürüdü. Onu, manejden dönen bir centilmen gibi selâmladı şoför:

«Buyrun Ekselans!»

Gerçek bir İngiliz'di şoför. At yarışlarından böyle şık ve pahalı bir ceketle dönen bir centilmen ancak saygıyla selâmlanırdı. Böyle bir şoföre de bir kültür ateşesi ancak teşekkür ederdi, hem de Fransızca:

«Mersi!»

DÜPEDÜZ
BİR VATANDAŞ

Sirkeci istasyonundan çıktım, bizim yokuşa doğru tırmanıyordum ki biri girdi koluma: «Dün gelmedin de iyi mi ettin sanki...» dedi, «Öylesine bir eğlendik ki!»

«Ben... Ben mi?...» diyecek oldum!

«Gene maça gittin ha?...» dedi, «Yahu ne anlıyorsun şu maçtan? Cebinde bir şişe konyak... Soğukta tepin babam, tepin!...»

«Ben mi maça gitmişim?»

«Başka nereye gidebilirsin ki!»

Kolumdaki arkadaşa bir bakayım dedim. Ne arkadaşı! Böyle bir adamı ilk defa görüyordum.

Gene de:

«Affedersin arkadaş!...» dedim, «Beni birine benzetmiş olmayasın sakın?... Ben...»

«Hadi, bırak şakayı... Şinasi'lerde toplandık. Karısı bir lâhana dolması yapmış. Ne dolma ya!... Kaçırdın! Sana bir gün önceden söylemişler, söz vermişsin! Ne haltetmeye gelmezsin; söz verip de. Ben dedim, mutlak maça gitmiştir, Beşiktaşlıdır o... Beşiktaşın maçı oldu mu kar değil, kurşun yağsa kaçırmaz! Ne adamsın be!»

«Yahu, ne sözü, ne maçı!... Ben şu yaşa geldim geleli Mithatpaşa stadının kapısından içeri ayak basmış adam değilim! Bir yanlışlık olacak. Sonra Şinasi diye tanıdığım da yok İstanbul'da!...»

Adam biraz kuşkulanır gibi olmuştu. Çıktı kolumdan. Bir adım ileri atarak yüzüme eğildi baktı:

«Murat!... Murat değil misin sen?»

«Ne Muradı... Ben tam otuz iki yıldır Remzi'yim!... Remzi Işık!...»

«Yahu!... Bu kadar benzemek olur!... Murat diye bir kardeşin... Amcanın oğlu falan?...»

«Bırak akrabayı... Tanıdığım bile yok bu isimde! Haydi eyvallah!...»

«Hani insan çift olur derler ya... Çok doğruymuş demek... Boy, bos... Kalıp kıyafet... Bakış, duruş... Hele ses... Bu kadar olur!»

Adam, çakılıp kalmıştı yolun ortasında.

İnsan çift mi olur, tek mi? Bunu bilmem ama, bu günlerde beni benzeten benzetene... Ben herhalde çift değil, düzüne hesabı yaratılmış olacağım. Hani ne derler? Tek tip, yani fabrikasyon!...

Geçen akşam paltomun yakasını kaldırmış berbere gidiyordum. Karşıdan gelen benim yaşlarımda biri:

«Merhaba Şadi bey!» dedi.

Ben Şadi bey olmadığımı biliyorum ya... Selâmı almamak da olmazdı. Tanrı selâmı bu:

«Merhaba!» dedim, yürüdüm.

Cesaret mi aldı, nedir. Önce bir dikildi, sonra geri dönüp çıktı karşıma:

«Şadi Beyciğim!» dedi, «Sizin haberiniz vardır. Belediyede tasfiye var diyorlar...»

Ben kısa kesmek için:

«Yok öyle bir şey!» dedim. «Merak etme!»

«Nasıl olur!» dedi, «Bütün gazeteler yazdı, saklamayın benden. Eğer bize yol görünüyorsa, şimdiden başımızın çaresine bakalım!...»

«Yok canım!» dedim, «Sen bakma gazetelere!...»

Sakız gibi de yapışmıştı:

«Bir tehlike varsa bizimkilere mektup yazayım... Hani adamı dövmüşler de vay arkam, demiş! Bizim de çok şükür Ankara'da bir dayımız var. Bu partilerin eşiğini boşuna mı aşındırdık bugüne kadar.»

«Peki!...» dedim, «Hemen yaz! Eski parti zamanında Belediyeye ne kadar yanlayan varsa, topunun kökünü kazıyacaklarmış... Hemen otur, yaz mektubunu!»

Yürüdüm, gittim!

Bursaya yolum düşmüştü. Çekirgeye otobüs bekliyordum. Biri sokuldu yanıma, sokulmasiyle iki kolumu mengene gibi kıskaçlaması bir oldu:

«Nihayet, düştün elime!» dedi.

Baktım, Kırkpınar baş pehlivanı kılıklı biri...

«Ne bakıyorsun» dedi, «Tanıyamadın mı?»

«Tanıdım dersem yalan söylemiş olurum...» dedim.

«Hele iyi bak! Tanıyacaksın!... Kirazlı yolunda... Ben yol çavuşu iken, sen de...»

«Herhalde ben de mühendis olacağım!»

«Mühendis kiiiim, sen kim!... Bizim amelelerin hesabına bakardın... Birden toz oluverdin ortadan. Yedi, sekiz amelenin hesabını alırdım senden. Her seferinde kuruşları budardın... Söyle, küsuratçı Ali bey değil misin sen!...

«Ne küsuratçısı arkadaş?... Yanlışlığın var senin!»

«Hadiii!...» dedi. «Kurtulamazsın elimden!»

Beni kuyruktan çekti çıkardı. İte kaka çınarın altına doğru sürüklüyordu:

«Otur!» dedi.

İster istemez oturdum. Seslendi kahveciye:

«Yap bize iki çay!»

Cebinden kara kaplı bir defter çıkardı:

«Bak!» dedi, «Aradan tam iki yıl geçti. Hâlâ bu defter cebimde!... Bu gün bu hesap görülecek, anladın mı!»

Benim ağzımı açmama fırsat vermeden okuyordu sıradan:

«Ali oğlu Hasan Gülbahar, kırk beş yevmiye... Yedi liradan, ne eder?... Üç yüz onbeş lira... Mehmet oğlu Ali Demirkazık... Yirmi iki yevmiye...»

Deftere öylesine dalmıştı ki, birden fırladım, kalktım:

«Ahbap!» dedim, «Bizim Hanım Çekirgede bekliyor beni. Benim ne Kirazlı yolu ile bir ilişiğim var, ne de amele ile. Romatizmalarım için geldim İstanbul'dan!»

«Kime yutturuyorsun be!» dedi, «O zaman da çıkmazdın kaplıcalardan... Hesabı Kara Mustafa kaplıcalarına gelir alırdım, söke söke...»

«Yahu o adam, değilim ben diyorum sana!»

«Ağzınla söylüyorsun romatizman olduğunu!...»

«Peki!» dedim, «Beni götür karakola teslim et!»

Ne düşündü ise düşündü, birden yapıştı kolumdan:

«Yürü!» dedi, «Bizim Muammer'e götüreyim seni! Dinsizin hakkından imansız gelir, haydi!»

Girdik karakola... Üzerimde ne kadar kâğıt varsa yaydım komiserim masasına... Kim olduğumu belirtmek zor olmadı ama, Küsuratçı Ali Bey olmadığımı ispat edene kadar bütün küsuratımı budadılar.

Bursa dönüşü düşündüm. Başkasına benzememek için bir tedbir almalı dedim artık. Önce ağzımın iki yanından sarkan ince bir bıyık bıraktım, bir de çenemin ucunda sakal... Diz kapaklarıma kadar uzanan çuval rengi, bir palto... Sağ kulağımın üstüne yatmış bir de bere geçirdim kafama... Omuzumun düşüklüğüne uyan fermuarlı bir de çanta kıstırdım koltuğumun altına.

Bir sabah Cağaloğlunda dolmuştan inmiştim. Bizim Turhanla burun buruna gelince:

«Merhaba dostum!» dedim, «Nasılsın?»

Şöyle bir baktı, yürüdü.

«Turhan'cığım!...» dedim, «Benim, ben... Remzi! Remzi Işık!»

Durdu, Tepeden tırnağa bir süzdü beni:

«Sen misin be ağabey!» dedi, «Bu ne kılık!»

Ne var kılığımda?» dedim.

Bu bere!...»

«Yağmura, kara karşı!...

Açılıp açılıp baktı:

«Bu palto!...»

«Canım!...» dedim «Ceketle gezecek değilim ya!... Bu da soğuğa karşı!...»

Yükseltti gülüşünü:

«Bu bıyık... Bu sakal!...»

«Bıktım!...» dedim, «Başkalarına benzemekten... Kendime benzemek için başka çare bulamadım. Bu sakal bıyık... Bu palto... Bu bere hep bunun için... Ben ne maç budalası bir adamım, ne belediyedeki tasfiyeyi vaktinden önce haber alabilecek Şadi Beyim, ne de Küsuratçı Ali Bey!... Anladın mı? Ben kendi halinde yaşayan bir insanım. Kendime benzemek isteyen düpedüz bir vatandaş!»

BİZDE BAYRAM MI ARARSIN!...

Bizim sigaraların Avrupalı tiryakiler tarafından çarşı pazar arandığı yıllardaydı. Hani bir Yenice paketine Napoli'de bir kravat, Marsilya'da bir şişe şarap, Berlin'de eşarp verildiği, tek sigaranın liretten, franktan, mark'tan daha geçerli olduğu o parlak yıllar...

Berlin Üniversitesinde görevli bir öğretim üyesiydim, üstelik savaş sonrası kötü Alman sigaralarıyla yetinmeyen sıkı bir tiryaki... Memleket özlemi bir yana, bizim sigaraların özlemi canıma tak etmişti. İstanbul'daki bir arkadaşa yazdım, her ay beş paket Boğazici sigarası göndermesini istedim... Bu sigaraları içtiğim sürece Boğaz'ın erguvanlı, akasyalı havasını ciğerlerime çekmiş gibi olurdum. Alman hükûmeti, bizim gibi yabancı uyruklu konuklarını düşünmüş, her ay kendi memleketinden beş paket, yani yüz tane sigaranın gümrüksüz girmesine izin vermişti.

Aradan bir hafta geçmedi, büyücek bir paketle postacıyı karşımda buldum:

«Buyurun!» dedi, «İstanbul'dan geliyor!»

Bir de fatura uzattı:

«Dokuz buçuk mark ödeyeceksiniz!»

«Ne parası bu?»

«Gümrük parası!»

«Nasıl olur?» dedim, «Beş paket sigara getirmek hakkım değil mi?»

«Hakkınız!» dedi, soğukkanlılıkla.

«Bu dokuz buçuk mark ta ne oluyor?»

«Siz bunu öder, gider ne olduğunu gümrükten öğrenirsiniz!»

«Kanun var! Yüz tane sigara...»

«Akrabanızdan gelirse eğer...»

Bu sigaraları gönderen, hem yakın dostumdu, hem de yakın akrabam:

«Gönderen yabancım değil!» dedim, «Akrabam!»

«Güzel!» dedi, «Ya bir doğum günü için gönderilmeli, ya da bir bayram için... »

«Bayram için ha!... Sen bizde bayram mı ararsın! Ne gün gönderilirse, o gün mutlaka bir bayram günüdür. Ya Kurban Bayramıdır, ya Ramazan Bayramı... Cumhuriyet Bayramı, Zafer Bayramı, Gençlik Bayramı da olabilir. Yirmi üç Nisan, Yirmiyedi Mayıs, Bir Temmuz, Denizcilik Bayramı, Havacılar Bayramı... Sonra efendim özel günlerimiz... Anneler günü, Kurtuluş günü, Şehitler günü... Gecelerimiz de var Beraat gecesi, Miraç gecesi, Regaip gecesi, Portakal gecesi, Muz gecesi, Fındık gecesi... Haftalarımız... Verem Haftası, Kanser Haftası, Tutum Haftası, Kültür Haftası, Turizm Haftası... Mübarek Aylar... Recep, Şaban, Ramazan... Yani senin anlayacağın, Postacı Bey, bize hergün bir hediye gelse bayram bakımından kitabına uydurmada hiç sıkıntı çekmeyiz!»

«Peki! Peki... Siz önce verin dokuz buçuk markı da... Sonra gidin, kitabına uydurun gümrükte!»

Kurtuluş yoktu, verdim ister istemez. Öfkeyle açtım paketi, bir sigara yaktım. Aklım başıma gelmişti biraz. Kahrım, verdiğim dokuz buçuk markı geri almak için, doğru gümrük başmüdürlüğünde aldım soluğu. Çalıştığım yeri söyleyince, müdür, yer gösterdi, oturdum. Nereli olduğumu söyleyince de çatıldı kaşları. Üç yıl önce sınırdan girerken, nerden geldiğimi öğrendikleri zaman hiç te böyle surat asmamışlardı. Demek üç yıl içinde bütün kimliğimizle tanıtmıştık kendimizi. Dikti gözlerini:

«Söyleyin!» dedi, «Ne istiyorsunuz?»

«Beş paket sigara için gümrük aldılar benden, tam dokuz buçuk mark! Oysa ki...»

Hemen bir kitaba el attı. İşaretli sayfayı açtı, hızla göz gezdirdi:

«Fazla almamışlar!» dedi, «Tam dokuz mark, elli fenig...»

«İyi ama, beş paket sigara hakkımız değil mi bizim?»

«Ailenizden gelirse hakkınız.»

«Ailemden geliyor.»

«Doğum gününüz için gelmesi lâzım, ya da...»

Doğum günüm için geliyor, desem, pasaportuma bakardı:

«Annemle babamın evlenme günü hediyesi...» dedim.

«Size ne onların evlenmesinden!»

«Bana ne olur mu! Onlar evlenmese ben nasıl ortaya çıkardım!»

«Eğer onların evlenme günleri çok önemliyse, hediyeyi sizin onlara göndermeniz gerekirdi. Geçin bunu! Bir bayram hediyesi kalıyor geriye!»

«Efendim onların evlenme günleri bizim Cumhuriyet Bayramımıza rastlar da... 29 Ekim'de yapılan bu bayram, bizim en büyük...»

«Olmaaaz! Millî bayram bu! Dinî bayram olacak!»

«Kurban bayramı... Ramazan Bayramı gibi, öyle mi?»

«Bu sigaralar bir dinî bayram için gönderilmişse gümrük almayız.»

En azdan altı ay vardı Şeker Bayramına. Altı ay vardı ama, bu Almancık nerden bilecekti bayrama altı ay olduğunu! Ne düşündüğümü anlamış olacak ki:

«Ama böyle bir bayram için gönderilmezse, yazar, konsolosluğunuzdan öğreniriz!» dedi.

«Hayır!» dedim, «Daha, çok var bayrama! Yalnız...»

Bir bankanın adresime gönderdiği takvimi çıkardım cebimden. Şöyle bir göz gezdirdim. Birkaç gün önce Regaip Kandili olduğunu gördüm. Parmağımı dayadım üstüne:

«Bakın!» dedim, «Bizim Regaip Kandilimiz varmış üç gün önce... Ben unutmuşum ama, akrabam unutmamış demek... Hediyeyi işte bu bayram için göndermiş olacak.»

Takvimi aldı eline:

«Re... re... gayb!...» diye hecelemeğe çalışıyordu.

«Peki!» dedi, «Böyle bir dinî bayramınız olup olmadığını soralım konsolosluğa.»

Bizim konsolosluğun lâiklik kertesini bildiğim için:

«Sorun hemen!» dedim, «İşte telefon!»

Yazılı sorayım, sağlam olsun!»

«Yazılı sorun!»

Korkusuzluğum hemen etkisini göstermişti:

«Peki, peki!» dedi, «Siz söyleyin, ne bayramıdır bu bayram yani?»

«Dedim ya Regaip Bayramı işte!»

«Canım o gün niçin bayram yaparsınız siz?»

Bu Regaip gecesi için hiç bir bilgim yoktu. Durmaya gelmezdi. Onların İsa'ya kafalarının yatkın olduğunu düşünerek:

«Hanı sizin İsa var ya!» dedim, «Bizim de sizin İsa gibi bir peygamberimiz var. Nasıl İsa'nın doğumu varsa, bu Regaip te bizimkinin doğumu... Daha doğrusu ana rahmine düşmesi... Yani doğumdan tam dokuz ay on gün önceki... Biz müslümanlar, bu kutsal gece için büyük törenler yapar, bütün minarelerimizde kandiller yakar, güldür güldür mevlûtlar okuruz... Dualar, ilâhiler, şarkılar... Bütün gece sabahlara kadar... Çoluk çocuk...»

«Ertesi gün ne yaparsınız?»

«Bütün gece gözümüzü kırpmadığımız için, bütün gün uyuruz... Ertesi gün, daha ertesi gün de öyle... Hep uyuruz. Sonra uyanır, üç gün üç gece bayram yaparız. Zaten memleketimizde hiç boş gün yoktur, hergün bayram!»

«Demek bizim Noel gibi, büyük bir bayram bu?»

«Tıpkı Noel Bayramınız gibi... Ondan da büyük!»

Ödediğim faturayı aldı eline. Evirdi çevirdi:

«Öğrenmek istediğim bir şey kalıyor.» dedi, «Bu bayram günü, siz Türkler de, bizim Noel'de yaptığımız gibi, birbirinize hediyeler gönderir misiniz, göndermez misiniz?»

Almanların ne kadar cimri, ne kadar ellerinin sıkı olduğunu bilirdim:

«Siz, birbirinize hediyeler vereceksiniz de biz duracağız haaa!» diye başladım, «Siz bir verirseniz, biz beş veririz! Siz Türk cömertliğini duymamışsınız herhalde. Tavuk gelen yerden, kaz esirgemeyiz biz! Bakın, Amerika'lılardan bir alırsak karşılığında bin veriyoruz. Dünyanın en eli açık milleti Almanlar mı, yoksa Türkler mi?... Ne sandınız

Türkleri siz? Dağda eşkiyalar soymadı bizi, hep elimizin açıklığından, yüzümüzün yumuşaklığından bu hale geldik!»

Dilimin ucuna ne gelirse söylüyordum:

«Değil malımız, canımızı bile veririz dostlarımıza... Birinci Dünya Savaşında Almanlara canımızı verdik... İkinci Dünya Savaşında da buğdayımızı...»

«Aman!» dedi, «Birinciyi, İkinciyi karıştırma! Bıktık bu savaşlardan! Anladık! Alın vezneden yatırdığınız parayı. Afiyetle için sigaraları... Haydi güle güle!»

BUNADI
BU
ADAM!

Rıfkı Dönmezer, çok övünürdü Avukatiyle, «Avukatım!» dedikçe yağ bağlardı yüreği. Ona bakarsan, herşeyiyle övünürdü Dönmezer... Eviyle, arabasıyla, yazıhanesiyle... Yazıhanesindeki Simens marka telefonu, remington marka yazı makinasıyla... Elverir ki herhangi bir şey onun öz malı olsun! Aldığı plâstik sepetinden tutun da, cam tokmaklı kül tablasına kadar nesi varsa öğünürdü.

«Avukatım!» dediği, Abidin Hakgüder'i telefonla aramış, yerinde bulamamıştı. Bilmiyordu ki Avukatı, kendisiyle birlikte tam iki düzine iş sahibinin de avukatıydı. Bu kadar kişinin avukatı olunca da, her arandığı zaman yerinde bulunamaması olağan sayılmalıydı.

Bir daha çevirdi numarayı, yoktu işte! Ne adamdı bu Abidin! Burnundan soluya soluya:

«Bir dilekçe...» dedi, bir dilekçeye bakar, kolundan tuttuğum gibi atıveririm ben adamı vekillikten, «Umumi Vekâletname» verdimse, Umum Müdür de tayin etmedim ya başıma!»

Bakmayın kuru sıkısına! Atamazdı Abidin Hakgüder'i. Kaç tahliye, kaç tapu, kaç gümrük, kaç ticaret dosyası vardı onun camekânında. Hele hele alacak verecek dosyaları, protestolar, hacizler... Serbest sermaye piyasasını bu yazıhaneden çekip çeviren bir adamın kaleme gelmez, kitaba uymaz ne kirli çamaşırları olurdu! Kendisinin bile bilmediği kirli çamaşırları, ekleri, yamaları, lekeleri ancak Abidin Hakgüder bilirdi işte. O bilmeliydi ki, Dönmezer adına, borçlusuna şahin, alacaklısına karga kesilmeliydi!

Atamazdı sizin anlıyacağınız, bütün kokuşmuş şifoniyer, olduğu gibi dökülüverirdi ortaya! Küt parmaklarını öfkeyle telefonun deliklerine soka çıkara Avukatının numarasını bir daha çevirdi. Dinledi, dinledi, beklediği sesi duyamayınca, küt diye oturttu yerine aracı. Ne ipe sapa gelmez adamdı, bu Hakgüder be!... Öf!...

Demişti ki Doktoru: (Haaa! Bir de Doktoru vardı Rıfkı Dönmezer'in. Aile Doktoru değil, sırf kendi özel Doktoru!... Önemli yerlerde «Doktorum!» diyebilmesi için.)

«Öfkelendin mi, sakın içine atma!» demişti Doktoru, «Lâfını kimseden esirgeme hiç! Ağzım aç gözünü yum! Dilinin ucuna ne gelirse söyle! Bağıracak, bağıracaksın ki çuval gibi silkelenip boşalasın!»

Ama kim vardı ortalıkta? Kime bağırıp çağırıp da boşalacak, boşalıp ferahlıyacaktı!...

Kime mi? Hanın kahvecisine! Bir kahve isteyecekti. Getirdiği kahveyi beğenmiyecek, ağzına geleni söyliyecekti. Konya'dan bilirdi şu gerçeği: Alçak eşek binmeye kolaydı, öksüz uşak da dövmeye...

Çıktı dışarı, merdiven başındaki ipe yapıştı, çıngırağın ipine... Salladı, salladı, ses yok!

«Tuh Allah kahretsin, takıldı!» diye söylendi.

Tepesi yeniden atmıştı:

«Takanın da, takılanın da, taktıranın da... Heey kahveci!...»

«Hooop!...»

«Az şekerli bir kahve! Anladın mı, şekeri az olsun! Gaaayetten az!»

Geçti yerine ,yapıştı telefona. Yok, yok, yok! Geberdi mi bu adam be!...

Ateş gibi adamdı kahveci. Dört kat merdiveni füze gibi çıkmış, getirmişti kahvesini .

«Duuur!» dedi, «Bekle!»

Fincana yapıştı, yudumladı. Gözü kör olsun! Tam istediği gibi bir kahve getirmişti. Şekeri de, kahvesi de keyfince! Ama Doktorun dediği gibi, boşalması gerekirdi:

«Nerde bu kahvenin yanında suyu!» diye gürledi, «Ne biçim kahvecisin sen! Yuf olsun senin kahveciliğine be!... Nerde görülmüş susuz kahve böyle!...»

«Şimdi beyim!»

Fırladı birden, şişe ile bardakla dönmesi bir oldu:

«Buyrun Beyim! Hem de Taşdelen!»

Kahveci çıkarken, Dönmezer'in oğlu girmişti içeri. Babası:

«Çabuk söyle!» diye yürüdü üzerine, «Geçtin mi, kaldın mı? Kaldınsa, defol, gözüm görmesin!»

«Ne kaldım, ne geçtim!»

«Ne demek bu!»

«İkisini verdim baba!»

«Ya üçüncüsü?»

«Borçlu!»

«Ne biçim adamsın sen? Her yıl borçlu; her yıl borçlu! Bütün ömrün borç altında mı geçecek senin! Borç ne demek? Namuslu adam borç yapar mı? Bir yıl da alacaklı ol be! Bırak alacağı, hiç olmazsa borçsuz yaşa!»

«Üzülme baba, borç yiyen kesesinden yer. Hem benim borcumdan sana ne! Kefil mi gösterdim seni!»

«Bak şu edepsize!»

«Değil mi ya!... Borçsa, benim borcum! Hem gırtlağıma sarılmıyorlar ya! Faiz de istemiyorlar senin borçlularından istediğin gibi! Vakti gelince öderim! Sen bana olan borcunu düşün bi kere!»

«Ne borcu be!»

«Hani sınıfta kalmazsam, bana Vespa... Motosiklet...»

«Sanki sınıfını geçmiş gibi söylüyor! Hele şuna bak! Geçtin mi sınıfını be!»

«Sınıfta kalmadım ki, atlattım tehlikeyi!»

«Ben sana sınıfı geçersen alırım, demiştim!»

«Kaç arkadaşım, gümledi gitti! İşte ben de dediğimi yaptım, kalmadım sınıfta!»

«Ne olursa olsun, borçlusun daha!... Borcunu öde, öyle çık karşıma!»

«Ben sınıfta kalmadım ya... Eğer...»

«Olmaz diyorum sana!»

«Olur, neden olmasın!»

«Susmasını bilmez misin sen! Babaya karşılık vermek de ne oluyor! Allah, babaya karşı gelip itaatsizlik edenleri ruz-u mahşerde...»

«Amma da uzattın ha!...»

«Terbiyesiz! Dilin bir karış dışarda! Koskoca adam oldun, babayla nasıl konuşulur öğrenemedin bir türlü! Sen

RADARIN ANAHTARI

Üsküdar'dan karşıya geçeceğiz. Biz araba vapuruna dolunca sis de büsbütün bastırdı. Göz gözü değil, göz koskoca İstanbul'u görmez oldu.

Vapur oldukça doldu. Millet aceleyle kahvaltısını yapmadan çıkmış olacak ki, çaycının bardağına yapışan yapışana.

Vapurun kalkma saati geldi geçti. Hâlâ palamarlar babalarda!...

Çayçı bir aşağı, bir yukarı dolaşıyor. Keyifli keyifli de bağırıyor: «Hani ya çaydan içen!»

Millet çay içmesin de ne yapsın. Hava hem soğuk, hem nemli...

Radyonun dediği gibi: «Sislendi heva tarf-ı çemenzarı nem aldı!»

Bir çaya da ben yapışıyorum. Adam rengini bile tutturamamış, değil çayını, şekerini... Kahvenin tadını çoktan unuttuk, şimdi sıra çayda demek...

Yarım saat... Bir saat biz hâlâ Üsküdar'dayız. Daireler, okullar çoktan başladı, biz hâlâ çay içiyoruz.

Bir ara:

«Bu vapurun radarı yok mu yahu?» dediler.

«Var, olmaz olur mu?»

Çok bilmiş, çok okumuş biri, ortaya bir soru atıyor:

«Eskiden de Boğaz'da sis olur muydu?»

Ne de çok, bilmiş okumuşlar var:

«Canım olmaz olur muydu hiç! Fikret sisi nasıl yazardı olmasaydı!»

Başka bir okumuş, açıklamaya başlıyor:

«Sisin olmasına ne lüzum var... Şair burada sisi mecâzi mânada kullanmış!...»

«Demek sis şiirini yazmanın tam zamanı!»

Çok bilmiş hak verdikten sonra:

«Ey köhne Bizans!» diye başlıyor okumaya.

Sis şiirinin arasına «Radar» da karışmaya başladı. Radar aşağı... Radar yukarı... Sonra:

«Taze demden... Hani ya çaydan içen!»

Bir ara radarın yanına çaycı kelimesi de eklendi. Ama çaycı yok ortalarda, çırağı var.

Biri dedi: «Şekeri bitti.»

Biri dedi: «Çay almağa gitti!»

Kaptan artık palamarı çözmeğe karar veriyor. Radara güvenip çıkmak istiyor yola. Ama radarın anahtarı yok!

Gemicilerden biri:

«Radarın anahtarı çaycıda!...» diyor.

«Çaycı nerde?...»

«Yok!»

Çırak hâlâ bağırıyor:

«Hani ya çaydan içen!»

«Demli çay, taze çay!»

Çocuk okuluna gidecek, okuyacak adam olacak. Başkan olacak. Başbakan olacak ama, radarın anahtarı çaycıda... Çaycı ortalarda yok!... Memur dairesine geç kaldı. Bir ayak önce masasının başına geçip «âsiyabı devleti» döndürecek ama radarın anahtarı çaycıda! Daktilo bayan, makinesinin başına geçecek, gel gelelim anahtar yok, radarın anahtarı!...

«Kimde?»

«Çaycıda!»

«Çaycı nerde?»

«Ya çaya gitti, ya şekere... Ya da aldı başını gitti!»

Herkes çaycıyı soruyor da biri çıkıp da:

«Peki, şu radarın anahtarı çaycıda ne geziyor!» demiyor hiç!

Bütün işler böyle gidiyor bu günlerde. İtin önünde ot... Atın önünde et. Radarın anahtarı da çaycıda... Ne iştir bu!

Çocuk okula gidecek, memur dairesine, işçi işinin başına gidecek. Bayan daktilo makinesinin başına geçecek, kaptan bu sisli havada yola çıkacak ama, radarın anahtarı yok...

«Anahtar nerde?»

RIFAT ILGAZ

radarın anahtarı

Rıfat Ilgaz, yaşamadığı bir âlemi tasvir ile işe girişmiş ve sürrealist planda pek az oyalandıktan sonra, yaşadığı bir dünyayı yazmakla kendini bulmuştur.

Rıfat Ilgaz mizah esprisi, halkçı eda ve yerli renkler bakımından Hüseyin Rahmi'ye yakın, teknik, sanat anlayışı ve dünyamızı idrak cihetinden ondan üstündür.

Rıfat Ilgaz'ın yapmak istediği fakrüddemli sanat değildir.

Yüzyılımızın büyüklüğü ve gözkamaştırıcılığı yanında insan oğlunun manevi ıstırabı, huzursuzluğu çok büyümüştür. Rıfat Ilgaz bu âlem içinde dalgın ve lakayt bir kiracı olmak istemiyor.

Bu toprakların eziyetlerini ve cefalarını kendininkilerinden, ferdin hodbin endişelerinden üstün tutan Rıfat Ilgaz, büyük bir yurtseverde bulunması gereken bütün vasıfları taşımaktadır.

HÜSAMETTİN BOZOK
(Yarenlik önsöz 1946)

FİATI 350 D